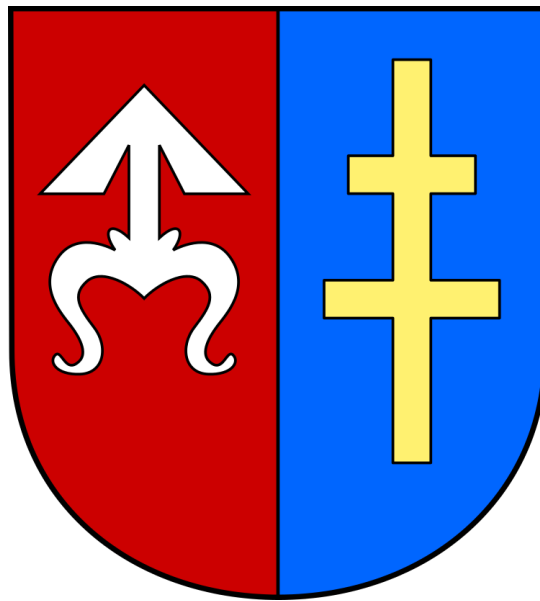

***Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024
z perspektywą do roku 2028***

**Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028**

opracowany przy współpracy:
Starostwa Powiatowego w Skarżysku-Kamiennej

przez:
**PPUH „BaSz” mgr inż. Bartosz Szymusik
26-200 Końskie ul. Polna 72
tel./fax: (41) 372 49 75
e-mail: basz@post.pl**

Spis treści

Spis treści	3
Spis tabel.....	5
Spis wykresów.....	7
Spis rysunków	7
PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA.....	8
PODSTAWY I CEL OPRACOWANIA.....	9
METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU.....	10
I. POWIAT SKARŻYSKI	12
1.1. Ogólna charakterystyka Powiatu.....	12
1.2. Uwarunkowania społeczne i gospodarcze powiatu skarżyskiego	21
II. DZIAŁANIA SAMORZĄDU POWIATU W LATACH 2016-2019	38
2.1. Dochody i wydatki budżetu powiatu	38
2.2. Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska i ocena realizowanej polityki ekologicznej Powiatu	39
III. OCENA STANU ŚRODOWISKA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH PRZYSZŁEJ INTERWENCJI.....	42
3.1. Ochrona klimatu i jakości powietrza	42
3.2. Zagrożenia hałasem	47
3.3. Pola elektromagnetyczne	51
3.4. Gospodarowanie wodami.....	52
3.5. Surowce mineralne	67
3.6. Gleby.....	69
3.7. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	72
3.8. Zasoby przyrodnicze	77
3.9. Zagrożenia poważnymi awariami	97
IV. ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU.....	98
V. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA	100
5.1. Zagrożenia pożarowe.....	100
5.2. Zagrożenia naturalne	100
5.3. Zagrożenie powodzią.....	100
5.4. Susze	102

5.5. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska w poszczególnych obszarach interwencji ...	102
VI. DZIAŁANIA EDUKACYJNE	103
VII. MONITORING ŚRODOWISKA.....	105
XIII. ANALIZA ZGODNOŚCI PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM, WOJEWÓDZKIM I POWIATOWYM.....	108
8.1. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym	108
8.2. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie wojewódzkim.....	115
8.3. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatowym	117
IX. ANALIZA SWOT	119
X. CELE, KIERUNKI INTERWENCJI ORAZ ZADANIA I ICH FINANSOWANIE	122
XI. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA.....	133
11.1. Ogólne zasady zarządzania ochroną środowiska	133
11.2. Propozycje rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań na środowisko w związku z realizacją projektu POŚ.....	134
XII. WDRAŻANIE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU SKARŻYSKIEGO	136
12.1. Środki finansowe na realizację „Programu...”	136
XIII. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	139

Spis tabel

Tabela 1. Ludność na terenie Miasta Skarżyska-Kamiennej w latach 2016-2020	15
Tabela 2. Ludność na terenie Miasta i Gminy Suchedniów w latach 2016-2020.....	16
Tabela 3. Ludność na terenie Gminy Bliżyn w latach 2016-2020.....	17
Tabela 4. Ludność na terenie Gminy Łączna w latach 2016-2020	18
Tabela 5. Ludność na terenie Gminy Skarżysko Kościelne w latach 2016-2020	19
Tabela 6. Liczba mieszkańców powiatu skarżyskiego w latach 2016-2020	21
Tabela 7. Liczba ludności w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego na przestrzeni lat 2016-2020	22
Tabela 8. Struktura płci w gminach powiatu skarżyskiego na przestrzeni lat 2016-2020	22
Tabela 9. Ludność powiatu skarżyskiego według ekonomicznych grup wiekowych w latach 2016-2020	23
Tabela 10. Prognoza liczby ludności powiatu skarżyskiego w latach 2025-2050	25
Tabela 11. Liczba mieszkań i powierzchnia użytkowa mieszkań w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2019	25
Tabela 12. Wskaźniki (%) dotyczące wyposażenia mieszkań w infrastrukturę w roku 2019... 26	26
Tabela 13. Stan sieci wodociągowej w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2020.....	27
Tabela 14. Stan sieci kanalizacyjnej w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2020.....	27
Tabela 15. Ilość ścieków odprowadzonych do kanalizacji w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w latach 2016-2019.....	28
Tabela 16. Dane dotyczące sieci gazowej na terenie powiatu skarżyskiego w roku 2019	28
Tabela 17. Odbiorcy i zużycie gazu ziemnego w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2019.....	29
Tabela 18. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na terenie powiatu skarżyskiego w roku 2019	29
Tabela 19. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarcze w powiecie skarżyskim w latach 2016-2020.....	30
Tabela 20. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD w 2020r.	31
Tabela 21. Podmioty gospodarcze na terenie powiatu skarżyskiego – dane za 2020 rok.....	32
Tabela 22. Zestawienie podmiotów gospodarczych działających na terenie powiatu skarżyskiego w 2020 roku według wielkości, tj. zatrudnionych osób.....	32
Tabela 23. Liczba gospodarstw rolnych w gminach powiatu skarżyskiego	33
Tabela 24. Użytki rolne na terenie powiatu skarżyskiego w 2014r.....	33
Tabela 25. Dochody i wydatki budżetu powiatu skarżyskiego w latach 2016-2019.....	38
Tabela 26. Dochody i wydatki z budżetu powiatu skarżyskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2019	38
Tabela 27. Najważniejsze zadania wykonane w latach 2017-2020 w powiecie skarżyskim....	40
Tabela 28. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatu skarżyskiego w latach 2019-2020	43
Tabela 29. Klasy stref i wymagane działania w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia uzyskanych w rocznej ocenie jakości powietrza, dla przypadków gdy dla zanieczyszczenia jest określony poziom dopuszczalny	44

Tabela 30. Klasy stref i oczekiwane działania w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia, uzyskanych w rocznej ocenie jakości powietrza, dla przypadków gdy dla zanieczyszczenia jest określony poziom docelowy	45
Tabela 31. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (z uwzględnieniem krajowych norm dla uzdrowisk)	45
Tabela 32. Klasyfikacja strefy świętokrzyskiej według parametrów, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony roślin.....	45
Tabela 33. Wyniki pomiarów i ocena hałasu drogowego w roku 2018 na terenie powiatu skarżyskiego.....	49
Tabela 34. Pomiary promieniowania elektromagnetycznego na terenie powiatu skarżyskiego.....	52
Tabela 35. Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) rzecznych obejmujących teren powiatu skarżyskiego	55
Tabela 36. Klasyfikacja stanu wód powierzchniowych	56
Tabela 37. Wyniki klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych na terenie powiatu skarżyskiego w latach 2017-2019	57
Tabela 38. Charakterystyka Głównych i Lokalnych Zbiorników Wód Podziemnych, w zasięgu których położony jest powiat skarżyski.....	60
Tabela 39. Charakterystyka JCWPd obejmujących teren powiatu skarżyskiego	62
Tabela 40. Sieć rozdzielcza wodociągowa i kanalizacyjna na 100 km ² w roku 2019	65
Tabela 41. Zasoby kopalin w powiecie skarżyskim	68
Tabela 42. Użytkowanie gruntów (ha) w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2014.....	70
Tabela 43. Odpady zebrane w ciągu roku na terenie powiatu skarżyskiego (GUS).....	73
Tabela 44. Odpady zebrane w PSZOK zlokalizowanych na terenach poszczególnych gmin powiatu skarżyskiego	73
Tabela 45. Ilość zebranego azbestu w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w latach 2018-2020	74
Tabela 46. Ilość azbestu w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego	75
Tabela 47. Odpady wytworzone i dotychczas składowane (nagromadzone z wyłączeniem odpadów komunalnych) na terenie powiatu skarżyskiego.....	76
Tabela 48. Procentowy udział powierzchniowy i mięszościowy wg gatunków panujących ..	79
Tabela 49. Powierzchnia gruntów leśnych, powierzchnia lasów i lesistość poszczególnych gmin powiatu skarżyskiego w roku 2020	80
Tabela 50. Zalesienia wykonane na terenie powiatu skarżyskiego w latach 2016-2020.....	81
Tabela 51. Tereny zieleni urządzonej na terenie powiatu skarżyskiego	82
Tabela 52. Powierzchnia [ha] obszarów prawnie chronionych na terenie powiatu skarżyskiego w roku 2020.....	84
Tabela 53. Wykaz pomników przyrody zlokalizowanych na terenie powiatu skarżyskiego	90
Tabela 54. Wykaz użytków ekologicznych zlokalizowanych na terenie powiatu skarżyskiego	95
Tabela 55. Działania nawiązujące do strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030	99
Tabela 56. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska w poszczególnych obszarach interwencji na terenie powiatu skarżyskiego.....	102

Tabela 57. Działania edukacyjne w poszczególnych obszarach interwencji na terenie powiatu skarżyskiego.....	103
Tabela 58. Harmonogram działań monitorujących „Program...”	105
Tabela 59. Wskaźniki monitorowania programu	106
Tabela 60. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w krajowych dokumentach strategicznych	108
Tabela 61. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w wojewódzkich dokumentach strategicznych	115
Tabela 62. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w powiatowych dokumentach strategicznych	117
Tabela 63. Analiza SWOT w poszczególnych obszarach interwencji	119
Tabela 64. Cele, kierunki interwencji oraz zadania	123
Tabela 65. Harmonogram realizacji zadań monitorowanych wraz z ich finansowaniem planowanych do realizacji w latach 2021-2028	128

Spis wykresów

Wykres 1. Dynamika zmian liczby mieszkańców powiatu skarżyskiego w latach 2016-2020 .	22
Wykres 2. Ludność poszczególnych gmin powiatu skarżyskiego w 2020 roku.....	23
Wykres 3. Ludność powiatu skarżyskiego według ekonomicznych grup wiekowych.....	23
Wykres 4. Wskaźniki przyrostu naturalnego i salda migracji w liczbach naturalnych na terenie powiatu skarżyskiego w latach 2016-2020	24
Wykres 5. Dochody i wydatki budżetu powiatu skarżyskiego	38
Wykres 6. Dochody i wydatki budżetu powiatu skarżyskiego na 1 mieszkańca	39
Wykres 7. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna na 100 km ² na terenie gmin powiatu skarżyskiego w roku 2019	66

Spis rysunków

Rysunek 1. Powiat skarżyski na tle województwa świętokrzyskiego.....	13
Rysunek 2. Mapa powiatu skarżyskiego.....	14
Rysunek 3. Lokalizacja powiatu skarżyskiego w obrębie jednolitych części wód powierzchniowych.....	54
Rysunek 4. Lokalizacja powiatu skarżyskiego względem Głównych i Lokalnych Zbiorników Wód Podziemnych.....	60
Rysunek 5. Lokalizacja powiatu skarżyskiego w obrębie jednolitych części wód podziemnych	61
Rysunek 6. Obszary zagrożenia powodziowego na terenie powiatu skarżyskiego	101

PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA

Przedmiotem opracowania jest Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028.

Podstawą prawną opracowania Programu Ochrony Środowiska jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo Ochrony Środowiska (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1219 ze zm.), a w szczególności:

Art. 17.1. Organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ochrony środowiska, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa w art. 14 ust. 1.

Art. 18.1. Programy, o których mowa w art. 17 ust. 1, uchwała odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu albo rada gminy.

2. Z wykonania programów organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Powiatowe programy ochrony środowiska tworzone są w celu realizacji polityki ochrony środowiska na szczeblu powiatowym.

Poprzedni „Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024” przyjęty został Uchwałą Nr 237/XXXIV/2017 Rady Powiatu Skarżyskiego z dnia 22 czerwca 2017r.

W programie uwzględnione zostały wymagania także innych dokumentów strategicznych wyższego szczebla (wojewódzkich i krajowych), określono rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego...” stanowi opracowanie, które ma za zadanie umożliwienie kompleksowego i efektywnego zarządzania ochroną środowiska. Ma on zapewnić niezbędną koordynację działań proekologicznych w powiecie, przyczynić się do rozwiązania istniejących problemów w tym zakresie, a także ukierunkować podejmowane przeciwdziałania mogącym pojawić się w przyszłości zagrożeniom.

W „Programie...” uwzględniono zagadnienia z zakresu ochrony środowiska i dziedzin bezpośrednio powiązanych, co powinno dopomóc we właściwym ukierunkowaniu działań zmierzających do zrównoważonego rozwoju powiatu.

PODSTAWY I CEL OPRACOWANIA

Powszechne zainteresowanie problematyką ochrony środowiska wymaga opracowywania syntetycznych dokumentów, które zbierają informacje o stanie środowiska przyrodniczego oraz wyznaczają konkretne kierunki działań, prowadzące w konsekwencji do zrównoważonego rozwoju obszaru. Bardzo ważne jest, aby prowadzić ciągłą aktualizację zamierzonych celów, dostosowywać je do aktualnej sytuacji i badać ich stopień wykonania.

Sporządzanie Programów Ochrony Środowiska dla kolejnych szczebli administracji samorządowej, umożliwi najbardziej efektywną ochronę środowiska przyrodniczego. Ochrona środowiska przyrodniczego jest jedną z głównych dróg do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, czyli osiągnięcia ładu ekologicznego, społecznego, ekonomicznego (gospodarczego) oraz przestrzennego.

Celem aktualizacji Programu jest przedstawienie wytycznych do racjonalnych działań programowych na dalsze lata i poprawa stanu środowiska przyrodniczego Powiatu Skarżyskiego. Zawarte w nim rozwiązania organizacyjne oraz logistyczno-techniczne przyczynią się do właściwego, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju gospodarowania zasobami przyrodniczymi.

Najistotniejsze cele i kierunki działań w zakresie rozwoju społeczno – gospodarczego i ochrony środowiska określone dla Powiatu Skarżyskiego dotyczą:

- racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych (zmniejszenia zużycia energii, surowców i materiałów, wzrostu udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych),
- ochrony powietrza (zapewnienia wysokiej jakości powietrza, redukcji emisji gazów i pyłów),
- ochrony przed hałasem (zminimalizowania uciążliwego hałasu),
- ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym,
- ochrony wód (zapewnienia odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacji zużycia wody, właściwej gospodarki wodno-ściekowej),
- ochrony gleb,
- ochrony zasobów przyrodniczych (zachowania zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem ich różnorodności oraz rozwoju zasobów leśnych, racjonalnej eksploatacji lasów),
- prowadzenia skutecznej akcji edukacyjno-informacyjnej, gwarantującej powodzenie realizacji wyżej wymienionych działań.

METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego został opracowany zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi, a także z „Wytycznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska” wydanymi przez Ministerstwo Środowiska w 2015 roku i Załącznikiem do w/w wytycznych opracowanym w styczniu 2020r.

Program stanowi szczegółową diagnozę stanu środowiska przyrodniczego, określając szanse i zagrożenia, przedstawia konkretne działania zmierzające do poprawy jego stanu. Dokument ten ustala również harmonogram realizacji zaplanowanych działań oraz przedstawia prognozę dalszych zmian w środowisku przyrodniczym Powiatu w odniesieniu do regionu i kraju.

Przy opracowywaniu Programu korzystano z zapisów zawartych w niżej wymienionych dokumentach:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności;
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.);
- Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej;
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku;
- Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko”;
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030;
- Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022;
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030;
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030;
- Polityka energetyczna Polski do 2030 roku;
- Krajowy Program Ochrony Powietrza w Polsce do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.);
- Plan Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły;
- Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju;
- Aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych;
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030;
- Krajowy plan gospodarki odpadami 2022;
- Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów;
- Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009-2032;
- Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej;
- Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej;

- Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (ze zmianami);
- Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2015-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2025, Kielce 2015;
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Świętokrzyskiego 2016-2022, Kielce 2016;
- Strategia Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023, Skarżysko-Kamienna wrzesień 2015;
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024, Skarżysko-Kamienna 2017.

Niniejszy Program opiera się na dostępnej bazie danych GUS, GDOŚ w Warszawie, WIOŚ w Kielcach, Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, RZGW w Warszawie, Starostwa Powiatowego w Skarżysku-Kamiennej, Urzędu Miasta Skarżysko-Kamienna, Urzędu Miasta i Gminy Suchedniów, Urzędu Gminy Bliżyn, Urzędu Gminy Łączna, Urzędu Gminy Skarżysko-Kościelne. Przy opracowaniu Programu wykorzystano materiały i informacje uzyskane także od jednostek działających na omawianym terenie oraz na obszarze województwa świętokrzyskiego (zarządców dróg, eksploatatorów sieci infrastruktury, przedsiębiorstw wodociągowo – kanalizacyjnych, zarządców instalacji).

I. POWIAT SKARŻYSKI

1.1. Ogólna charakterystyka Powiatu

1.1.1. Dane administracyjne

Pod względem administracyjnym powiat skarżyski położony jest w północnej części województwa świętokrzyskiego, na pograniczu z województwem mazowieckim. Powierzchnia ogólna powiatu wynosi 395,5 km² i zamieszkuje go 73 163 osoby (wg stanu na 31.12.2020r.).

Powiat skarżyski tworzy 5 gmin:

- Skarżysko-Kamienna – gmina miejska, jednocześnie miasto powiatowe,
- Suchedniów – gmina miejsko-wiejska,
- gminy wiejskie: Bliżyn, Łączna i Skarżysko Kościelne.

Powiat skarżyski usytuowany jest na obrzeżach Gór Świętokrzyskich, w dolinie rzeki Kamiennej i jej dopływów. Powiat posiada duże walory turystyczne. Tereny rozciągają się w granicach parków krajobrazowych, występują tu również duże zbiorniki wodne. Powiat posiada na swoim terenie liczne zabytki przemysłu, architektury, sztuki i rzemiosła, m.in. ślady człowieka i eksploatacji kopalń przez starożytnych górników w rezerwacie archeologicznym „Rydno” oraz wiele pomników przyrody.

Dużym walorem powiatu jest dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna. Przebiega tu trasa międzynarodowa S7 i droga krajowa K42, łącząca wschód i zachód Polski. Ponadto w Skarżysku-Kamiennej znajduje się duży węzeł kolejowy i jedna z największych w kraju stacji rozrządowych Polskich Kolei Państwowych.

Uwarunkowania przyrodnicze (m.in. gleby niskiej jakości, duża lesistość), a także rozdrobnienie gospodarstw rolnych oraz funkcjonujące przez wiele lat duże zakłady przemysłowe nie sprzyjają rozwojowi rolnictwa i intensyfikacji produkcji rolnej.

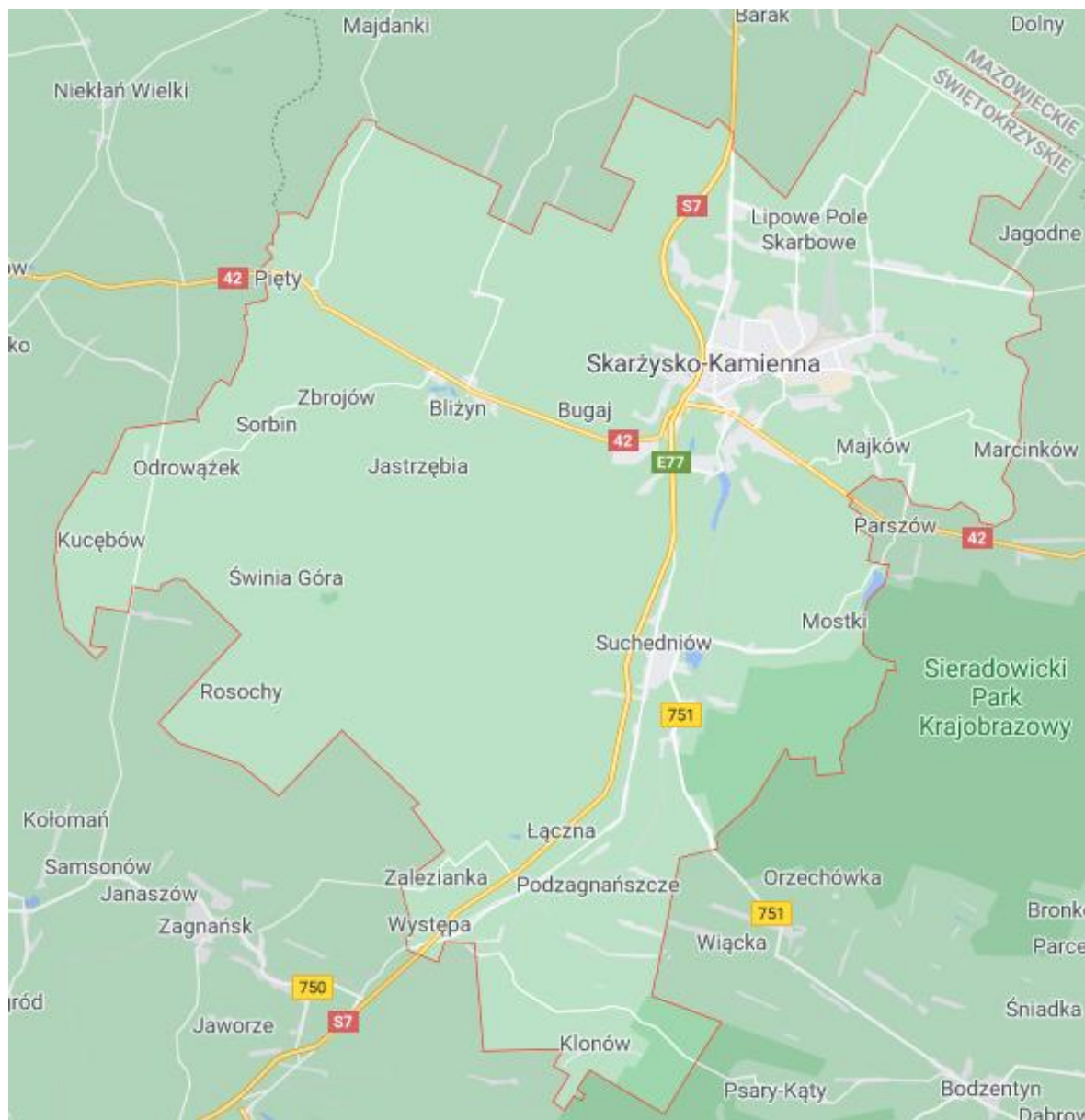
Ze względu na występujące w powiecie bogactwa naturalne (rudę żelaza i metali kolorowych, złoża kwarcytu), na terenach tych od wieków powstawały kopalnie, huty, odlewnie, kuźnie.

Rysunek 1. Powiat skarżyski na tle województwa świętokrzyskiego

Źródło: www.gminy.pl

Rysunek 2. Mapa powiatu skarżyskiego

Źródło: Google.pl/maps/

Miasto Skarżysko-Kamienna

Miasto Skarżysko-Kamienna jest siedzibą władz powiatowych. Miasto liczy 44 260 mieszkańców, a jego powierzchnia wynosi 64,4 km² (stan na 31.12.2020r., dane GUS). Miasto leży na północnym obrzeżu Gór Świętokrzyskich, w dolinie rzeki Kamiennej otoczonej zalesionymi wzgórzami Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej - Garbu Gielniowskiego, Płaskowyżu Suchedniowskiego i Przedgórze Iłżeckiego. Skarżysko-Kamienna leży na skrzyżowaniu ważnych ciągów komunikacyjnych: drogi krajowej nr 7 i nr 42 oraz linii kolejowych relacji Kraków-Warszawa i Rozwadów – Skarżysko-Kamienna – Tomaszów Mazowiecki.

Przez wiele lat w Skarżysku-Kamiennej dominował przemysł metalowy, obuwniczy, energetyczny oraz transport kolejowy. Obecnie w gospodarce dominuje sektor małych i średnich przedsiębiorstw. W mieście utworzona została Podstrefa Starachowickiej Strefy Ekonomicznej - Skarżyska Strefa Gospodarcza.

Tabela 1. Ludność na terenie Miasta Skarżyska-Kamiennej w latach 2016-2020

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba ludności ogółem	46 449	45 953	45 358	44 848	44 260
Mężczyźni	22 089	21 845	21 572	21 337	21 043
Kobiety	24 360	24 108	23 786	23 511	23 217
Kobiety na 100 mężczyzn	110	110	110	110	110
Ludność na 1 km²	721	714	704	697	687
Przyrost naturalny	-287	-275	-283	-245	b.d.
Saldo migracji	-181	-179	-252	-329	b.d.

Źródło – dane GUS

Miasto i Gmina Suchedniów

Gmina miejsko-wiejska Suchedniów leży w północnej części Gór Świętokrzyskich (teren Puszczy Świętokrzyskiej), na Płaskowyżu Suchedniowskim, w otoczeniu miast: Bodzentyn, Skarżysko – Kamienna, Wąchock i Starachowice. Strukturę administracyjną gminy tworzy miasto Suchedniów oraz cztery sołectwa. Gmina znajduje się przy trasie krajowej nr 7, która stanowi oś rozwojową gminy. Miasto i Gmina Suchedniów obejmuje obszar 75 km²,

z czego miasto zajmuje 60 km², a obszary wiejskie 15 km². Gmina zamieszkiwana jest przez 10 036 osób (według stanu na 31.12.2020r., dane GUS). Większą część gminy zajmują tereny leśne. Ze względu na słabą jakość ziemi i położenie gminy w strefach ochronnych przyrody rolnictwo nie jest zbyt dobrze rozwinięte. Suchedniów rozciąga się wzdłuż doliny rzeki Kamionki pełniącej rolę międzyregionalnego korytarza ekologicznego, łączącego się z krajowym korytarzem ekologicznym, jakim jest dolina środkowej Wisły. Miasto i gmina charakteryzują się wysokimi walorami krajoznawczymi oraz przyrodniczymi i stanowią w województwie jeden z głównych obszarów, na których mogą i powinny rozwijać się wszystkie formy rekreacji i wypoczynku.

Na terenie miasta i gminy Suchedniów zlokalizowana jest podstrefa Strefy Ekonomicznej Starachowice – podstrefa Suchedniów o powierzchni 6,6 ha.

Tabela 2. Ludność na terenie Miasta i Gminy Suchedniów w latach 2016-2020

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba ludności ogółem	10 379	10 303	10 191	10 110	10 036
Mężczyźni	5 017	5 001	4 955	4 895	4 867
Kobiety	5 362	5 302	5 236	5 215	5 169
Kobiety na 100 mężczyzn	107	106	106	107	106
Ludność na 1 km ²	138	137	136	135	134
Przyrost naturalny	-40	-58	-42	-72	b.d.
Saldo migracji	-23	-41	-62	-39	b.d.

Źródło – dane GUS

Gmina Bliżyn

Gmina Bliżyn położona jest przy drodze krajowej nr 42 Końskie – Rudnik i zalicza się do strefy ochronnej Suchedniowsko–Oblęgorskiego Parku Krajobrazowego. Klimat lokalny i mikroklimaty obszaru Bliżyna cechują na ogół korzystne warunki klimatyczno – zdrowotne. Gmina zajmuje obszar 141,2 km².

W 23 sołectwach zamieszkuje 7 995 osób (stan na 31.12.2020r., dane GUS). Bliskość węzła kolejowego Skarżysko-Kamienna i jego dobre połączenie z Bliżynem daje możliwość dotarcia koleją do niemal każdego dużego ośrodka w Polsce. Gmina ma rozbudowaną sieć dróg oraz dobre połączenie z drogą krajową Kraków – Warszawa.

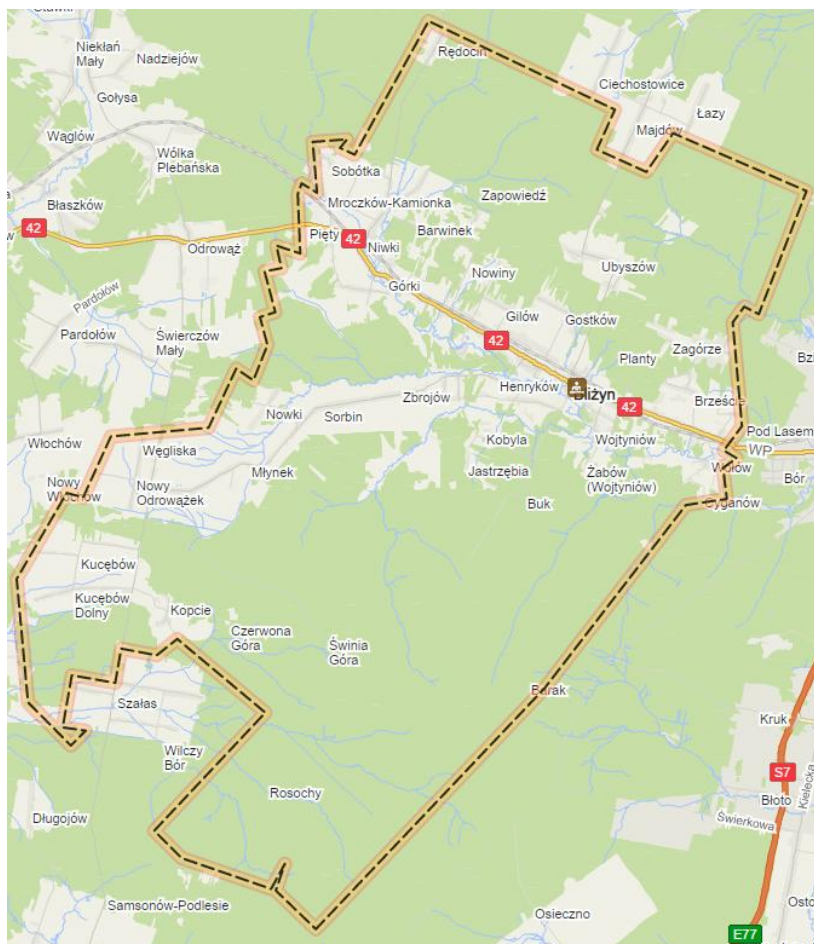

Tabela 3. Ludność na terenie Gminy Bliżyn w latach 2016-2020

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba ludności ogółem	8 226	8 189	8 135	8 037	7 995
Mężczyźni	4 043	4 048	4 032	3 983	3 962
Kobiety	4 183	4 141	4 103	4 054	4 033
Kobiety na 100 mężczyzn	103	102	102	102	102
Ludność na 1 km ²	58	58	58	57	57
Przyrost naturalny	-42	-46	-61	-55	b.d.
Saldo migracji	-24	-1	-2	-6	b.d.

Źródło – dane GUS

Gmina Łączna

Gmina Łączna zajmuje powierzchnię 61,7 km², zamieszkiwana jest przez 4 921 osób (według stanu na 31.12.2020r., dane GUS). Tworzy ją 13 sołectw: Czerwona Górka, Gózd, Jęgrzna, Kamionki, Klonów, Łączna, Osełków, Podłazie, Podzagnańszcze, Występa, Zaleszanka, Zagórze, Zaskale. Gmina należy do najślabiej zaludnionych gmin województwa. Ludność gminy stanowi 6,7% ludności powiatu.

Gmina Łączna jest korzystnie ulokowana pod względem komunikacyjnym, tuż przy drodze ekspresowej Nr 7 wiodącej z Gdańska przez Warszawę, Skarżysko-Kamienną i Kraków do granicy ze Słowacją.

W strukturze przestrzenno-funkcjonalnej gminy wyróżnia się zwartą przestrzeń rolniczo-osadniczą centralnej części gminy (w pobliżu drogi krajowej nr 7). Pozostałą przestrzeń zajmują tereny leśne (55,3% terenu gminy). Są to tereny pod ochroną jako: Świętokrzyski Park Narodowy w południowej części i Suchedniowsko-Oblęgarski Park Krajobrazowy w północnej części gminy.

Tabela 4. Ludność na terenie Gminy Łączna w latach 2016-2020

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba ludności ogółem	5 150	5 096	5 061	5 008	4 921
Mężczyźni	2 555	2 538	2 511	2 490	2 460
Kobiety	2 595	2 558	2 550	2 518	2 461
Kobiety na 100 mężczyzn	102	101	102	101	100
Ludność na 1 km ²	84	83	82	81	80
Przyrost naturalny	-40	-40	-45	-47	b.d.
Saldo migracji	-38	-3	-8	-18	b.d.

Źródło – dane GUS

Gmina Skarżysko Kościelne

Gmina Skarżysko Kościelne zajmuje obszar 53,2 km². Gminę zamieszkuje 5 951 osób (według stanu na 31.12.2020r., dane GUS). Gmina Skarżysko Kościelne położona jest na obszarze Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej na pograniczu Wzgórz Koneckich z Przedgórzem Łżeckim, na obszarze dawnego Zagłębia Staropolskiego. Jej tereny rozciągają się na obrzeżach Gór Świętokrzyskich, w Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej. W pobliżu gminy znajdują się ważne szlaki komunikacyjne, zarówno droga krajowa nr 7, a także ważny, jeden z największych towarowych węzłów kolejowych Skarżysko-Kamienna – Lipowe Pole, co daje możliwości rozwoju firm, dla których potrzebne są duże powierzchnie magazynowe i możliwości przeładunku towarów. W bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się miasto Skarżysko-Kamienna, co ułatwia i zapewnia obsługę miejscowej ludności w zakresie instytucjonalnym i komunikacji zbiorowej.

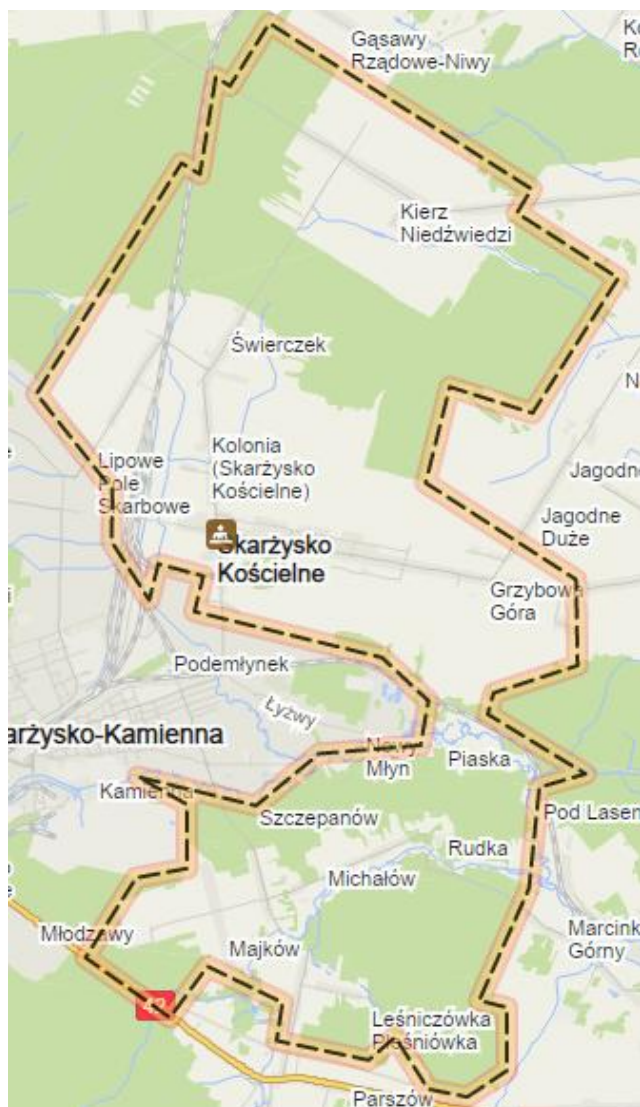

Tabela 5. Ludność na terenie Gminy Skarżysko Kościelne w latach 2016-2020

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba ludności ogółem	6 180	6 132	6 072	5 988	5 951
Mężczyźni	3 043	3 021	2 997	2 961	2 952
Kobiety	3 137	3 111	3 075	3 027	2 999
Kobiety na 100 mężczyzn	103	103	103	102	102
Ludność na 1 km ²	116	115	114	112	112
Przyrost naturalny	-17	-23	-20	-49	b.d.
Saldo migracji	-19	-18	-36	-40	b.d.

Źródło – dane GUS

1.1.2. Rzeźba terenu i geologia

Zgodnie z podziałem fizykogeograficznym teren powiatu skarżyskiego należy do makroregionu Wyżyna Kielecka, obejmującego znaczną część Płaskowyżu Suchedniowskiego oraz fragmenty mezoregionów: od północy Garbu Gielniowskiego i Przedgórze Łżeckiego oraz od południa Gór Świętokrzyskich.

Głównymi osiami morfologicznymi Powiatu są, prostopadłe do siebie, doliny rzek Kamiennej i Kamionki. Dolina rzeki Kamiennej, o długości ok. 28 km w obrębie Powiatu i generalnym przebiegu W-E, posiada rzędne dna wahające się w granicach 280-217 m n.p.m. przy spadku podłużnym 0,2 %. Dolina rzeki Kamionki o długości 17 km i przebiegu S-N leży w całości na terenie Powiatu. Jej tereny źródłiskowe położone w rejonie Gozdu znajdują się na wysokości ok. 360 m n.p.m., a ujście do Kamiennej na rzędnej ok. 235 m n.p.m. Spadek podłużny doliny wynosi 0,7 %.

Na południe od doliny Kamiennej wznosi się wysoczyzna Płaskowyżu Suchedniowskiego. Średnia jej wysokość waha się w granicach 340 – 350 m n.p.m. osiągając w kilku kulminacjach rzędne 390 i 407 m n.p.m. Od doliny Kamiennej jest ona oddzielona wyraźną krawędzią w formie długich stoków o wysokości ok. 50 – 60 m. Wysoczyzna rozcięta jest doliną Kamionki, w rejonie Suchedniów – Skarżysko-Kamienna głębokość rozcięcia wynosi 40 – 50 m.

Południowy fragment powierzchni Powiatu w rejonie wsi Klonów, gm. Łączna, leży w obrębie Pasma Klonowskiego osiągającego kulminację na Bukowej Górze (483 m n.p.m) należącego do Gór Świętokrzyskich.

Północno-zachodni fragment powierzchni Powiatu położony na północ od doliny Kamiennej obejmuje swym zasięgiem wysoczyznę Garbu Gielniowskiego o średniej wysokości 300–320 m n.p.m. z kulminacją na Górze Altana 408 m n.p.m.

Północno-wschodni kraniec Powiatu, w rejonie Skarżyska Kościelnego, należy do Przedgórze Łżeckiego. Jest to teren dość nisko położony w stosunku do otaczających go wysoczyzn o średniej rzędnej wahającej się w granicach 230–240 m n.p.m. z kulminacją na Grzybowej Górze (254 m n.p.m.).

1.1.3. Warunki klimatyczne

Powiat Skarżyski położony jest na granicy dwóch regionów klimatycznych Małopolskiego i Mazowieckiego, dlatego występują tu elementy charakterystyczne dla strefy pośredniej, gdzie ścierają się wpływy klimatu wyżynnego i nizinnego.

Na obszarze powiatu średnia roczna suma opadów nie jest bardzo zróżnicowana jednak waha się od poniżej 600 mm (północny rejon) do ponad 750 mm (gmina Bliżyn). Najwyższe opady notuje się w czerwcu, lipcu i sierpniu, najniższe zaś w lutym, listopadzie i styczniu. Średnia temperatura z wielolecia wynosi dla powiatu ok. 7°C. Najcieplejszymi miesiącami w roku są: lipiec (17,6°C), sierpień (16,6°C) i czerwiec (16,0°C). Ilość dni gorących w roku to ok. 40 – najwięcej ich przypada w lipcu i czerwcu. Zaś najzimniejszymi miesiącami są:

styczeń i luty (z temp. -4°C do $-5,2^{\circ}\text{C}$). Ilość dni z mrozem wynosi około 45. Największe zachmurzenie występuje w zimie (grudzień, styczeń, luty), najmniejsze zaś na przełomie lata i jesieni (sierpień, wrzesień). Ilość dni pochmurnych w roku wynosi około 140, natomiast pogodnych około 70.

Miejscowością o najwyższych amplitudach dobowych jest Suchedniów. Świadczy to o znacznej kontrastowości klimatycznej tego terenu. Na obszarze powiatu przeważają wiatry z kierunków zachodnich (z zachodu i południowego zachodu – łącznie to ponad 30%). Najczęściej wieją wiatry o prędkości poniżej 4 m/s. Wilgotność względna ma dość wyrównany przebieg i wynosi średnio około 80%, jednakże obszar Suchedniowa należy do najwilgotniejszych terenów w Górach Świętokrzyskich. Okres wegetacyjny trwa od kwietnia do listopada przez 200 – 210 dni, w gminie Suchedniów jest to ok. 180 dni.

1.2. Uwarunkowania społeczne i gospodarcze powiatu skarżyskiego

1.2.1. Demografia

Wg stanu na koniec 2020 roku liczba ludności powiatu wynosiła 73 163 osoby (dane GUS, 2020r.). Najwięcej mieszkańców zamieszkuje Miasto Skarżysko-Kamienna, najmniej Gminę łączną. Gęstość zaludnienia w powiecie jest wysoka i wynosi 185 osób/km². Przyrost naturalny w 2019r. wyniósł -468.

Tabela 6. Liczba mieszkańców powiatu skarżyskiego w latach 2016-2020

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba ludności ogółem	76 384	75 673	74 817	73 991	73 163
Mężczyźni ogółem	36 747	36 453	36 067	35 666	35 284
Kobiety ogółem	39 637	39 220	38 750	38 325	37 879

Źródło – dane GUS

Według danych zawartych w powyższej tabeli widać, iż na przestrzeni badanych lat 2016-2020 następuje spadek liczby ludności. W roku 2016 powiat zamieszkiwało 3 221 osób więcej niż w roku 2020.

Analizując liczbę ludności powiatu według płci, można zaobserwować, iż nieco ponad połowę mieszkańców stanowią kobiety (52%), co jest charakterystyczne dla struktury całego województwa. Współczynnik feminizacji w 2020 roku w powiecie wynosił 107, co oznacza, że na 100 mężczyzn przypadało 107 kobiet (w województwie świętokrzyskim współczynnik ten wynosił 105).

Wykres 1. Dynamika zmian liczby mieszkańców powiatu skarżyskiego w latach 2016-2020

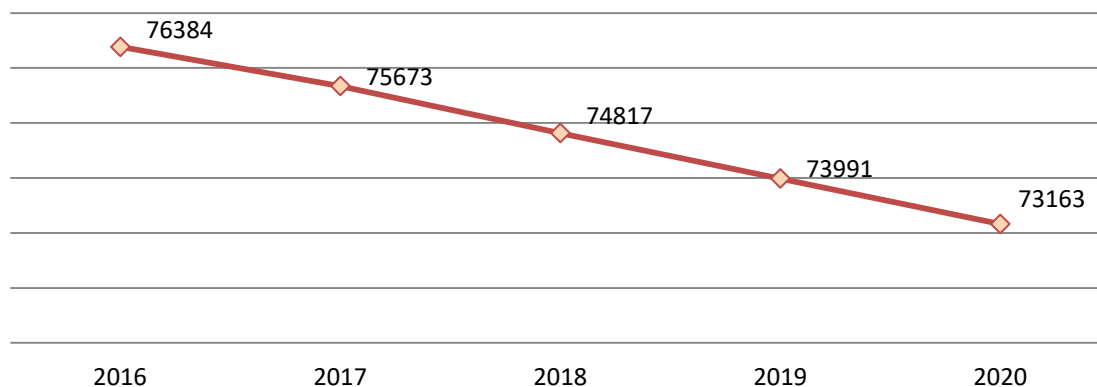

Tabela 7. Liczba ludności w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego na przestrzeni lat 2016-2020

Gmina	2016	2017	2018	2019	2020
Miasto Skarżysko-Kamienna	46 449	45 953	45 358	44 848	44 260
Miasto i Gmina Suchedniów	10 379	10 303	10 191	10 110	10 036
Gmina Bliżyn	8 226	8 189	8 135	8 037	7 995
Gmina łączna	5 150	5 096	5 061	5 008	4 921
Gmina Skarżysko Kościelne	6 180	6 132	6 072	5 988	5 951

Źródło – dane GUS

Z powyższej tabeli wynika iż ponad 60% wszystkich osób, to mieszkańcy miasta Skarżysko-Kamienna. Najmniej osób zamieszkuje w gminie łączna (6,7% ludności powiatu).

Tabela 8. Struktura płci w gminach powiatu skarżyskiego na przestrzeni lat 2016-2020

Gmina	2016		2017		2018		2019		2020	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
Miasto Skarżysko-Kamienna	22089	24360	21845	24108	21572	23786	21337	23511	21043	23217
Miasto i Gmina Suchedniów	5017	5362	5001	5302	4955	5236	4895	5215	4 867	5 169
Gmina Bliżyn	4043	4183	4048	4141	4032	4103	3983	4054	3 962	4 033
Gmina łączna	2555	2595	2538	2558	2511	2550	2490	2518	2 460	2 461
Gmina Skarżysko Kościelne	3043	3137	3021	3111	2997	3075	2961	3027	2 952	2 999

Źródło – dane GUS

Wykres 2. Ludność poszczególnych gmin powiatu skarżyskiego w 2020 roku

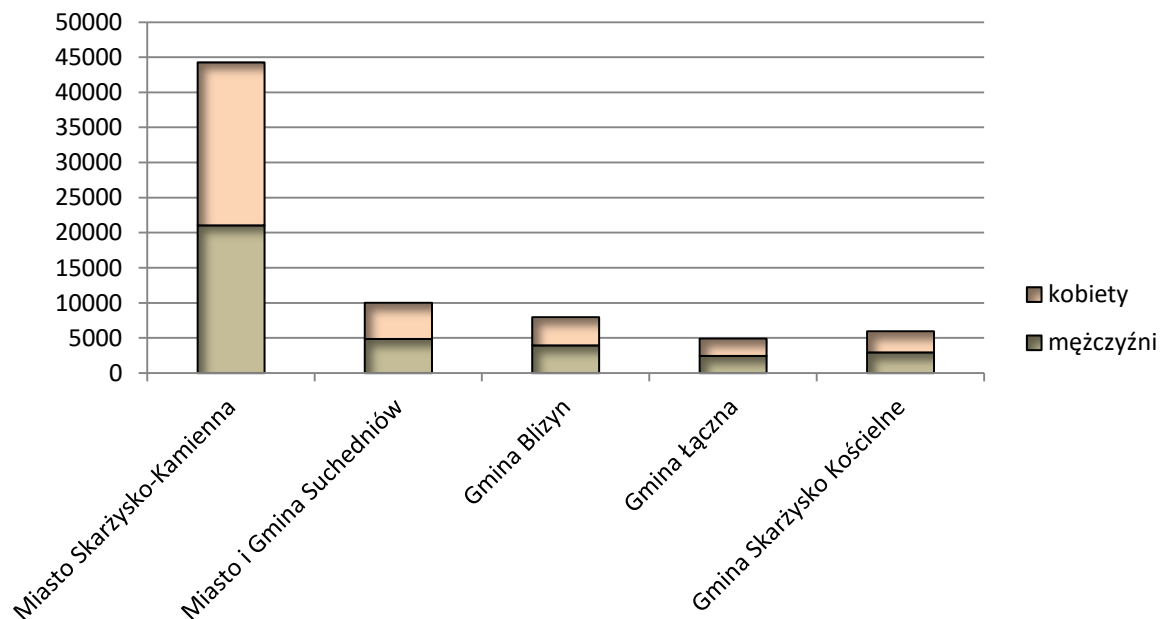
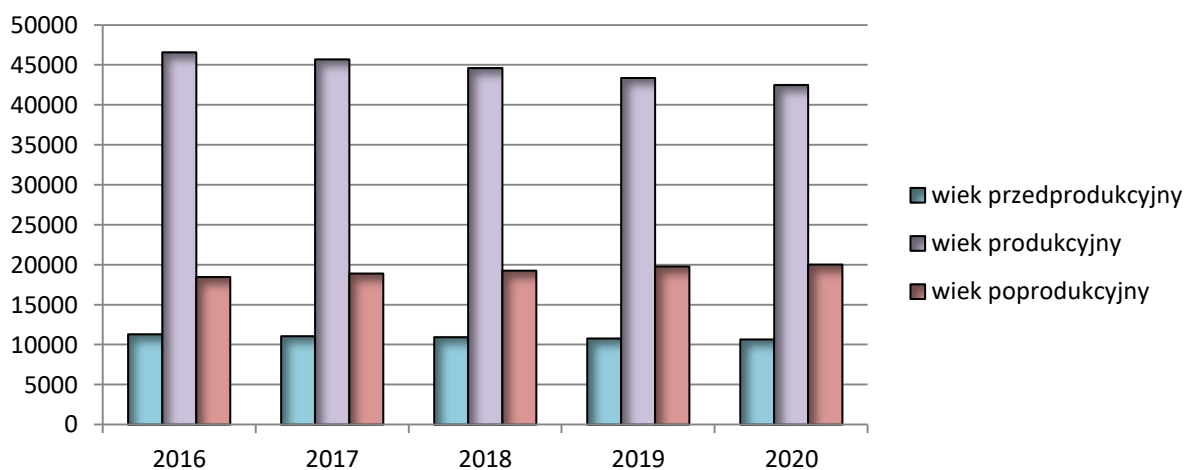

Tabela 9. Ludność powiatu skarżyskiego według ekonomicznych grup wiekowych w latach 2016-2020

Wyszczególnienie	2016		2017		2018		2019		2020	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Wiek przedprodukcyjny	11307	14,8	11070	14,6	10925	14,6	10800	14,6	10643	14,5
Wiek produkcyjny	46590	61,0	45679	60,4	44604	59,6	43390	58,6	42476	58,1
Wiek poprodukcyjny	18487	24,2	18924	25,0	19288	25,8	19801	26,8	20044	27,4

Źródło – dane GUS

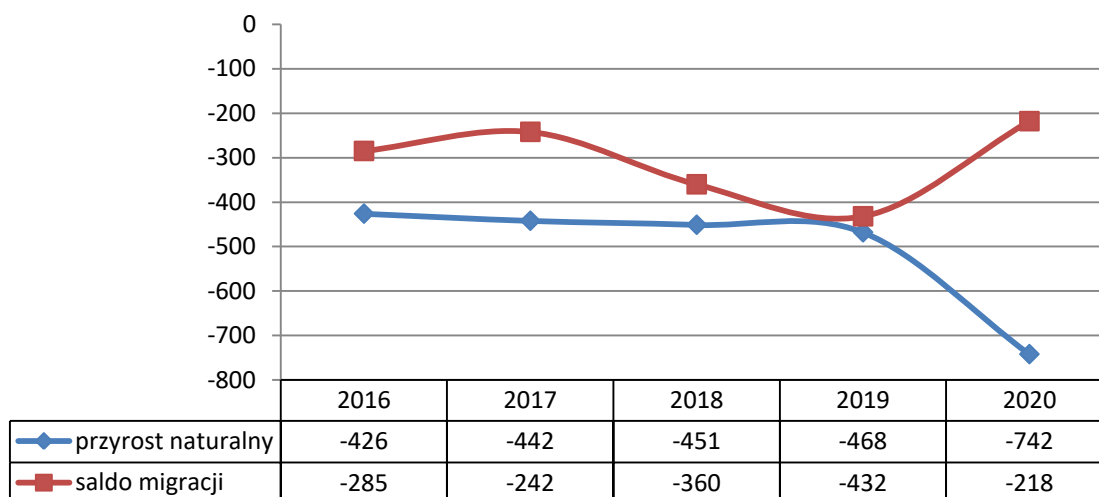
Wykres 3. Ludność powiatu skarżyskiego według ekonomicznych grup wiekowych

W ostatnich latach w strukturze ludności powiatu systematycznie zmniejsza się udział liczby osób młodych (w wieku przedprodukcyjnym). W 2016r. udział ten wynosił 14,8%, w 2020r.

obniżył się do 14,5 %. Zmalał również udział ludności w wieku produkcyjnym, w 2016r. wynosił 61,0%, a w roku 2020 wynosił 58,1%. Wzrasta natomiast w liczbie wszystkich mieszkańców procentowy udział osób będących w wieku poprodukcyjnym – od 24,2% w roku 2016 do 27,4% w roku 2020, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa.

Wykres 4. Wskaźniki przyrostu naturalnego i salda migracji w liczbach naturalnych na terenie powiatu skarżyskiego w latach 2016-2020

Wskaźniki demograficzne dla powiatu skarżyskiego wynoszą (wg GUS, 2020):

wskaźnik obciążenia demograficznego:

- ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym: 72,2 osoby
- ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym: 188,3 osoby
- ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym: 47,2 osoby

wskaźniki modułu:

- gęstość zaludnienia: 185 osób na 1 km²
- kobiety na 100 mężczyzn: 107
- przyrost naturalny: na 1000 ludności: -6,3, w liczbach naturalnych: -268 osób
- saldo migracji: na 1000 ludności -5,8, w liczbach naturalnych: -432 osób

inne wskaźniki:

- małżeństwa na 1000 ludności: 3,2
- urodzenia żywe na 1000 ludności: 7,01
- zgony na 1000 ludności: 13,3.

Mieszkańcy powiatu skarżyskiego stanowią ok. 6% ludności województwa świętokrzyskiego. Dane demograficzne z ostatnich lat świadczą o stale zmniejszającej się liczbie ludności na terenie powiatu, spowodowanej zarówno wysokimi i ujemnymi wskaźnikami przyrostu naturalnego jak i salda migracji. Do najbardziej niekorzystnych zjawisk demograficznych

należy zaliczyć bardzo duży wskaźnik liczby osób w wieku poprodukcyjnym, w stosunku do osób w wieku przedprodukcyjnym. Ponadto niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że wskaźniki nie wykazują zmiany tendencji.

Tabela 10. Prognoza liczby ludności powiatu skarżyskiego w latach 2025-2050

Prognozowana liczba ludności	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Ogółem	69 703	65 983	62 028	57 828	53 518	49 285
Mężczyźni	33 786	32 025	30 158	28 220	26 281	24 398
Kobiety	35 917	33 958	31 870	29 608	27 237	24 887

Źródło – dane GUS

Według danych zamieszczonych w raportach GUS dotyczących prognoz wieloletnich spadek liczby ludności ma się utrzymywać aż do 2050 roku. Na przestrzeni analizowanych lat (do 2050r.) największy spadek prognozuje się liczbie kobiet zamieszkujących powiat. Tak szybkie wyludnianie się regionu skarżyskiego może w znaczący sposób przyczynić się do spowolnienia rozwoju gospodarczego.

1.2.2. Mieszkalnictwo

W powiecie skarżyskim w 2019r. było ogółem 30 610 mieszkań o powierzchni użytkowej 1 990 713 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w województwie świętokrzyskim wynosi 75,1 m², w powiecie skarżyskim 65,0 m². Przeciętna powierzchnia na 1 osobę w województwie wynosi 27,4 m², a w powiecie 26,9 m².

Tabela 11. Liczba mieszkań i powierzchnia użytkowa mieszkań w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2019

Gmina	Liczba mieszkań	Powierzchnia (m ²)	Przeciętna powierzchnia 1 mieszkania (m ²)	Przeciętna powierzchnia na 1 osobę (m ²)
Miasto Skarżysko-Kamienna	20 149	1 211 599	60,1	27,0
Miasto i Gmina Suchedniów	3 973	281 079	70,7	27,8
Gmina Bliżyn	2 865	210 111	73,3	26,1
Gmina Łączna	1 716	134 967	78,7	27,0
Gmina Skarżysko Kościelne	1 907	152 957	80,2	25,5

Źródło – dane GUS

Tabela 12. Wskaźniki (%) dotyczące wyposażenia mieszkań w infrastrukturę w roku 2019

Gmina	Wodociąg	Łazienka	Centralne ogrzewanie
Miasto Skarżysko-Kamienna	97,2	93,1	88,6
Suchedniów miasto	92,2	81,6	81,4
obszar wiejski	83,6	60,4	65,8
Gmina Blizyn	87,3	65,9	68,2
Gmina łączna	93,5	72,3	75,0
Gmina Skarżysko Kościelne	88,4	74,9	82,0

Źródło – dane GUS

Wskaźniki wyposażenia mieszkań w infrastrukturę dla całości powiatu skarżyskiego wynoszą:

- wodociąg: teren miasta- 96,3 %, teren wsi – 88,5 %,
- łazienka: teren miasta 91,2 %, teren wsi – 68,5 %,
- centralne ogrzewanie: teren miasta 87,3%, teren wsi – 72,6 %.

Zasoby mieszkaniowe w powiecie:

- spółdzielni mieszkaniowych – 4 212 mieszkań o łącznej powierzchni 197 300 m² (przeciętna powierzchnia jednego mieszkania wynosi 46,8 m²),
- zakładów pracy – 204 mieszkania o łącznej powierzchni 11 124 m² (przeciętna powierzchnia jednego mieszkania wynosi 54,5 m²),
- Towarzystw Budownictwa Społecznego – 40 mieszkań o łącznej powierzchni 2 071 m² (przeciętna powierzchnia jednego mieszkania wynosi 51,78 m²)
- wspólnot mieszkaniowych – 7 562 mieszkania o łącznej powierzchni 384 889 m² (przeciętna powierzchnia jednego mieszkania wynosi 50,8 m²),
- osób fizycznych we wspólnotach mieszkaniowych – 6 467 mieszkań o łącznej powierzchni 335 387 m² (przeciętna powierzchnia jednego mieszkania wynosi 51,9 m²),
- innych podmiotów – 36 mieszkań o łącznej powierzchni 2 090 m² (przeciętna powierzchnia jednego mieszkania wynosi 58,0 m²).

Na terenie powiatu znajdują się 303 mieszkania socjalne, o łącznej powierzchni użytkowej 9 598 m².

Sytuacja mieszkaniowa ludności gminy ulega systematycznej poprawie, jest to wynikiem przyrostu nowych mieszkań o wyższym standardzie w zabudowie prywatnej. Zwiększa się liczba mieszkań przypadających na ilość ludności gminy oraz średnia powierzchnia samych mieszkań.

1.2.3. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę

W każdej gminie powiatu skarżyskiego działa sieć wodociągowa, która zaopatruje mieszkańców i przemysł. Długość sieci wodociągowej na terenie powiatu wynosi 497,1 km, do której przyłączonych jest 13 327 budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania.

Tabela 13. Stan sieci wodociągowej w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2020

Gmina	Długość sieci (km)	Liczba przyłączy (szt.)	Liczba ludności korzystającej z sieci (osoba)*	Korzystający z instalacji (%)*
Miasto Skarżysko-Kamienna	164,6	5 248	43 309	96,6
Miasto i Gmina Suchedniów	91,2	2 515	8 138	96,8
Gmina Bliżyn	128,2	2 391	7 923	98,6
Gmina łączna	59,3	1 332	4 953	98,9
Gmina Skarżysko Kościelne	53,8	1 841	5 384	89,6
Ogółem powiat	497,1	13 327	69 707	96,4

Źródło – GUS

*dane za rok 2019

Według danych GUS z roku 2019r. z sieci wodociągowej na terenie powiatu korzystało ogółem 96,4 % ludności (w mieście – 96,8 %, a na terenach wiejskich – 95,6 %).

Zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca w powiecie wynosi ogółem 29,3 m³, w miastach – 31,5 m³ i na wsi – 23,8 m³.

Gospodarka ściekowa

Na terenie powiatu skarżyskiego długość sieci kanalizacyjnej wynosi 282,7 km. 60 180 osób korzysta z sieci kanalizacyjnej. Sieć kanalizacyjna znajduje się na terenie każdej gminy.

Tabela 14. Stan sieci kanalizacyjnej w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2020

Gmina	Długość sieci (km)	Liczba przyłączy (szt.)	Liczba ludności korzystającej z sieci (osoba)*	Korzystający z instalacji (%)*
Miasto Skarżysko-Kamienna	167,1	4 261	39 996	89,2
Miasto i Gmina Suchedniów	40,1	1 463	5 349	52,9
Gmina Bliżyn	27,0	534	2 699	33,6
Gmina łączna	24,7	617	2 014	40,2
Gmina Skarżysko Kościelne	59,4	1 444	3 834	64,0
Ogółem powiat	318,3	8 319	53 892	72,8

Źródło – GUS

*dane za rok 2019

Według danych GUS z roku 2019 z sieci kanalizacyjnej na terenie powiatu korzystało ogółem 72,8% ludności (w miastach – 84,6 %, a na terenach wiejskich – 42,8 %).

W powiecie działa 5 mechaniczno-biologicznych oczyszczalni ścieków - w Skarżysku-Kamiennej, Suchedniowie, Michniowie (gmina Suchedniów), Wojtyniowie (gmina Bliżyn) i w miejscowości Kamionki (gmina Łączna).

Tabela 15. Ilość ścieków odprowadzonych do kanalizacji w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w latach 2016-2019

Gmina	Ilość ścieków (dam ³)			
	2016	2017	2018	2019
Miasto Skarżysko-Kamienna	1 722	1 688	1 657	1 646
Miasto i Gmina Suchedniów	234	237	250	250
Gmina Bliżyn	71	80	74	80
Gmina Łączna	36	95	75	79
Gmina Skarżysko Kościelne	99	97	103	109
Ogółem powiat	2 162	2 197	2 159	2 164

Źródło – GUS

Sieć kanalizacyjna uzupełniana jest na terenach gmin przez indywidualne szamba (3 078 szt.) lub oczyszczalnie przydomowe (128 szt.). Oczyszczalnie przydomowe są popularne na terenach gdzie nie ma sieci kanalizacyjnej lub na terenach gdzie budowa sieci nie jest opłacalna ekonomicznie.

Zaopatrzenie w gaz

Długość sieci gazowej w powiecie wynosi 298 172 m, w tym sieci przesyłowej 52 562 m. Z sieci korzysta 45 813 mieszkańców powiatu.

Gaz na teren powiatu skarżyskiego doprowadzany jest z sieci ogólnokrajowej, z gazociągu wysokoprężnego relacji Kielce-Parszów.

Tabela 16. Dane dotyczące sieci gazowej na terenie powiatu skarżyskiego w roku 2019

Gmina	Długość czynnej sieci ogółem [m]	Długość czynnej sieci przesyłowej [m]	Długość czynnej sieci rozdzielczej [m]	Czynne przyłącza do budynków ogółem [szt.]	Ludność korzystająca z sieci gazowej [osoba]
Miasto Skarżysko-Kamienna	143 859	17 723	126 136	4 242	35 312
Miasto i Gmina Suchedniów	65 730	12 445	53 285	1 677	5 993
Gmina Bliżyn	67 808	15 564	52 244	837	3 307
Gmina Łączna	9 967	5 730	4 237	82	140
Gmina Skarżysko Kościelne	10 808	1 100	9 708	257	1 061
Ogółem powiat	298 172	52 562	245 610	7 095	45 813

Źródło – dane GUS

Tabela 17. Odbiorcy i zużycie gazu ziemnego w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2019

Gmina	Odbiorcy gazu [gosp.]	Zużycie gazu [MWh]	Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem [gosp.]	Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań [MWh]
Miasto Skarżysko-Kamienna	15 393	60 192,0	3 139	36 806,1
Miasto i Gmina Suchedniów	2 225	13 955,3	892	9 974,6
Gmina Bliżyn	1 177	7 030,9	563	5 069,0
Gmina łączna	48	415,3	28	314,1
Gmina Skarżysko Kościelne	338	1 817,3	261	1 495,1
Ogółem powiat	19 181	83 410,8	4 883	53 658,9

Źródło – dane GUS

Zużycie gazu ziemnego w powiecie w roku 2019 wyniosło 83 410,8 MWh, w tym zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań 53 658,9 MWh.

Na obszarach gdzie nie ma sieci gazowej mieszkańcy korzystają z gazu propan-butan w butlach.

Średnie zużycie gazu ziemnego w powiecie (dane GUS) w roku 2019 na 1 mieszkańca wyniosło 1 122 kWh, a na 1 odbiorcę 1 820,7 kWh, w tym:

- w mieście: na 1 mieszkańca wyniosło 1 359,4 kWh, a na 1 odbiorcę 1 782,4 kWh
- na wsi: na 1 mieszkańca wyniosło 515,9 kWh, a na 1 odbiorcę 2 127,7 kWh.

Sieć ciepłownicza i ogrzewanie mieszkań

W powiecie skarżyskim w 2019 roku funkcjonowało 46 kotłowni, całkowita długość sieci ciepłej wynosiła 43,8 km oraz 12,4 km przyłączy do budynków (GUS, 2019). Sprzedaż energii ciepłej w roku 2019 wyniosła ogółem 42 117 GJ, w tym 26 120 GJ dla budynków mieszkalnych, pozostałe 15 997 GJ dla urzędów i instytucji.

Sieć ciepła znajduje się w miastach: Skarżysko-Kamienna i Suchedniów.

Energia elektryczna

Siecią elektroenergetyczną zarządza Polska Grupa Energetyczna (PGE). Na terenie powiatu jest łącznie 32 378 odbiorców energii elektrycznej na niskim napięciu, zużycie energii elektrycznej wyniosło w 2019r. 44 480 MWh (GUS 2019).

Tabela 18. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na terenie powiatu skarżyskiego w roku 2019

Wyszczególnienie	Odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu [szt.]	Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu [MWh]
Miasto	24 437	31 416,23
Wieś	7 941	13 064,06
Ogółem powiat	32 378	44 480,29

Źródło – dane GUS

System komunikacyjny

Sieć komunikacyjną Powiatu tworzą:

- droga ekspresowa Nr 7 relacji Gdańsk – Warszawa - Skarżysko-Kamienna – Kraków - Chyżne, przecinająca na terenie Powiatu Skarżyskiego dolinę rzeki Kamiennej, droga ma długość w powiecie 22,2 km,
- droga krajowa 42 relacji Kamienna – Łódź - Ostrowiec Świętokrzyski - Skarżysko-Kamienna – Starachowice – długość na terenie powiatu 16,1 km,
- droga wojewódzka Nr 751 (fragment turystycznej obwodnicy Gór Świętokrzyskich) o długości 7,2 km w powiecie,
- sieć dróg powiatowych o łącznej długości 186,7 km,
- sieć dróg gminnych o łącznej długości 245,2 km,
- linia kolejowa z węzłem komunikacyjnym obsługującym ruch na kierunkach Warszawa - Skarżysko-Kamienna - Kraków oraz Łódź – Skarżysko-Kamienna - Przemyśl – jeden z większych węzłów komunikacyjnych w Polsce.

1.2.4. Gospodarka

Biorąc pod uwagę dane GUS dotyczące zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (stan na rok 2020), na terenie powiatu skarżyskiego działało 7 993 podmiotów gospodarczych. Najwięcej podmiotów gospodarczych było zarejestrowanych w mieście Skarżysko-Kamienna (5 296 podmiotów), natomiast najmniej działało na terenie gminy łączna (424 podmioty).

Tabela 19. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarcze w powiecie skarżyskim w latach 2016-2020

Podmioty gospodarcze	2016	2017	2018	2019	2020
Nowo zarejestrowane	656	738	686	531	548
Wyrejestrowane	763	671	668	447	364
Saldo	-107	67	18	84	184

Źródło – dane GUS

Najwięcej podmiotów w powiecie prowadzi działalność w zakresie sekcji G - PKD 2007- handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (2 150 podmiotów - 27% ogółu). Podmioty prowadzące działalność związaną z budownictwem stanowią 11% (905 podmiotów) wszystkich zarejestrowanych na tym terenie przedsiębiorstw. Jest to druga pod względem liczebności grupa podmiotów funkcjonujących w regionie skarżyskim. Na trzecim miejscu znajduje się działalność z branży przemysłowej - 10% (825 podmiotów).

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028

Tabela 20. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD w 2020r.

Sektor gospodarki	Miasto Skarżysko-Kamienna	Miasto i Gmina Suchedniów	Blizyn	Łączna	Skarżysko Kościelne	Powiat skarżyski
Sekcja A: Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	29	14	9	11	10	73
Sekcja B: Górnictwo i wydobywanie	2	4	1	1	2	10
Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe	508	153	65	57	42	825
Sekcja D: Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	4	2	0	0	0	6
Sekcja E: Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	133	38	51	20	41	283
Sekcja F: Budownictwo	511	119	123	79	73	905
Sekcja G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1 460	305	148	102	135	2 150
Sekcja H: Transport i gospodarka magazynowa	330	51	39	30	28	478
Sekcja I: Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	129	40	18	14	4	205
Sekcja J: Informacja i komunikacja	138	26	15	7	9	195
Sekcja K: Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	157	16	15	8	10	206
Sekcja L: Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	410	21	4	1	5	441
Sekcja M: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	427	55	37	21	27	567
Sekcja N: Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	126	25	18	12	20	201
Sekcja O: Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	15	4	8	3	5	35
Sekcja P: Edukacja	190	28	14	17	12	261
Sekcja Q: Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	342	52	13	6	10	423
Sekcja R: Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	75	28	10	7	11	131
Sekcja S i T: Pozostała działalność usługowa	363	91	47	27	34	562
Ogółem:	5 372	1 079	637	424	481	7 993

Źródło – dane GUS

Liczba podmiotów gospodarczych sektora prywatnego świadczy o aktywności ekonomicznej mieszkańców powiatu. Z grona przedsiębiorstw prywatnych ponad 80% to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, również na zasadzie mikro przedsiębiorstwa.

Tabela 21. Podmioty gospodarcze na terenie powiatu skarżyskiego – dane za 2020 rok

Sektor publiczny	ogółem	244
	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	138
	spółki handlowe	9
Sektor prywatny	ogółem	7 708
	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	6 191
	spółki handlowe	292
	spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	22
	spółdzielnie	15
	fundacje	27
	stowarzyszenia i organizacje społeczne	199

Źródło – dane GUS

Wśród ogółu podmiotów gospodarki narodowej dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 6 191 podmiotów.

Ponad 96% podmiotów gospodarczych działających na terenie powiatu skarżyskiego to mikro przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób.

Tabela 22. Zestawienie podmiotów gospodarczych działających na terenie powiatu skarżyskiego w 2020 roku według wielkości, tj. zatrudnionych osób

Gmina	Liczba zatrudnionych osób				
	0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
Miasto Skarżysko-Kamienna	5 190	139	37	4	2
Miasto i Gmina Suchedniów	618	19	0	0	0
Gmina Bliżyn	618	19	0	0	0
Gmina Łączna	413	8	3	0	0
Gmina Skarżysko Kościelne	467	14	0	0	0
Ogółem powiat	7 729	212	46	4	2

Źródło – dane GUS

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie kształtuje się na poziomie 16,6 % i obejmuje 4 176 osób z terenu powiatu, z czego 2 160 to mężczyźni, a 2 016 to kobiety (GUS, stan na koniec 2020).

1.2.5. Rolnictwo

Na terenie powiatu skarżyskiego dominują gleby słabych klas bonitacyjnych (od IVa do VI). Struktura wielkości gospodarstw rolnych w powiecie skarżyskim (dane GUS, Powszechny Spis Rolny 2010):

- Ogółem – 5 754
- Do 1 ha włącznie – 3 648
- 1-5 ha – 2 022

- 5-10 ha – 67
- 10-15 ha – 6
- 15 ha i więcej – 11.

Gospodarstwa regionu skarżyskiego charakteryzuje dość duży stopień rozdrobnienia. Największą grupę gospodarstw stanowią te o powierzchni do 1 ha.

Dane w tabeli poniżej w syntetyczny sposób przedstawiają liczbę gospodarstw rolnych w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego.

Tabela 23. Liczba gospodarstw rolnych w gminach powiatu skarżyskiego

Gmina	Gospodarstwa rolne	
	[szt.]	[ha]
Miasto Skarżysko-Kamienna	917	965,95
Miasto i Gmina Suchedniów	931	1 120,19
Gmina Bliżyn	1 627	2 888,95
Gmina łączna	1 055	1 926,77
Gmina Skarżysko Kościelne	1 200	1 616,59
Ogółem powiat	5 730	8 518,44

Źródło – dane GUS Powszechny Spis Rolny 2010

Tabela 24. Użytki rolne na terenie powiatu skarżyskiego w 2014r.

Powierzchnia	Użytki rolne [ha]
Użytki rolne ogółem	12 965
Grunty orne	7 280
Sady	83
Łąki trwałe	2 928
Pastwiska trwałe	1 970
Grunty rolne zabudowane	651
Grunty pod stawami	33
Grunty pod rowami	20

Źródło – dane GUS

Według danych GUS z 2014 roku użytki rolne zajmowały 12 965 ha czyli blisko 33% całkowitej powierzchni powiatu skarżyskiego. Wśród użytków rolnych 56% (7 280 ha) powierzchni przeznacza się pod grunty orne, a ponad 22% (2 928 ha) powierzchni zajmują łąki. W gospodarstwach rolnych, ze względu na niesprzyjające warunki glebowo - przyrodnicze (przewaga gleb o niskiej klasie bonitacji), uprawia się głównie zboża, kukurydzę oraz rośliny okopowe. Inwentarz stanowią: krowy, trzoda chlewna i drób.

1.2.6. Energia odnawialna

Perspektywa wyczerpania się zasobów paliw kopalnych, a także podejmowane działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego człowieka, przyczyniły się do wzrostu zainteresowania odnawialnymi źródłami energii, czego efektem jest duży wzrost ich stosowania. Odnawialne źródła energii są to źródła wykorzystujące w procesie przetwarzania energię występującą

w rozmaitych postaciach, w szczególności promieniowania słonecznego, wiatru, wody, a także biomasy i ciepła wnętrza Ziemi. Obecny poziom cywilizacji technicznej stwarza możliwość uznania za odnawialne źródło energii również części odpadów komunalnych i przemysłowych, która nadaje się do energetycznego przetworzenia. Źródła energii odnawialnej są praktycznie niewyczerpalne, gdyż ich zasoby uzupełniane są nieustannie w procesach naturalnych. Najłatwiej dostępne są zasoby energii promieniowania słonecznego i biomasy, natomiast dostępność energii geotermalnej, wiatru czy wody jest ograniczona i zależna od położenia geograficznego. Dużą zaletą źródeł odnawialnych jest również ich minimalny wpływ na środowisko naturalne. Odnawialne źródła energii mogą stanowić istotny udział w bilansie energetycznym kraju. Mogą przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego regionu, przede wszystkim zaś do poprawy zaopatrzenia w energię na terenach o słabo rozwiniętej infrastrukturze energetycznej. Potencjalnie największym odbiorcą energii ze źródeł odnawialnych może być rolnictwo, jak również mieszkalnictwo i komunikacja.

„Polityka energetyczna Polski do 2040 roku” (projekt listopad 2018r.) zawiera pakiet działań, mających na celu *zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, jej efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych*. Za globalną miarę realizacji celu PEP 2040 przyjęto następujące wskaźniki:

- 60% udział węgla w wytwarzaniu energii elektrycznej w 2030 roku,
- 21% OZE w finalnym zużyciu energii brutto w 2030 roku,
- wdrożenie energetyki jądrowej w 2033 roku,
- poprawa efektywności energetycznej o 23% w stosunku do prognoz z 2007 roku,
- ograniczenie emisji CO₂ o 30% do 2030 roku (w stosunku do 1990 roku).

Na terenie powiatu skarżyskiego istnieją potencjalne możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Wzrost wykorzystania OZE niesie ze sobą korzyści ekologiczne w postaci zmniejszenia emisji gazów i pyłów do atmosfery, co prowadzi do zmniejszenia efektu cieplarnianego oraz powoduje ograniczenie zużycia paliw kopalnych. Rozwój OZE przynosi również korzyści gospodarcze polegające na zwiększeniu bezpieczeństwa energetycznego, czy dywersyfikacji źródeł produkcji energii.

Energia słoneczna

Podstawowym źródłem energii dla Ziemi jest Słońce. Ze wszystkich źródeł energii, energia słoneczna jest najbezpieczniejsza. Można ją wykorzystywać dla celów ogrzewania budynków oraz podgrzewania wody, jednak energetyka słoneczna jest praktycznie najmniej wykorzystywaną formą energii w Polsce. Praktyczną możliwość wykorzystania tego rodzaju energii ograniczają warunki klimatyczne oraz wciąż jeszcze wysokie nakłady inwestycyjne, związane z zainstalowaniem odbiorników o bardzo dużych powierzchniach.

Na terenie powiatu instalacje do pozyskiwania energii słonecznej to głównie instalacje solarne, które są wykorzystywane najczęściej w nowobudowanych budynkach mieszkalnych.

W powiecie skarżyskim znajdują się instalacje wykorzystujące energię słoneczną:

→ Miasto Skarżysko-Kamienna

- 35 szt. kolektorów o łącznej powierzchni 88,55 m² - na szpitalu w Skarżysku-Kamiennej
- 20 szt. kolektorów o łącznej powierzchni 43,8 m² - na I liceum Ogólnokształcącym w Skarżysku-Kamiennej

→ Miasto i Gmina Suchedniów

- Instalacja fotowoltaiczna na budynku szkoły przy ul. Szarych Szeregów 6 w Suchedniowie o mocy 375W×105 szt. = 39,375 kWp

→ Gmina Bliżyn

Panele fotowoltaiczne:

- Budynek Urzędu Gminy Bliżyn - o mocy 7,5 kW,
- Budynek SP Bliżyn – o mocy 10 kW
- Budynek SP Mroczków – o mocy 15 kW
- Budynek SP Odrowążek – o mocy 3,5 kW
- Budynek SP Sorbin – o mocy 4 kW
- Budynek OSP Bliżyn – o mocy 2,9 kW

Zakłada się, że w związku z rosnącym zainteresowaniem społecznym, wykorzystanie energii słonecznej będzie wzrastać, ograniczy się jednak do stosowania kolektorów słonecznych do produkcji ciepłej wody, których opłacalność jest największa.

Energia wodna

Polska nie posiada zbyt dobrych warunków do rozwoju energetyki wodnej – przyjmuje się, że hydroenergetyczne zasoby techniczne wynoszą około 13,7 tys. GWh na rok, z czego ponad 45% przypada na rzekę Wisłę. Technologia małych elektrowni wodnych obejmuje pozyskiwanie energii z cieków wodnych, przy czym maksymalną moc zainstalowaną w pojedynczej lokalizacji określa się na około 5 MW.

Rozwój energetyki wodnej (wytwarzanie energii elektrycznej pochodzącej z przetwarzania energii zawartej w przepływającej rzece) będzie miało mniejsze znaczenie ze względu na niezbyt korzystne warunki hydrologiczne.

Energetyczne zasoby wodne powiatu nie są zbyt znaczne – największe znaczenie ma rzeka Kamienna. Mała elektrownia wodna znajduje się w Nowym Młynie w Skarżysku-Kamiennej na rzece Kamiennej.

Energia wiatru

Wiatr jest czystym źródłem energii, nie emitującym żadnych zanieczyszczeń. Wg opracowań Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej znaczna część Polski posiada wystarczające warunki do wykorzystania energii wiatru do produkcji energii elektrycznej i do napędu urządzeń technologicznych. Według zawartych w „Programie ochrony środowiska dla

województwa świętokrzyskiego” powiat skarżyski znajduje się w korzystnej strefie energetycznej wiatru, co znaczy że średnia prędkość wiatru wynosi 5 m/s.

W ostatnich latach nastąpił zdecydowany wzrost zainteresowania energią wiatrową. W wielu rejonach powstają kilku wiatrakowe „farmy” ale i pojedyncze wiatraki wytwarzające energię elektryczną. Uciążliwość elektrowni wiatrowych stanowi emisja hałasu.

W chwili obecnej na terenie powiatu skarżyskiego nie ma elektrowni wiatrowych.

Biomasa

Do celów energetycznych można również wykorzystywać biomasę. Biomasa to głównie pozostałości i odpady. Różne rodzaje biomasy mają różne właściwości. Na cele energetyczne wykorzystuje się drewno i odpady z przerobu drewna, rośliny pochodzące z upraw energetycznych, produkty rolnicze oraz odpady organiczne z rolnictwa, niektóre odpady komunalne i przemysłowe.

Występujące na terenie powiatu surowce, tj. odpadki drewniane, trociny, rolniczy produkt energetyczny: słoma, siano, darń, zepsute ziarno, mogą mieć zastosowanie do produkcji ciepła, tzn. mogą być spalane w sposób ekologicznie bezpieczny i efektywny energetycznie. Obecnie materiały te w nieznacznym stopniu mogą znajdować zastosowanie indywidualnie, jako paliwo dodatkowe spalane w domowych paleniskach. Udział biomasy (drewna) w strukturze paliw wykorzystywanych do ogrzewania w zasobach indywidualnych szacuje się na poziomie 5%.

Na terenie powiatu istnieją duże zasoby biopaliw w postaci słomy z upraw rolniczych, drewna z gospodarki leśnej oraz możliwość uprawy roślin energetycznych na cele grzewcze.

Na terenie powiatu biomasa jest wykorzystywana w 3 kotłowniach dla budynków użyteczności publicznej w gminie Suchedniów.

Energia geotermalna

Energia geotermalna jest to naturalne ciepło Ziemi nagromadzone w skałach oraz w wodach wypełniających pory i szczeliny w skałach. W skorupie ziemskiej występuje kilka rodzajów energii geotermalnej. Jest to energia magmy i energia geociśnień, energia gorących suchych skał i energia geotermalna nagromadzona w wodach podziemnych. Temperatury tych wód wynoszą od kilkudziesięciu do ponad 90⁰C, a w skrajnych przypadkach osiągają sto kilkadziesiąt stopni.

Na terenie powiatu skarżyskiego nie występują udokumentowane zasoby złóż wód termalnych nadających się do wykorzystania jako nośnik energii dla celów energetyki cieplnej.

Aktualnie oraz w najbliższej perspektywie, na terenie powiatu, nie należy przewidywać zastosowania układów do wykorzystania ciepła geotermalnego. Możliwy jest rozwój geotermii płytkiej (pomp ciepła), wykorzystywanej przy obiektach rozlokowanych na większych obszarowo terenach, gdzie energia uzyskiwana jest z rozmieszczenia rur pod powierzchnią ziemi. Taka geotermia może być wykorzystywana do ogrzewania i klimatyzowania budynków.

Wśród barier ograniczających wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii występują duże koszty inwestycyjne, trudności w pełnym zabezpieczeniu potrzeb energetycznych z uwagi na małą wydajność a także brak gwarancji stabilnego poziomu produkcji energii, co zmusza często do współdziałania z systemami konwencjonalnymi.

II. DZIAŁANIA SAMORZĄDU POWIATU W LATACH 2016-2019

2.1. Dochody i wydatki budżetu powiatu

Tabela 25. Dochody i wydatki budżetu powiatu skarżyskiego w latach 2016-2019

Wyszczególnienie		2016	2017	2018	2019
Dochody ogółem		88 670 879,58	94 978 363,29	100 489 911,42	109 770 981,21
W dochodach:	dochody majątkowe	3 247 346,13	7 075 044,05	9 123 214,68	8 608 795,51
	dochody własne	22 854 956,47	24 493 585,08	29 139 662,90	32 095 520,32
	subwencja ogólna	49 725 155,00	50 100 717,00	49 557 055,00	55 478 894,00
	dotacje	16 090 768,11	20 384 061,21	21 793 193,52	22 196 566,89
	finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych	887 699,60	3 426 734,47	6 544 278,06	5 904 467,44
Wydatki ogółem		88 279 966,76	94 252 316,61	97 011 996,61	105 317 033,06

Źródło – dane GUS

Wykres 5. Dochody i wydatki budżetu powiatu skarżyskiego

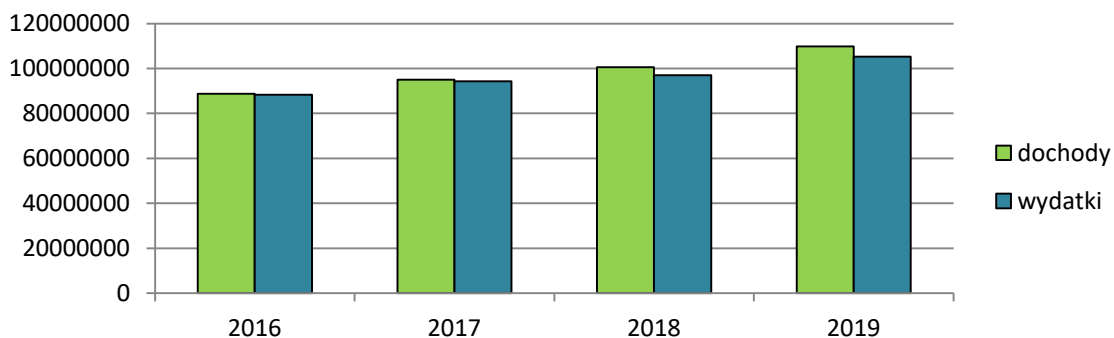
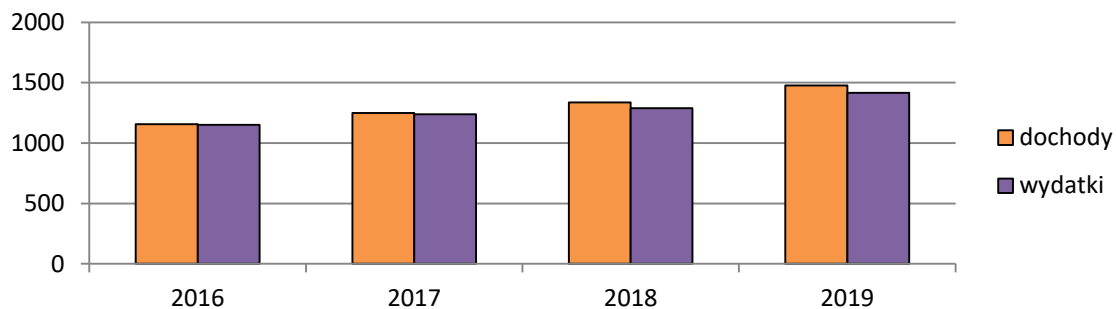

Tabela 26. Dochody i wydatki z budżetu powiatu skarżyskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2019

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
Dochody na 1 mieszkańca	1 156,62	1 248,88	1 336,16	1 476,55
Wydatki na 1 mieszkańca	1 151,52	1 239,33	1 289,92	1 416,64

Źródło – dane GUS

Wykres 6. Dochody i wydatki budżetu powiatu skarżyskiego na 1 mieszkańca

2.2. Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska i ocena realizowanej polityki ekologicznej Powiatu

Działania i przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska stale zacierają w kierunku poprawy stanu środowiska, racjonalnego gospodarowania zasobami, w tym ograniczenia materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i emisji zanieczyszczeń. Szczególnym celem polityki ekologicznej jest ograniczanie szkodliwych czynników wpływających na zdrowie i zapobieganie zagrożeniom zdrowia poprzez poprawę stanu powietrza atmosferycznego, ochronę przed chemicznym zanieczyszczeniem gleb i wód, właściwą gospodarkę odpadami, ochronę przed hałasem oraz zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

W poszczególnych gminach należących do powiatu skarżyskiego realizowane były przede wszystkim inwestycje związane z gospodarką wodno-ściekową (budowa i modernizacja sieci wodociągowych i kanalizacyjnych), termomodernizacją budynków, budową infrastruktury drogowej, budową instalacji Odnawialnych Źródeł Energii oraz zadania związane z kontynuacją systemu gospodarki odpadami.

Zaplanowane w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024” inwestycje zostały w dużej mierze wykonane. Zadania były finansowane z różnych źródeł - w tym ze środków unijnych.

Tabela 27. Najważniejsze zadania wykonane w latach 2017-2020 w powiecie skarżyskim

Podmiot realizujący	Zadania zrealizowane i w trakcie realizacji
<p>Starostwo Powiatowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego Nr 2 w Skarżysku-Kamiennej, ul. Spacerowa 31 • Termomodernizacja Powiatowego Urzędu Pracy w Skarżysku-Kamiennej • Termomodernizacja Domu Pomocy Społecznej w Skarżysku-Kamiennej, ul. Sporna 6 • Zmiana sposobu użytkowania budynku przy ul. Ekonomii 7 w Skarżysku-Kamiennej na potrzeby domu pomocy społecznej wraz z mieszkaniami chronionymi – montaż kolektorów słonecznych i ogniw fotowoltaicznych • Przebudowa drogi powiatowej nr 0441T Mroczków-Rędocin - granica woj. Świętokrzyskiego (Borki) w m. Rędocin • Przebudowa ul. Paryskiej na odcinku od ul. Krasieńskiego do ul. Norwida w Skarżysku-Kamiennej • Budowa ul. Ponurego w Skarżysku-Kamiennej
<p>Miasto Skarżysko-Kamienna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja i efektywne wykorzystanie energii w trzech ośrodkach subregionalnych. Oszczędność energii w sektorze publicznym - termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Skarżysku-Kamiennej • Rozbudowa sieci gazowej (według potrzeb) • Budowa ul. Leśnej w Skarżysku-Kamiennej • Budowa ul. Kościelnej w Skarżysku-Kamiennej • Przebudowa ul. Chłodnej i ul. Spacerowej /od ul. Chłodnej do ul. Piaskowej/ • Rozbudowa ul. Torowej • Wykonanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej na modernizację oświetlenia ulicznego • Budowa kanalizacji deszczowej na odcinku od skrzyżowania ul. Sokolej z ul. Żeromskiego do skrzyżowania ul. Niepodległości z ul. Zielną – Etap III • Budowa kanalizacji deszczowej na osiedlu Bzinek
<p>Miasto i Gmina Suchedniów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja budynku Gimnazjum ul. Szarych Szeregów 6 (Gimnazjum w Suchedniowie zostało włączone do Samorządowej Szkoły Podstawowej nr 1 w Suchedniowie uchwałą nr 3/I/2017 Rady Miejskiej w Suchedniowie z dnia 9.02.2017 r. Siedzibą SSP nr 1 jest budynek przy ul. Szarych Szeregów 6) • Termomodernizacja budynku Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej ul. Emilii Peck 9A • Przebudowa ulic: Powstańców 1863 r., Krótkiej, Kieleckiej, Spokojnej i Fabrycznej wraz z przebudową infrastruktury komunalnej – I etap rewitalizacji – poprawa sieci dróg w mieście • Budowa kanalizacji sanitarnej ulic Brezów i Koszykowa • Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Jodłowej i części ul. Warszawskiej • Budowa kanalizacji w ulicach Langiewicza, Jarzębinowa, Słoneczna • Przebudowa oczyszczalni ścieków w Suchedniowie w zakresie gospodarki osadowej • Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicach Kieleckiej i Warszawskiej • Budowa kanalizacji w ulicach Langiewicza, Jarzębinowa, Słoneczna • Przebudowa oczyszczalni ścieków w Suchedniowie w zakresie gospodarki osadowej
<p>Gmina Bliżyn</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja budynków szkół w Bliżynie, Mroczkowie, Sorbinie i Odrowążku z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii - Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii , poprawa bezpieczeństwa i estetyki budynków • Termomodernizacja i przebudowa systemu grzewczego budynku Urzędu Gminy w Bliżynie • Modernizacja instalacji centralnego ogrzewania z Gminny Ośrodek Kultury „Zameczek” w Bliżynie – modernizacja przewodu kominowego • Montaż kolektorów słonecznych w budynkach mieszkalnych na terenie gminy • Wspieranie wymiany przestarzałych źródeł ciepła w gospodarstwach domowych (niskosprawnych kotłów na paliwa stałe) na źródła nowoczesne (wysokosprawne

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*

	<p>źródła energetyczne charakteryzujące się niższą emisją zanieczyszczeń)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przebudowa drogi gminnej Brzeście-Bliżyn w miejscowości Brzeście i Bliżyn w km 0+418 do km 1+356 • Budowa drogi dojazdowej w Gilowie od skrzyżowania z drogą krajową nr 42 • Wykonanie dokumentacji projektowej i wykup działek na budowę drogi gminnej Górki-Barwinek-Mroczków w miejscowości Górki i Mroczków • Remonty dróg gminnych i wewnętrznych na terenie gminy • Budowa chodnika w ciągu drogi gminnej Bliżyn ul. Zafabryczna • Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Gostków, Gilów i Bliżyn wraz z rozbudową wodociągu • Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Ubyszów wraz z rozbudową wodociągu • Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Wojtyniowie • Budowa kanalizacji sanitarnej m. Bliżyn w rejonie ul. Henryków, w kierunku ul. Staszica • Budowa kanalizacji sanitarnej m. Bliżyn w rejonie ul. Źródlanej i Skrajnej • Budowa kanalizacji w m. Bliżyn i Wojtyniów w celu przyłączenia nieruchomości na terenie aglomeracji Bliżyn • Wykonanie dokumentacji na budowę kanalizacji sanitarnej w m. Gostków, Gilów i Bliżyn wraz z rozbudową wodociągu • Budowa wiaty na oczyszczalni ścieków w Wojtyniowie nad składowiskiem osadu • Kontynuacja programu usuwania azbestu
Gmina łączna	<ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja budynków po byłych szkołach podstawowych w msc. Klonów i Zagórze • Przebudowa dróg gminnych w miejscowościach Czerwona Górka, Klonów i Jęgrzna (Zajamnie)
Gmina Skarżysko Kościelne	<ul style="list-style-type: none"> • Przebudowa drogi gminnej w m. Skarżysko Kościelne ul. Graniczna • Rozbudowa drogi gminnej w m.. Grzybowa Góra ul. Słoneczna • Rozbudowa drogi gminnej w m. Skarżysko Kość. ul. Leśna • Rozbudowa drogi gminnej w m. Skarżysko Kość. ul. Spacerowa • Wykonanie dokumentacji na kanalizację m. Kierz Niedźwiedzi

Źródło – dane Starostwa Powiatowego i Urzędów Gmin

III. OCENA STANU ŚRODOWISKA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH PRZYSZŁEJ INTERWENCJI

3.1. Ochrona klimatu i jakości powietrza

3.1.1. Przepisy prawne

Ocena jakości powietrza i obserwacja zachodzących zmian dokonywana jest corocznie w ramach państwowego monitoringu. Na terenie całego województwa świętokrzyskiego oceny tej dokonuje Główny Inspektor Ochrony Środowiska (w tym Regionalne Wydziały Monitoringu Środowiska GIOŚ na poziomie województw), w obszarze dwóch stref badania tj.: strefa miasto Kielce oraz strefa świętokrzyska.

Podstawą klasyfikacji stref w rocznej ocenie jakości powietrza są wartości poziomów: dopuszczalnego, docelowego i celu długoterminowego, określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2021 poz. 845). Wynik klasyfikacji jest podstawą do określenia potrzeby podjęcia i prowadzenia określonych działań na rzecz utrzymania lub poprawy jakości powietrza w danej strefie (w tym opracowywania programów ochrony powietrza POP).

3.1.2. Źródła zanieczyszczeń powietrza

Na stan czystości powietrza w powiecie skarżyskim wpływają głównie zanieczyszczenia emitowane przez:

- szlaki komunikacyjne drogowe i kolejowe,
- lokalne kotłownie i źródła ciepła,
- zakłady przemysłowe i usługowe.

Emisja liniowa

Na terenie powiatu skarżyskiego głównymi arteriami powodującymi zwiększoną emisję liniową są:

- krzyżujące się drogi krajowe nr 7 (Kraków-Kielce-Skarżysko-Kamienna-Radom-Warszawa) i nr 42 (Ostrowiec Świętokrzyski-Skarżysko-Kamienna-Końskie-Żarnów)
- zbiegające się i tworzące węzeł magistrale kolejowe: Kraków-Warszawa oraz Łódź-Skarżysko-Kamienna-Przemyśl.

Emisja liniowa (komunikacyjna) - stwarza zagrożenie zwłaszcza w pobliżu dróg o dużym natężeniu ruchu kołowego oraz przy węzłach komunikacyjnych zarówno drogowych jak i kolejowych. Zanieczyszczenia komunikacyjne (tlenek i dwutlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory, pyły z metalami ciężkimi) pogarszają jakość powietrza atmosferycznego, a także wpływają na wzrost poziomu stężenia ozonu w troposferze. W przypadku zanieczyszczeń pochodzących ze środków transportu, źródło emisji znajduje się nisko nad

ziemią, co powoduje, że zanieczyszczenia oddziałują na stan czystości szczególnie w najbliższym otoczeniu dróg.

Emisja niska

Emisja niska, pochodzi z lokalnych kotłowni i pieców węglowych używanych w indywidualnych gospodarstwach domowych. W wielu gospodarstwach spala się różnego rodzaju materiały odpadowe, w tym odpady komunalne, które mogą być źródłem emisji dioksyn, ponieważ proces spalania jest niepełny i zachodzi w niższych temperaturach. Głównym paliwem w lokalnych kotłowniach jest węgiel o różnej jakości i różnym stopniu zasiarczenia.

Lokalne systemy grzewcze i piece domowe praktycznie nie posiadają jakichkolwiek urządzeń ochrony powietrza. Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową (związaną z okresem grzewczym).

Zakłady przemysłowe

Zagrożenie zanieczyszczenia powietrza związane z działalnością zakładów wiąże się z emisją substancji szkodliwych, specyficznych dla danego rodzaju produkcji, m. in.: zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, zawierających tlenki siarki, azotu, węgla, benzenu, substancje smołowe, fenole, metale ciężkie i inne.

Emisje pyłów i gazów przemysłowych dotyczą głównie dzielnic przemysłowych Skarżyska-Kamiennej oraz 2 obszarów na terenie miasta Suchedniów.

Dla analizy zanieczyszczeń gazowo-pyłowych powodowanych przez przedsiębiorstwa na terenie powiatu wykorzystano dane GUS za lata 2019-2020.

Tabela 28. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatu skarżyskiego w latach 2019-2020

Rodzaj emisji	Jednostka	Rok 2019	Rok 2020
Emisja zanieczyszczeń gazowych			
Ogółem	Mg/r	54 401	54 275
Dwutlenek siarki	Mg/r	163	182
Tlenki azotu	Mg/r	58	56
Tlenek węgla	Mg/r	102	84
Dwutlenek węgla	Mg/r	54 078	53 953
Emisja zanieczyszczeń pyłowych			
Ogółem	Mg/r	20	20
Ze spalania paliw	Mg/r	19	20
Węglowo-grafitowe, sadza	Mg/r	1	0
Zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń			
Pyłowe	Mg/r	164	181
Zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych			
Pyłowe	%	89,1	90,0

Źródło – dane GUS

Oprócz źródeł lokalnych znaczący wpływ na jakość powietrza atmosferycznego w powiecie mają także ponadregionalne zanieczyszczenia gazowe i pyłowe pochodzące z powiatów starachowickiego oraz ostrowieckiego.

Dążąc do ograniczenia emisji zanieczyszczeń powiat i gminy wchodzące w skład powiatu oraz poszczególne podmioty organizacyjne podejmują różnego rodzaju działania. Stosowane metody to: budowa i eksploatacja urządzeń ochrony powietrza, stosowanie paliw o większej wartości opałowej i niższej zawartości siarki i popiołu, modernizacje kotłowni polegające na zastąpieniu źródeł opalanych węglem na źródła opalane olejem czy gazem płynnym.

3.1.3. Pomiary zanieczyszczenia powietrza

Oceny jakości powietrza dokonuje się oddzielnie uwzględniając kryteria ustanowione ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz kryteria ustanowione ze względu na ochronę roślin. Lista zanieczyszczeń jakie należy uwzględnić w ocenie dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia, obejmuje więc: benzen C₆H₆, dwutlenek azotu NO₂, dwutlenek siarki SO₂, tlenek węgla CO, ozon O₃, pył PM_{2,5}, pył PM₁₀, ołów Pb w pyłe PM₁₀, arsen As w pyłe PM₁₀, kadm Cd w pyłe PM₁₀, nikiel Ni w pyłe PM₁₀, benzo(a)piren w pyłe PM₁₀.

Tabela 29. Klasy stref i wymagane działania w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia uzyskanych w rocznej ocenie jakości powietrza, dla przypadków gdy dla zanieczyszczenia jest określony poziom dopuszczalny

Klasa strefy	Poziom stężeń zanieczyszczeń	Wymagane działania
A	nie przekraczający poziomu dopuszczalnego	- utrzymanie stężeń zanieczyszczenia poniżej poziomu dopuszczalnego oraz dążenie do utrzymania najlepszej jakości powietrza zgodnej ze zrównoważonym rozwojem
C	powyżej poziomu dopuszczalnego	- określenie obszarów przekroczeń poziomów dopuszczalnych - opracowanie lub aktualizacja programu ochrony powietrza w celu osiągnięcia odpowiednich poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu - kontrolowanie stężeń zanieczyszczenia na obszarach przekroczeń i prowadzenie działań mających na celu obniżenie stężeń przynajmniej do poziomów dopuszczalnych

**Dotyczy zanieczyszczeń: dwutlenku siarki SO₂, dwutlenku azotu NO₂, tlenku węgla CO, benzenu C₆H₆, pyłu PM₁₀, oraz zawartości ołowiu Pb w pyłe PM₁₀ - ochrona zdrowia oraz: dwutlenku siarki SO₂, tlenków azotu NOX - ochrona roślin. W przypadku pyłu PM_{2,5}, w roku 2020 obowiązuje poziom dopuszczalny II faza, przy ocenie którego stosuje się dotychczasowe oznaczenie klas: A1 i C1.*

Tabela 30. Klasy stref i oczekiwane działania w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia, uzyskanych w rocznej ocenie jakości powietrza, dla przypadków gdy dla zanieczyszczenia jest określony poziom docelowy

Klasa strefy	Poziom stężeń zanieczyszczeń	Wymagane działania
A	nie przekraczający poziomu dopuszczalnego	- utrzymanie stężeń zanieczyszczenia w powietrzu poniżej poziomu docelowego
C	powyżej poziomu dopuszczalnego	- dążenie do osiągnięcia poziomu docelowego substancji w określonym czasie za pomocą ekonomicznie uzasadnionych działań technicznych i technologicznych - opracowanie lub aktualizacja programu ochrony powietrza, w celu osiągnięcia odpowiednich poziomów docelowych w powietrzu

Tabela 31. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (z uwzględnieniem krajowych norm dla uzdrowisk)

Kod strefy:	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy												
	SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	As	Cd	Ni	BaP	PM2,5	O ₃ *	O ₃ **
PL2602	rok 2017												
	A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	A	A	D2
	rok 2018												
	A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	A	A	D2
	rok 2019												
	A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	A	A	D2
rok 2020													
A	A	A	A	A	A	A	A	A	C	A1	A	D2	

Źródło – WIOŚ Kielce, GIOŚ Warszawa

* według poziomu docelowego, ** według poziomu celu długoterminowego

Tabela 32. Klasyfikacja strefy świętokrzyskiej według parametrów, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony roślin

Kod strefy:	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy			
	SO ₂	NO _x	O ₃ *	O ₃ **
PL2602	rok 2017			
	A	A	A	D2
	rok 2018			
	A	A	A	D2
	rok 2019			
	A	A	C	D2
rok 2020				
A	A	A	D2	

Źródło – WIOŚ Kielce, GIOŚ Warszawa

*wg poziomu docelowego (A albo C)

**wg poziomu celu długoterminowego (D1 albo D2)

Znaczącym dla stanu powietrza atmosferycznego jest stan infrastruktury technicznej na terenie powiatu. Chodzi o instalacje, które emitują do atmosfery najwięcej zanieczyszczeń, a więc instalacje związane z ogrzewaniem budynków i spalaniem paliw, tj. sieć ciepłownicza (korzystanie ze zbiorczych systemów ciepłowniczych) i gazowa, wykorzystywanie paliwa gazowego do ogrzewania.

Klasyfikacja stref pod względem ochrony zdrowia za rok 2020 zmieniła się w porównaniu do roku 2019 w zakresie pyłu zawieszanego PM10. Dla tych zanieczyszczeń nastąpiło polepszenie sytuacji (w 2019 roku strefy województwa świętokrzyskiego uzyskały klasę C w wyniku przekroczeń dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu PM10). Ponadto polepszenie sytuacji nastąpiło w zakresie ochrony roślin dla zanieczyszczenia ozonem, który w 2019 roku uzyskał klasę C z racji przekraczania poziomu docelowego, a w 2020 roku klasa polepszyła się do statusu A. Dla pozostałych zanieczyszczeń i kryteriów klasy strefa nie uległa zmianie. W tym również w zakresie benzo(a)pirenu nadal cała strefa znajduje się w klasie C. Nadal utrzymuje się również klasa D2, którą strefy uzyskują z racji przekraczania poziomu celu długoterminowego ozonu. W przypadku ozonu poprawą na lepsze jest jedynie mniejszy obszar przekroczenia ozonu niż w latach poprzednich.

Dla województwa świętokrzyskiego opracowany został Program ochrony powietrza wraz z planem działań krótkoterminowych (Uchwała Nr XXII/291/20 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 czerwca 2020r.).

Podstawowym celem POP dla województwa świętokrzyskiego jest wskazanie działań naprawczych, których realizacja przyczyni się do poprawy jakości powietrza i dotrzymania obowiązujących standardów jakości powietrza w strefach województwa. Program przedstawia harmonogram realizacji działań, który obejmuje zadania:

- Ograniczenie emisji z instalacji o małej mocy do 1 MW, w których następuje spalanie paliw stałych
- Ograniczenie oddziaływania transportu drogowego poprzez wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza tereny miejskie
- Prowadzenie kontroli przestrzegania przepisów ograniczających używanie paliw lub urządzeń do celów grzewczych oraz zakazu spalania odpadów
- Prowadzenie działań promocyjnych i edukacyjnych (ulotki, imprezy, akcje szkolne, audycje, konferencje) oraz informacyjnych i szkoleniowych.

Dążąc do ograniczenia emisji zanieczyszczeń gminy wchodzące w skład powiatu skarżyskiego oraz poszczególne podmioty organizacyjne podejmują różnego rodzaju działania. Stosowane metody to: budowa i eksploatacja urządzeń ochrony powietrza, stosowanie paliw o większej wartości opałowej i niższej zawartości siarki oraz popiołu, modernizacje kotłowni polegające na zastąpieniu źródeł opalanych węglem na źródła opalane olejem czy gazem płynnym.

Podstawowym narzędziem wspomagającym proces redukcji niskiej emisji może być gminna polityka finansowa wspomagająca właścicieli mieszkań i lokali użytkowych zdecydowanych do zamiany ogrzewania węglowego na ogrzewanie proekologiczne.

3.1.4. Podsumowanie

Największy wpływ na stan powietrza atmosferycznego w powiecie ma komunikacja samochodowa oraz spalanie paliw w kotłowniach (lokalne kotłownie i paleniska domowe). O jakości powietrza na terenie powiatu decydują nie tylko miejscowe emisje, ale i zanieczyszczenia pochodzące z zewnątrz.

Działania proekologiczne prowadzone przez poszczególne gminy powinny ograniczyć tzw. niską emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Należą do nich popularyzacja: termomodernizacji obiektów, modernizacja źródeł ciepła, korzystanie z paliw ekologicznych, itp. Gminy wchodzące w skład powiatu skarżyskiego mają opracowane „Plany Gospodarki Niskoemisyjnej” i rozpoczęły ich realizację.

3.2. Zagrożenia hałasem

Ustawa z 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2020r. poz. 1219 ze zm.) oraz ustawa z dnia 27 lipca 2001 roku o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085), regulują przepisy dotyczące klimatu akustycznego. Przepisy tych ustaw są wyrazem nowej, spójnej z ustawodawstwem Unii Europejskiej, polityki w zakresie ochrony środowiska.

W odniesieniu do zagadnień akustycznych, wspomniane akty prawne dostosowują przepisy polskie do regulacji UE, w szczególności znajdującej podstawę prawną w regulacjach zawartych w Dyrektywie w sprawie oceny i zarządzania hałasem w środowisku (2002/49/EC). Hałas - dźwięk określany jako szkodliwy, uciążliwy lub przeszkadzający w danych warunkach (zależy od fizycznych parametrów dźwięku, od nastawienia odbiorcy).

Ocena stanu środowiska w wyniku emisji hałasu dokonywana jest przy pomocy równoważnego poziomu dźwięku wyrażonego w dB. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku z dnia 14 czerwca 2007r. (tj. Dz. U. 2014, poz. 112) określa: dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby.

3.2.1. Źródła hałasu

Na stan akustyczny środowiska ma wpływ wiele czynników, wśród których należy wyróżnić uwarunkowania wynikające z położenia powiatu, wielkości zajmowanego obszaru, zaludnienia, stopnia urbanizacji, uprzemysłowienia oraz rozwoju szlaków komunikacyjnych. Najbardziej uciążliwym hałasem dla człowieka jest hałas komunikacyjny (najbardziej odczuwalny) oraz przemysłowy.

Hałas komunikacyjny

Źródłem hałasu na terenie powiatu skarżyskiego jest przede wszystkim transport drogowy oraz transport kolejowy. Na poziom hałasu drogowego ma wpływ szereg czynników związanych z ruchem pojazdów i parametrami drogi. Do najważniejszych z nich należą:

- problemy komunikacyjne – nieprzystosowanie nawierzchni do występującego natężenia ruchu i obciążenia (duży udział pojazdów ciężarowych powoduje szybkie niszczenie nawierzchni),
- natężenie ruchu związane bezpośrednio ze znaczeniem drogi w układzie komunikacyjnym,
- struktura ruchu (udział pojazdów ciężkich i hałaśliwych),
- średnia prędkość pojazdów i ich stan techniczny,
- płynność ruchu,
- rodzaj i stan nawierzchni.

Hałas drogowy jest zjawiskiem o tendencjach wzrostowych, uzależnionym od takich czynników jak: wskaźnik presji motoryzacji, gęstość sieci dróg i odległość terenów stale zamieszkiwanych od dróg o dużym natężeniu. Środki transportu są ruchomymi źródłami hałasu decydującymi o parametrach klimatu akustycznego przede wszystkim na terenach zurbanizowanych. Z uwagi na wzrastającą liczbę pojazdów i zwiększające się natężenie ich ruchu można przyjąć, że na terenie powiatu utrzymywać się będzie tendencja wzrostowa natężenia hałasu związanego z ruchem kołowym. Należy jednak podkreślić, że wzrost natężenia hałasu nie jest wprost proporcjonalny do wzrostu natężenia ruchu samochodowego i rośnie wolniej. Wynika to głównie z poprawy jakości użytkowanych samochodów.

Hałas związany z komunikacją i transportem kolejowym jest mniej uciążliwy, ponieważ dotyczy tylko terenów w pobliżu trakcji kolejowej (zasięg uciążliwości hałasu wynosi do ok. 300m) i jest związany z częstotliwością ruchu pociągów i ich rodzajów (pasażerskie czy towarowe).

Hałas przemysłowy

Hałas przemysłowy obejmuje zarówno dźwięki emitowane przez różnego rodzaju maszyny i urządzenia, a także części procesów technologicznych oraz instalacje i wyposażenie małych zakładów rzemieślniczych i usługowych, dźwięki emitowane z urządzeń obiektów handlowych oraz urządzenia nagłaśniające w lokalach rozrywkowych. Źródłem hałasu są także linie przesyłowe wysokiego napięcia. Hałas powstaje również na terenie stacji

elektroenergetycznych najwyższych napięć w związku ze stosowaniem sprężarek do napędu łączników i transformatorów.

Obecnie systemy lokalizacji nowych inwestycji, a także potrzeba sporządzenia ocen oddziaływania na środowisko, kontrole i egzekucja nałożonych kar pozwalają na znaczne ograniczenie tych uciążliwości. Ponadto dla źródeł hałasu przemysłowego, ze względu na ich niewielkie rozmiary, istnieją różne możliwości techniczne ograniczenia emisji hałasu (np. stosowanie tłumików akustycznych, obudów poszczególnych urządzeń czy zwiększenie izolacyjności akustycznej ścian pomieszczeń, w których znajdują się maszyny wytwarzające hałas).

3.2.2. Pomiary hałasu

Ocena stanu akustycznego środowiska prowadzona jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, a realizowana jest przez instrumenty planowania przestrzennego oraz instrumenty ochrony środowiska, takie jak pozwolenia, programy ochrony środowiska (w tym programy ochrony przed hałasem).

W roku 2018 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach w ramach wojewódzkiego programu PMŚ na lata 2016-2020 wykonał pomiary monitoringowe hałasu łącznie w 11 punktach, w tym hałasu drogowego w 9 punktach: w Zagnańsku, Kazimierzy Wielkiej, Bodzentynie, Starachowicach, Ostrowcu Świętokrzyskim, Skarżysku-Kamiennej oraz hałasu kolejowego w 2 punktach: w Rykoszynie i Żeliszawicach.

W przypadku badań krótkookresowych hałasu drogowego przekroczenia wystąpiły w porze dziennej: w Zagnańsku (0,6 dB), Ostrowcu Świętokrzyskim (2,1 dB) oraz Skarżysku-Kamiennej (0,7 dB). Dla pory nocy przekroczenia wystąpiły: w Kazimierzy Wielkiej (3,1 dB) oraz Starachowicach (3,1 dB).

Tabela 33. Wyniki pomiarów i ocena hałasu drogowego w roku 2018 na terenie powiatu skarżyskiego

Rejon badań	Rodzaj terenu	Data pomiaru	Wynik		Norma	Przekroczenie
Pkt.1 – Al. J. Piłsudskiego	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	13.06.2018 - 14.06.2018	L _{AeqD}	61,7	65	-
			L _{AeqN}	53,6	56	-
	Teren zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży		L _{AeqD}	61,7	61	0,7
			L _{AeqN}	53,6	56	-

Źródło: WIOŚ Kielce

Badania monitoringowe hałasu przeprowadzone w 2018 roku na terenie powiatu skarżyskiego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach wykazały, że hałas komunikacyjny w dalszym ciągu jest jednym z największych zagrożeń i uciążliwości. W ostatnich latach nie prowadzono badań hałasu komunikacyjnego na terenie powiatu skarżyskiego. Rosnąca liczba samochodów na drogach wewnętrznych i tranzytowych powiatu bez wątpienia powoduje pogorszenie klimatu akustycznego wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Na obszarach bezpośrednio sąsiadujących z ciągami komunikacyjnymi obserwuje się zanikanie tzw. „ciszy nocnej”. Problem zagrożenia emisją hałasu powinien być istotnym elementem planowania przestrzennego w opracowywaniu lub wprowadzaniu zmian do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Przeciwdziałanie hałasowi komunikacyjnemu jest działaniem długookresowym rozłożonym na lata.

W 2018r. opracowana została aktualizacja Programu Ochrony Środowiska przed Hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych w pobliżu dróg wojewódzkich z terenu województwa świętokrzyskiego, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływania akustyczne – Uchwała Nr IV/63/19 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 stycznia 2018r. Programem ochrony przed hałasem objęte są następujące odcinki dróg zlokalizowane na terenie powiatu:

- w ciągu drogi krajowej nr 7 - odcinek Barak -Węzeł Skarżysko-Kamienna o długości 6,542km,
- w ciągu drogi ekspresowej Nr S7: odcinek Węzeł Suchedniów -Węzeł Barcza o długości 12,652 km, odcinek Węzeł Skarżysko-Kamienna -Węzeł Suchedniów o długości 6,416 km, odcinek Barak -Węzeł Skarżysko-Kamienna o długości 1,056 km,
- w ciągu drogi krajowej nr 42: odcinek Bliżyn -Skarżysko-Kamienna o długości 4,549 km, odcinek Skarżysko-Kamienna -Starachowice o długości 15,184 km

W celu ograniczenia równoważnego poziomu dźwięku do wartości nieprzekraczających poziomów dopuszczalnych określonych w rozporządzeniu ministra środowiska w otoczeniu analizowanych odcinków dróg krajowych zaproponowano w Programie odpowiednie działania naprawcze w postaci egzekwowania ograniczeń prędkości (Policja, fotoradary, Inspekcja Transportu Drogowego), wymiany nawierzchni (GDDKiA).

Hałas związany z komunikacją i transportem kolejowym jest mniej uciążliwy dla mieszkańców, ponieważ dotyczy tylko terenów w pobliżu trakcji kolejowej (zasięg uciążliwości hałasu wynosi do ok. 300 m) i jest związany z częstotliwością ruchu pociągów i ich rodzajów (pasażerskie czy towarowe).

Hałas przemysłowy ma charakter lokalny. Hałas emitowany przez przemysł, może być jednak uciążliwy dla mieszkańców, zwłaszcza w najbliższym sąsiedztwie.

3.2.3. Podsumowanie

Na stan akustyczny środowiska ma wpływ wiele czynników, wśród których należy wyróżnić uwarunkowania wynikające z położenia powiatu: wielkość zajmowanego obszaru, zaludnienie, stopień urbanizacji i uprzemysłowienia oraz rozwoju szlaków komunikacyjnych.

Największe zagrożenie hałasem występuje wzdłuż drogi ekspresowej, drogi krajowej i dróg wojewódzkich, obsługujących ruch ponadregionalny i regionalny. Drogi te przebiegają głównie przez tereny zabudowane, z których większość to tereny o funkcji mieszkaniowej, wymagającej zapewnienia komfortu akustycznego. Sąsiedztwo wymienionej arterii komunikacji drogowej z obszarami wymagającymi zapewnienia właściwych standardów jakości stanu akustycznego środowiska powoduje, że obszary te należy sklasyfikować jako miejsca potencjalnego zagrożenia hałasem komunikacyjnym drogowym.

Przeprowadzane modernizacje nawierzchni oraz poszerzenia szerokości jezdni (zwiększenie płynności ruchu), przyczyniły się do znacznego polepszenia klimatu akustycznego w obszarze gęstej zabudowy mieszkaniowej. Dalsze działania wyciszania hałasu komunikacyjnego powinny przebiegać w kierunku poprawy stanu technicznego dróg oraz oddzielania hałasu od siedzib ludzkich poprzez budowę ekranów dźwiękochłonnych lub nasadzenia pasów zieleni.

Hałas emitowany przez przemysł, jest uciążliwy dla mieszkańców, jednak nie przekracza dopuszczalnych norm. Możliwości izolowania oraz ograniczania (tylko do pory dziennej) tego typu hałasu powinno przyczynić się do poprawy klimatu akustycznego terenów przemysłowych.

3.3. Pola elektromagnetyczne

Dopuszczalne poziomy PEM w środowisku określone są dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i dla miejsc dostępnych dla ludności.

Promieniowanie elektromagnetyczne na terenie województwa świętokrzyskiego mierzone jest w centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys., innych miastach i terenach wiejskich.

W powiecie skarżyskim ostatnie pomiary promieniowania elektromagnetycznego przeprowadzono w roku 2020 w 2 punktach pomiarowych zlokalizowanych w Skarżysku-Kamiennej i Suchedniowie.

Na badanym terenie nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

Tabela 34. Pomiary promieniowania elektromagnetycznego na terenie powiatu skarżyskiego

Miejscowość	Położenie punktu pomiarowego	Wynik [V/m]
Skarżysko-Kamienna	Al. Niepodległości	0,15
Suchedniów	ul. Mickiewicza 2	<0,1

Źródło: GIOŚ - Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku za lata 2017-2019 oraz w roku 2020 w województwie świętokrzyskim – w oparciu o wyniki pomiarów wykonanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska.

W żadnym punkcie pomiarowym na terenie województwa nie odnotowano wartości przekraczającej dopuszczalną wartość składową elektryczną $E=7V/m$ określoną w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003r. Nr 192 poz. 1883).

Od 2021 roku monitoring pól elektromagnetycznych prowadzony jest zgodnie z nowym Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku – Dz. U. 2019 poz. 2448. Obowiązujące poziomy dopuszczalne według w/w Rozporządzenia wynoszą dla wysokich częstotliwości od 28 V/m do 61 V/m.

W stosunku do przesyłowych linii elektroenergetycznych oraz obiektów z nimi związanych przyjmuje się, że:

- szkodliwy wpływ linii energetycznych o napięciu 110, 220 i 400 kV obejmuje strefę o szerokości od 12 do 25m od osi linii w obie strony,
- uciążliwość stacji transformatorowych zamyka się w granicach obiektu.

Sieć rozdzielcza średniego i niskiego napięcia na obszarze miast Skarżyska-Kamiennej i Suchedniowa, tam gdzie są największe skupiska ludności, w przeważającej mierze, jest siecią kablową podziemną.

Uciążliwość masztów telefonii komórkowej mieści się w ich strefach ochronnych.

3.4. Gospodarowanie wodami

Ustawa Prawo wodne z dnia 20 lipca 2017 roku (tj. Dz. U. 2021. poz. 624 ze zm.) określa cele służące zapewnieniu ochrony wód, poprzez zapobieganie dalszej ich degradacji, ochronę przed zanieczyszczeniem, poprawę stanu ekosystemów wodnych i ekosystemów lądowych zależnych od wody oraz promocje zrównoważonego wykorzystania zasobów wodnych.

3.4.1. Wody powierzchniowe

Powiat skarżyski leży na obszarze czterech zlewni drugiego rzędu: Kamiennej, (obejmującej ok. 85% powierzchni powiatu), Pilicy, Iłżanki i Nidy. Ponadto zachodnia część powiatu (rejon Świniej Góry) odwadniana jest przez rzekę Krasną z dopływami należy do zlewni Pilicy.

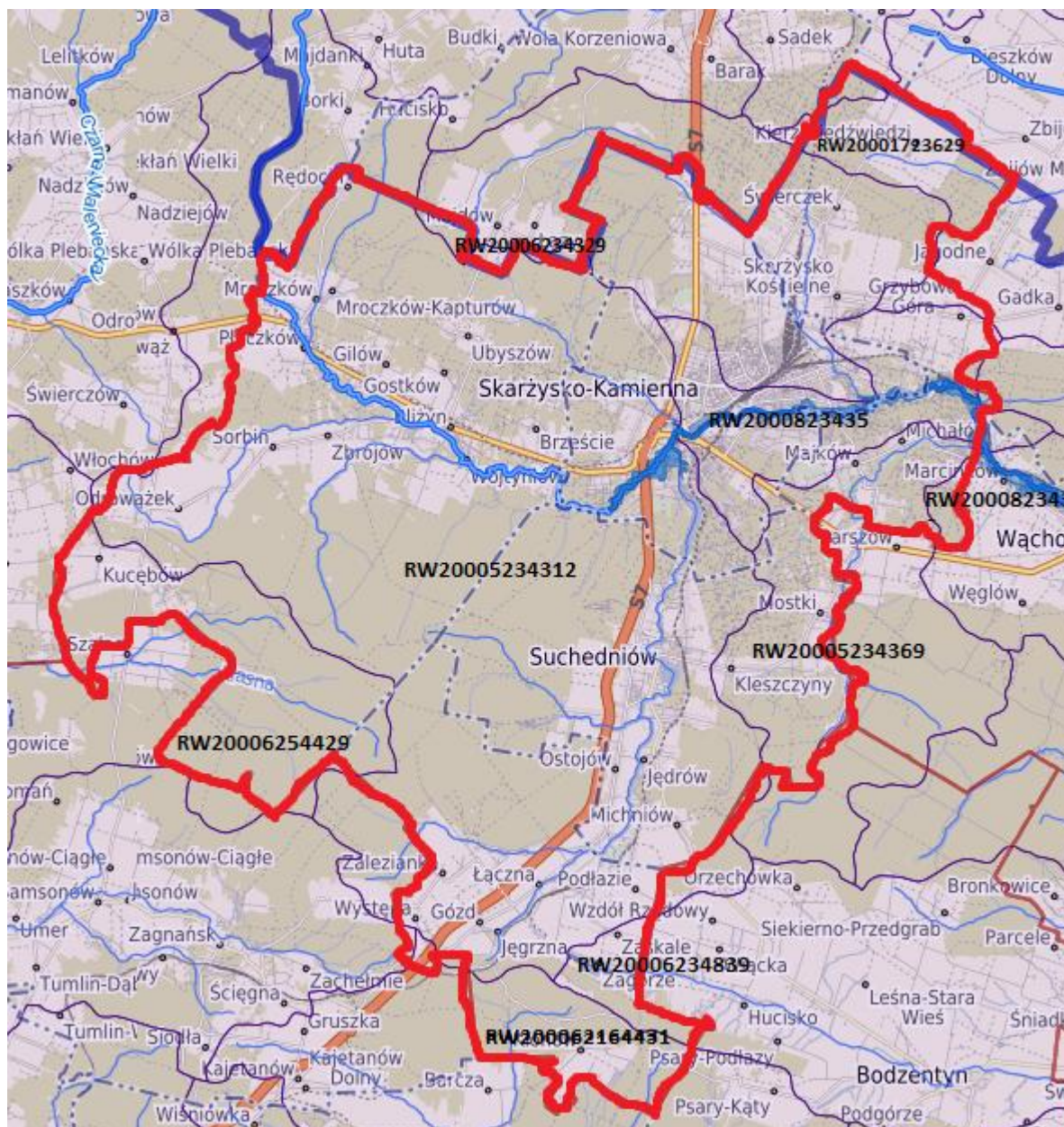
Do zlewni Hżanki należy ciek wypływający z rejonu wsi Kierz Niedźwiedzi. Do zlewni Lubrzanki należą cieki spływające z południowych stoków Pasma Klonowskiego.

Na terenie powiatu skarżyskiego istnieje 6 zbiorników wodnych:

- „Rejów” w Skarżysku-Kamiennej - pow. 30,13 ha, poj. 980 tys.m³, usytuowany na rzece Kamionce, pełniący funkcję rekreacyjną,
- „Bernatka” w Skarżysku-Kamiennej – pow. 1,71 ha, poj. 24 tys. m³, usytuowany na rzece Bernatce,
- „Kamionka (Suchedniów)” w Suchedniowie - pow. 21,4 ha, poj. 300 tys.m³, usytuowany na rzece Kamionce, pełniący funkcję rekreacyjną,
- „Mostki” (gm. Suchedniów) - pow. 25 ha, poj. ok. 300 tys. m³, usytuowany na rzece Żarnówce, pełniący funkcje: przeciwpożarową i rekreacyjną,
- „Jaśle” w Łącznej, usytuowany na rzece Jaślana – pow. 14 ha, poj. 400000 m³, zalew pełni funkcje rekreacyjną,
- „Bliżyński”, usytuowany na rzece Kamiennej w Bliżynie – pow. 10,34 ha, poj. 182000 m, zalew pełni funkcję rekreacyjną.

W 2016r. Rada Ministrów zatwierdziła **Aktualizację Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły** - Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2016 poz. 1911). Planowanie w gospodarowaniu wodami ma zapewnić osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód oraz ekosystemów zależnych od wody, poprawę stanu zasobów wodnych, poprawę możliwości korzystania z wód, zmniejszenie ilości wprowadzanych do wód lub do ziemi substancji i energii mogących negatywnie oddziaływać na wody oraz poprawę ochrony przeciwpowodziowej.

Rysunek 3. Lokalizacja powiatu skarżyskiego w obrębie jednolitych części wód powierzchniowych

Źródło: polska.e-mapa.net (opracowanie własne)

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028

Tabela 35. Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) rzecznych obejmujących teren powiatu skarżyskiego

Jednolita część wód powierzchniowych (JCWP)		Lokalizacja			Stan potencjału ekologicznego	Stan chemiczny	Aktualny stan	Cel stanu		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
Krajowy kod JCWP rzecznych	Nazwa JCWP rzecznych	Region wodny	Nazwa dorzecza	RZGW				Ekologiczne-go	Chemiczne-go	
RW20001723629	Iłzanka do Małyszrzyca	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	poniżej dobrego	dobry	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW20006234329	Oleśnica	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	umiarkowany	dobry	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW2000823435	Kamienna od Bernatki do Żarnówki	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	poniżej dobrego	dobry	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW20005234369	Żarnówka	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	poniżej dobrego	dobry	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW2000823439	Kamienna od Żarnówki do Zb. Brody Iłżeckie	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	słaby	dobry	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW20006234839	Świślina do Pokrzywianki bez Pokrzywianki	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	umiarkowany	dobry	zły	dobry stanu ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW200062164431	Lubrzanka do Zalewu Cedzyna	Górnej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Kraków	co najmniej dobry	dobry	dobry	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	niezagrożona
RW20005234312	Kamienna do Bernatki	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	umiarkowany	dobry	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW20006254429	Krasna	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	dobry	dobry	dobry	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	niezagrożona

Źródło: polska.e-mapa.net (opracowanie własne)

Pomiary jakości wód powierzchniowych

Obowiązek badania i oceny jakości wód powierzchniowych w ramach państwowego monitoringu środowiska wynika z art. 349 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624 ze zm.). Zgodnie z ust. 3 tego artykułu, badania jakości wód powierzchniowych w zakresie elementów biologicznych, fizykochemicznych, chemicznych (w tym substancji priorytetowych w matrycy będącej wodą) należą do kompetencji wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska. W zakresie obowiązków WIOŚ leży również prowadzenie obserwacji elementów hydromorfologicznych na potrzeby oceny stanu ekologicznego. Stan ichtiofauny jako jednego z biologicznych elementów jakości wód jest badany przez wykonawców zewnętrznych na zlecenie GIOŚ, a jego ocena jest przekazywana do WIOŚ. Badania substancji priorytetowych, dla których określono środowiskowe normy jakości we florze i faunie, są zlecane przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

Tabela 36. Klasyfikacja stanu wód powierzchniowych

Klasa	Rodzaj
I	wody o bardzo dobrej jakości (spełniające wymagania dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia po prostym uzdatnieniu fizycznym, nie wykazujące żadnego oddziaływania antropogenicznego)
II	wody dobrej jakości (spełniające wymagania dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia po typowym uzdatnieniu fizycznym, wykazujące niewielki wpływ oddziaływań antropogenicznych)
III	wody zadowalającej jakości (spełniające wymagania dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia po typowym uzdatnieniu fizycznym, wykazujące umiarkowany wpływ oddziaływań antropogenicznych)
IV	wody niezadowalającej jakości (spełniające wymagania dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia po wysokosprawnym uzdatnieniu fizycznym, wykazujące zmiany ilościowe i jakościowe w populacjach biologicznych na skutek oddziaływań antropogenicznych)
V	wody złej jakości (nie spełniające wymagań dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia, wykazujące zanik występowania znacznej części populacji biologicznych na skutek oddziaływań antropogenicznych).

Stan wód powierzchniowych na terenie powiatu nie jest zadowalający, co potwierdzają dane monitoringowe GIOŚ zamieszczone w kolejnych tabelach. Na podstawie badań monitoringowych realizowanych w latach 2017-2019 stan chemiczny ustalono jako stan poniżej dobrego. We wszystkich punktach jcwp określa się jako zły stan wód.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028

Tabela 37. Wyniki klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych na terenie powiatu skarżyskiego w latach 2017-2019

Nazwa jednolitej części wód	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Ocena stanu JCWP
Rok 2017							
Kamienna od Żarnówki do Zb. Brody Iłżeckie	Kamienna-Michałów	-	-	-	-	poniżej dobrego	zły
Lubrzanka do Zalewu Cedzyna	Lubrzanka – Ameliówka	-	-	-	-	poniżej dobrego	zły
Krasna	Krasna- Stara Wieś	2	1	2	dobry	poniżej dobrego	zły
Rok 2018							
Kamienna od Żarnówki do Zb. Brody Iłżeckie	Kamienna-Michałów	3	1	>2II	umiarkowany	poniżej dobrego	zły
Oleśnica	Oleśnica – Skarżysko-Kamienna	3	2	>2	umiarkowany	poniżej dobrego	zły
Lubrzanka do Zalewu Cedzyna	Lubrzanka – Ameliówka	-	-	-	-	poniżej dobrego	zły
Kamienna do Bernatki	Kamienna – Gilów	2	1	2	dobry	poniżej dobrego	zły
Żarnówka	Żarnówka - Michałów	2	2	2	umiarkowany	poniżej dobrego	zły
Kamienna od Bernatki do Żarnówki	Kamienna – Skarżysko-Kamienna	3	1	2	umiarkowany	-	zły
Rok 2019							
Lubrzanka do Zalewu Cedzyna	Lubrzanka – Ameliówka	2	-	2	dobry	poniżej dobrego	zły

Źródło: Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Kielcach – dane rok 2017, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie - dane za rok 2018-2019

Źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

Główną przyczyną zanieczyszczeń wód powierzchniowych na terenie powiatu jest eutrofizacja, która jest efektem spływających zanieczyszczeń obszarowych związanych z rolniczym wykorzystaniem zlewni oraz słabą naturalną odpornością na czynniki degradacyjne. W rolnictwie do źródeł zanieczyszczeń obszarowych wód należy zaliczyć środki chemiczne (nawozy sztuczne, środki ochrony roślin) oraz rolnicze wykorzystanie ścieków. Rozmiar zagrożeń dla środowiska wodnego spowodowany spływami powierzchniowymi z pól zależy od fizjografii zlewni oraz sposobu ich zagospodarowania.

Dużym obciążeniem dla środowiska wodnego, a w szczególności dla cieków wodnych jest zrzut oczyszczonych ścieków z oczyszczalni ścieków. Ponadto bezpośrednio do wód powierzchniowych lub pośrednio poprzez odprowadzanie do gruntu, odprowadzane są wody opadowe i roztopowe. Spływające zanieczyszczenia z dróg i placów mogą stanowić znaczne zagrożenie dla jakości wód i gleb.

Z wodociągu korzysta 96,4 % mieszkańców powiatu, natomiast skanalizowanie osiąga o wiele niższy procent (72,8%). Ścieki z jednostek osadniczych w których nie ma sieci kanalizacyjnej gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych. Stan techniczny szamb nie jest znany. Można zakładać, że część z nich może stanowić zagrożenie dla środowiska gruntowo – wodnego.

Zagrożeniem dla stanu czystości wód mogą być także ścieki pochodzące (odcieki z obornika, czy też gnojowica). Zanieczyszczenia te mogą przedostawać się do wód powierzchniowych poprzez spływy wód opadowych, systemy drenażowe, rowy melioracyjne oraz płytkie wody gruntowe mające kontakt z wodami powierzchniowymi.

Stan wód w powiecie jest odzwierciedleniem tych wszystkich zagrożeń.

3.4.2. Wody podziemne

Na obszarze powiatu skarżyskiego wody podziemne występują w poziomach: sylursko-dewońskim, triasowym, jurajskim i czwartorzędowym.

Sylursko-dewoński poziom wodonośny – związany jest z kompleksem piaskowcowym wykształconym w postaci piaskowców wiśniowych z wkładkami łupków ilasto-mułkowych syluru (warstwy klonowskie) oraz piaskowców kwarcytowych dolnego dewonu. Występuje na południowych stokach Pasma Klonowskiego (rejon wsi Klonów), na południowym skraju powiatu. Zbiornik ma charakter szczelinowy, zwierciadło wody najczęściej występuje pod niewielkim ciśnieniem. Zbiornik ten ma małe zasoby, poziom wodonośny nie posiada warstwy izolującej i jest bardzo wrażliwy na zanieczyszczenie. Zbiornik posiada znaczenie lokalne – ujęcia wody dla wsi Klonów.

Dewoński poziom wodonośny – związany jest z węglanowymi utworami dewonu środkowego i górnego (wapienie). Na terenie powiatu występuje na powierzchni ok. 1 km² u podnóża Pasma Klonowskiego (rejon wsi Zagórze, gm. Łączna). Stanowi on zachodni kraniec Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 419 – Bodzentyn (całkowita powierzchnia

52 km²). Jest to zbiornik typu szczelinowo–krasowego, jego zasoby dyspozycyjne wynoszą 12000 m³/dobę, jednak w obrębie powiatu skarżyskiego zbiornik nie jest eksploatowany żadną studnią.

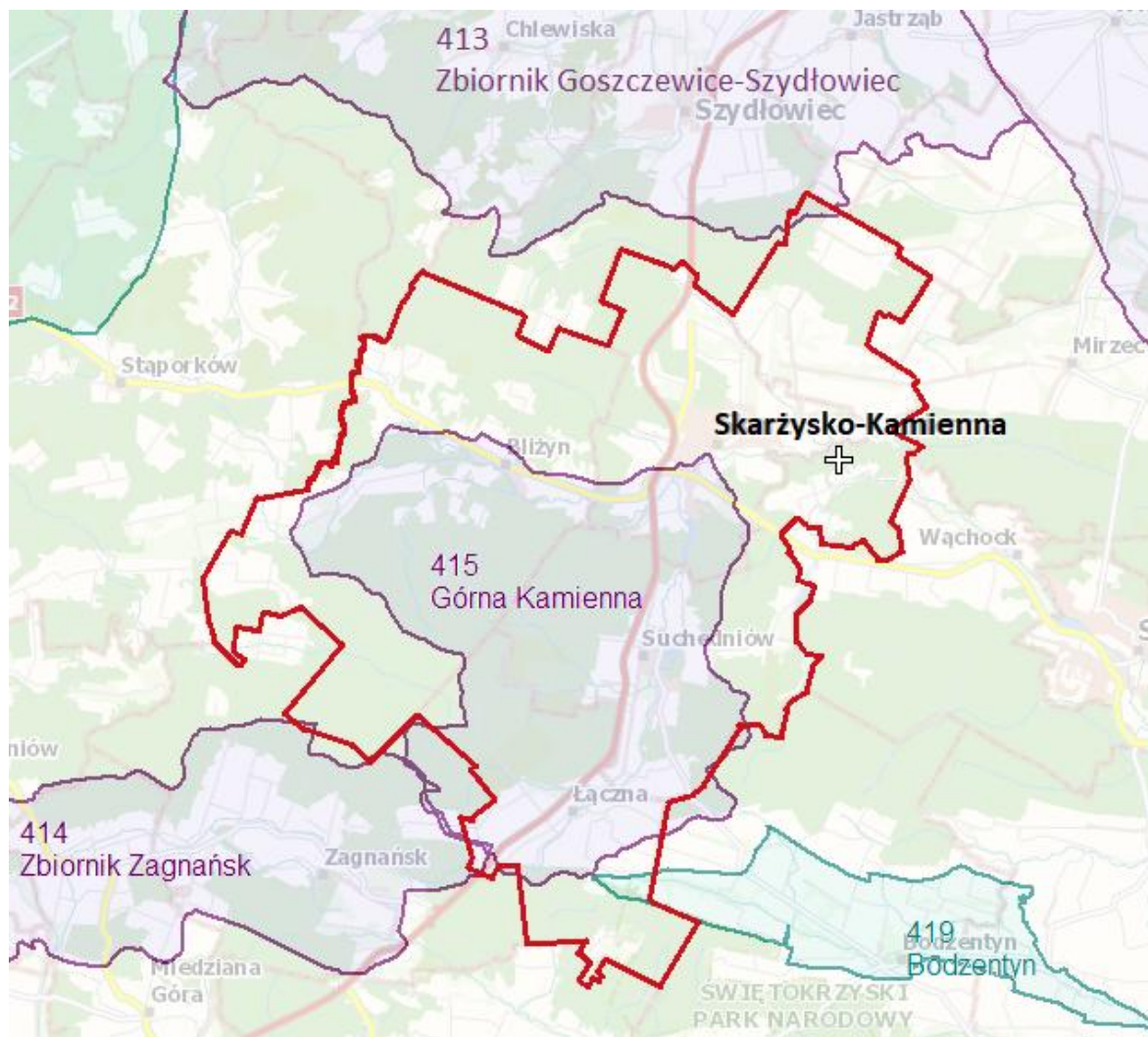
Triasowy poziom wodonośny – związany jest głównie z piaskowcami (utworami triasu dolnego) wykształcone w postaci czerwonych, płytowych piaskowców drobnoziarnistych przechodzących facjalnie w mułowce i iły oraz wapienie triasu środkowego. Poziom ten występuje w wąskim pasie wzdłuż północnej granicy kompleksu piaskowcowego na linii Szałas–Bliżyn–Skarżysko-Kamienna.

Jurajski poziom wodonośny występuje na północ od doliny Kamiennej. Warstwę wodonośną stanowią dolnojurajskie piaskowce i piaskowce z przewarstwieniami iłów. Jest to zbiornik typu szczelinowo-porowego. Jest to cenny zbiornik wód podziemnych zaliczony do obszarów wysokiej ochrony (OWO), stanowi on obszar ochronny dla GZWP 415 – Górna Kamienna. Z wód tego poziomu korzystają ujęcia komunalne w Skarżysku Kościelnym i w Pogorzałem.

Czwartorzędowy poziom wodonośny o większym znaczeniu występuje w piaszczysto-żwirowych osadach rzecznych wypełniających doliny Kamiennej, Kamionki i Żarnówki. Poziom ten ujmowany jest przez studnie ujęcia zakładu Mesko S.A. SP-II. W dolinach pozostałych rzek oraz na wysoczyznach poziom ten ma znaczenie tylko lokalne i jest eksploatowany kopanymi studniami gospodarskimi.

Na terenie powiatu znajdują się Główne Zbiorniki Wód Podziemnych: nr 415 – Górna Kamienna, 414 – Zagnańsk oraz w niewielkim fragmencie 413 - Goszczewice-Szydłowiec. Południowo-wschodnia część powiatu znajduje się w zasięgu Lokalnego Zbiornika Wód podziemnych nr 419 – Bodzentyn.

Rysunek 4. Lokalizacja powiatu skarżyskiego względem Głównych i Lokalnych Zbiorników Wód Podziemnych

Źródło: Państwowa Służba Hydrogeologiczna; <http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/>

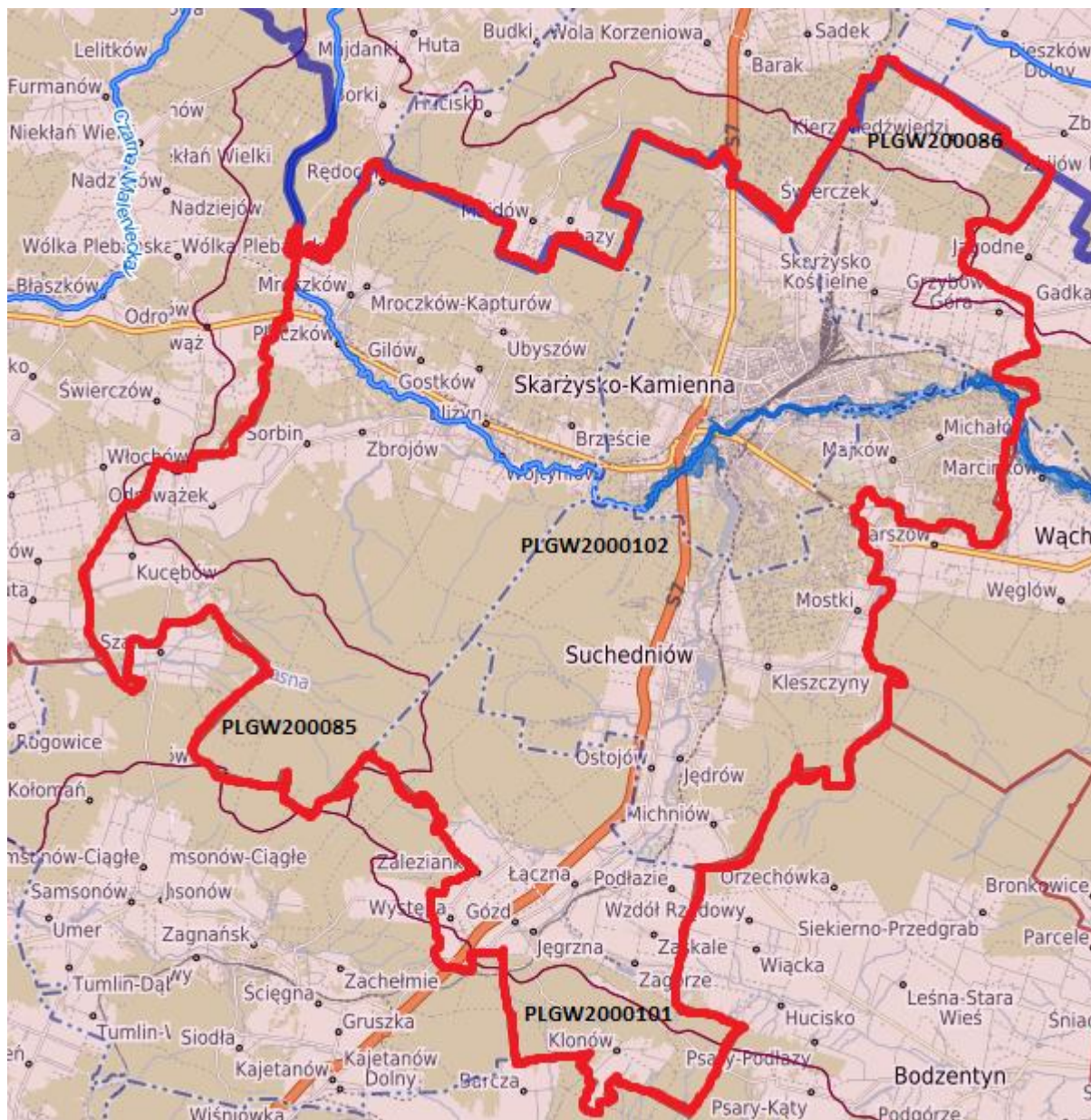
Tabela 38. Charakterystyka Głównych i Lokalnych Zbiorników Wód Podziemnych, w zasięgu których położony jest powiat skarżyski

Numer i nazwa zbiornika	Stratygrafia	Typ zbiornika	Powierzchnia zbiornika [km ²]	Szacunkowe zasoby dyspozycyjne [m ³ /dobę]
GZWP 415 – Górna Kamienna	trias środkowy, trias dolny	porowo-szczelinowy, szczelinowo-krasowy	177	23 190
GZWP 414 – Zagnańsk	trias środkowy, trias dolny	porowo-szczelinowy, szczelinowo-krasowy	219,6	40 794
LZWP 419 – Bodzentyn	dewon górny, dewon środkowy	szczelinowo-krasowy	49,6	7056
GZWP 413 Zbiornik Goszczewice-Szydłowiec	jura górna, jura środkowa, jura dolna	porowo-szczelinowo-krasowy	1 133,44	78 860

Źródło: Informator PSH Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce, Warszawa 2017r.

Według map obrazujących granice jednolitych części wód podziemnych (JCWPd), mapy dostępne na stronie Geoportal Otwartych Danych Przestrzennych (polska.e-mapa.net) teren powiatu skarżyskiego położony jest w regionie wodnym Wisły, w obrębie Jednolitej Części Wód Podziemnych PLGW2000102, PLGW200086, PLGW2000101 i PLGW200085.

Rysunek 5. Lokalizacja powiatu skarżyskiego w obrębie jednolitych części wód podziemnych

Źródło: polska.e-mapa.net (opracowanie własne)

Tabela 39. Charakterystyka JCWPd obejmujących teren powiatu skarżyskiego

Jednolita część wód podziemnych (JCWPd)	Lokalizacja			Stan		Ocena stanu	Cel stanu		Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych
	Europejski kod JCWPd	Region wodny	Nazwa dorzecza	RZGW	chemiczny		ilościowy	chemicznego	
PLGW200086	Środkowej Wisły	Wisła	Warszawa	dobry	słaby	słaby	dobry stan chemiczny	mniej rygorystyczny cel: ochrona stanu ilościowego przed dalszym pogorszeniem	zagrożona
PLGW2000102	Środkowej Wisły	Wisła	Warszawa	słaby	dobry	słaby	dobry stan chemiczny	dobry stan ilościowy	zagrożona
PLGW2000101	Górnej Wisły	Wisła	Kraków	dobry	słaby	słaby	dobry stan chemiczny	mniej rygorystyczny cel: ochrona stanu ilościowego przed dalszym pogorszeniem	zagrożona
PLGW200085	Środkowej Wisły	Wisła	Warszawa	dobry	dobry	dobry	dobry stan chemiczny	dobry stan ilościowy	niezagrożona

Źródło: polska.e-mapa.net (opracowanie własne)

Monitoring wód podziemnych

Celem monitoringu jakości wód podziemnych jest dostarczenie informacji o stanie chemicznym wód, śledzenie jego zmian oraz sygnalizacja zagrożeń, na potrzeby zarządzania zasobami wód podziemnych i oceny skuteczności podejmowanych działań ochronnych związanych z osiągnięciem dobrego stanu ekologicznego, określonego przez Ramową Dyrektywę Wodną (RDW). Klasyfikacja elementów fizykochemicznych stanu wód podziemnych obejmuje pięć następujących klas jakości wód podziemnych: Klasa I – wody bardzo dobrej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są kształtowane wyłącznie w efekcie naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych i nie wskazują na wpływ działalności człowieka, Klasa II – wody dobrej jakości, w których wartości niektórych elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych i nie wskazują na wpływ działalności człowieka albo jest to wpływ bardzo słaby, Klasa III – wody zadowalającej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych lub słabego wpływu działalności człowieka, Klasa IV – wody niezadowalającej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych oraz wyraźnego wpływu działalności człowieka, Klasa V – wody złej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych potwierdzają znaczący wpływ działalności człowieka.

Klasy jakości wód podziemnych I, II, III oznaczają dobry stan chemiczny, a klasy jakości wód podziemnych IV, V oznaczają słaby stan chemiczny.

Badania monitoringowe wód podziemnych na terenie powiatu skarżyskiego prowadzono w punktach sieci krajowej w ramach monitoringu operacyjnego w dwóch punktach pomiarowych.

Wyniki badań wód podziemnych przeprowadzonych w powiecie skarżyskim w latach 2017-2020

Numer otworu	Miejscowość/ Gmina	Stratygrafia	Charakter zwierciadła	Użytkowanie terenu	Klasa jakości wody w punkcie			
					2017	2018	2019	2020
412	Skarżysko-Kamienna	trias środkowy	napięte	zabudowa miejska luźna	II	II	II	II
2324	Mroczków/ Bliżyn	czwartorzęd	swobodne	zabudowa wiejska	V	V	V	V

Źródło – Inspekcja Ochrony Środowiska, Monitoring jakości wód podziemnych

W punkcie pomiarowym w Skarżysku-Kamiennej jakość wód podziemnych jest dobra - II klasy. W punkcie w Bliżynie wody podziemne są złej jakości - V klasy.

Źródła zanieczyszczeń wód podziemnych

Wody podziemne, podobnie jak wody powierzchniowe, stale podlegają antropopresji. Mogą być narażone na różnego rodzaju czynniki degradujące wpływające na ich jakość i zasobność.

Wśród potencjalnych i rzeczywistych źródeł zanieczyszczeń wód podziemnych występujących na terenie powiatu można wyliczyć:

- komunalne: składowiska odpadów, także „dzikie wysypiska”, ścieki, oczyszczalnie ścieków, zrzut ścieków, ujęcia wód podziemnych,
- transportowe: stacje paliw, szlaki komunikacyjne, obszary magazynowo – składowe,
- rolnicze: nawozy, pestycydy i środki ochrony roślin, gnojownie przy gospodarstwach rolnych, składowanie obornika bez płyt obornikowych,
- atmosferyczne: związane z emisją zanieczyszczeń do atmosfery i ich opadem,
- naturalne.

3.4.3. Gospodarka wodno-ściekowa

Gospodarka ściekowa regulowana jest:

- Ustawą z dnia 7 czerwca 2001 roku o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz. U. 2020 poz. 2028)
- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. 2015 poz. 257)
- Rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz. U. 2019 poz. 1311)

Na terenie powiatu skarżyskiego znajdują się następujące aglomeracje:

1. Skarżysko-Kamienna (Uchwała NR XXXII/263/2020 Rady Miasta Skarżyska-Kamiennej z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Skarżysko-Kamienna). Aglomeracja o równoważnej liczbie mieszkańców 52 332 RLM z oczyszczalnią ścieków komunalnych w Skarżysku-Kamiennej.

W skład aglomeracji wchodzi miejscowości:

- na terenie gminy Skarżysko-Kamienna: Skarżysko-Kamienna;
- na terenie gminy Skarżysko Kościelne: Skarżysko Kościelne, Grzybowa Góra, Lipowe Pole Plebańskie, Lipowe Pole Skarbowe, Majków, Michałów, Świerczek.

2. Suchedniów (Uchwała nr 180/XXVI/2020 Rady Miejskiej w Suchedniowie z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji gminy Suchedniów).

Agglomeracja o równoważnej liczbie mieszkańców 8 262 RLM z oczyszczalnią ścieków komunalnych w miejscowości Suchedniów, ul. Kościelna 21. Obszar obejmuje miejscowość Suchedniów (bez ulic Harcerskiej, Partyzantów, Świerkowej) z wyłączeniem działek obsługiwanych przez przydomowe oczyszczalnie ścieków.

3. Bliżyn (Uchwała NR XX/153/2020 Rady Gminy Bliżyn z dnia 30 listopada 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Bliżyn). Aglomeracja o równoważnej liczbie mieszkańców 1 982 RLM, położona na terenie gminy Bliżyn, z oczyszczalnią ścieków komunalnych zlokalizowaną w miejscowości Wojtyniów.
W skład aglomeracji Bliżyn wchodzi część miejscowości: Bliżyn i Wojtyniów.
4. Łączna – (Uchwała NR XXVI/147/2020 Rady Gminy Łączna z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Łączna). Aglomeracja o równoważnej liczbie mieszkańców 2 542 RLM, z oczyszczalnią ścieków zlokalizowaną w miejscowości Kamionki. Aglomeracja obejmuje miejscowości: Kamionki, Łączna, Jęgrzna, Gózd, Czerwona Górka, Osełków.

Oczyszczalnie ścieków zlokalizowane na terenie powiatu skarżyskiego:

- mechaniczno-biologiczna oczyszczania ścieków komunalnych w Skarżysku-Kamiennej o przepustowości $Q_{\text{śrd}}=14\ 000\ \text{m}^3/\text{dobę}$. Oczyszczane są tu również ścieki z terenu gminy Skarżysko Kościelne
- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Suchedniowie o przepustowości $Q_{\text{śrd}}=3\ 020\ \text{m}^3/\text{dobę}$,
- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Michniowie (gmina Suchedniów) o przepustowości $50\ \text{m}^3/\text{dobę}$,
- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków typu SBR w Wojtyniowie (gmina Bliżyn) o przepustowości $Q_{\text{śrd}}=840\ \text{m}^3/\text{dobę}$,
- mechaniczno-biologiczna z podwyższoną redukcją związków biogenych oczyszczalnia ścieków w miejscowości Kamionki (gmina Łączna) o przepustowości $Q_{\text{śrd}}=300\ \text{m}^3/\text{dobę}$.

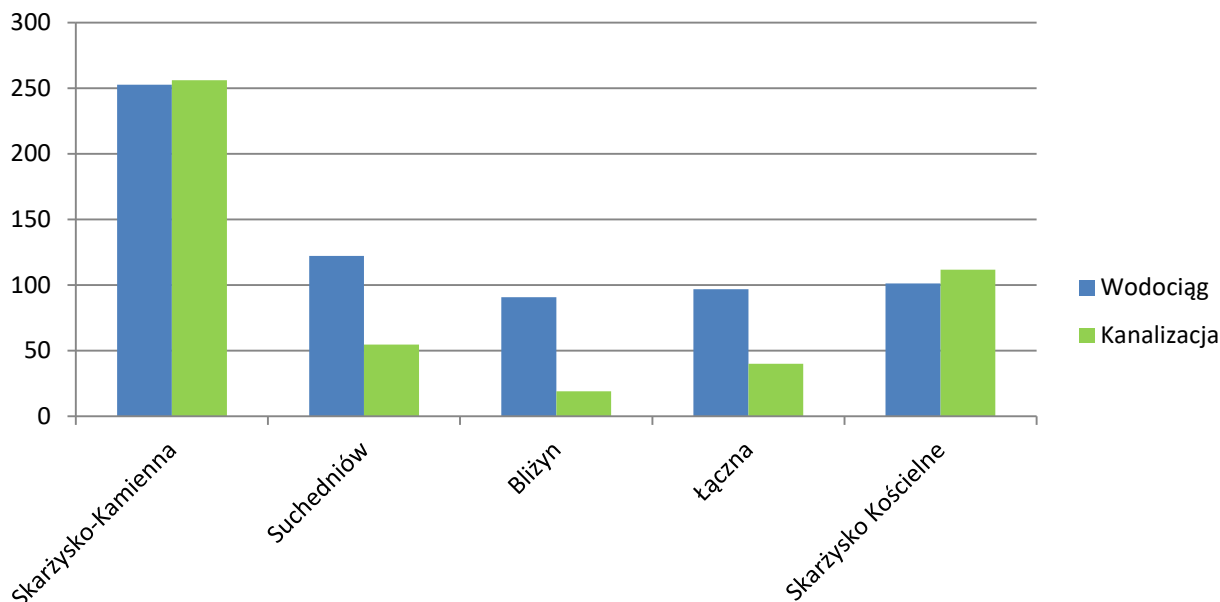
Długość sieci wodociągowej na terenie powiatu wynosi 495,5 km, liczba przyłączy 13 201 szt. Długość sieci kanalizacyjnej to 316,8 km, do której podłączonych jest 8 215 gospodarstw (dane GUS 2019).

Tabela 40. Sieć rozdzielcza wodociągowa i kanalizacyjna na 100 km² w roku 2019

Gmina	Wodociąg [na 100 km ²]	Kanalizacja [na 100 km ²]
Miasto Skarżysko-Kamienna	252,5	255,9
Miasto i Gmina Suchedniów	122,2	54,6
Gmina Bliżyn	90,6	19,1
Gmina Łączna	96,7	40,1
Gmina Skarżysko Kościelne	101,1	111,6
Ogółem powiat	125,3	80,1

Źródło – dane GUS

Wykres 7. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna na 100 km² na terenie gmin powiatu skarżyskiego w roku 2019

3.4.3.3. Główne źródła zanieczyszczeń

Do głównych źródeł zanieczyszczeń istniejących na terenie powiatu należą:

- niepełna sieć kanalizacyjna, a przy tym nieszczelne szamba lub wykorzystywanie nieczynnych studni kopanych jako miejsc do odprowadzania ścieków komunalnych lub odprowadzanie ścieków do rowów przydrożnych, cieków wodnych, na pola itp.,
- stosowanie nawozów chemicznych na terenach dolinnych w miejscach, gdzie wody gruntowe zalegają płytko pod powierzchnią terenu oraz gruntach o większych spadkach w kierunku cieków wodnych,
- niekorzystny wpływ ładunku zanieczyszczeń pochodzących ze spływów powierzchniowych,
- odprowadzanie do wód i do ziemi ścieków z obiektów prowadzących działalność produkcyjną, zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, m.in.: oczyszczalni ścieków.

3.4.3.4. Podsumowanie

Główną przyczyną zanieczyszczeń wód powierzchniowych na terenie powiatu jest niedostateczny rozwój sieci kanalizacyjnej (dysproporcja w stosunku do długości sieci wodociągowej) i związane z tym nielegalne odprowadzanie ścieków socjalno-bytowych bezpośrednio do gruntu. Efektem może być pogorszenie stanu wód powierzchniowych. Praktyki te mogą zaszkodzić nie tylko wodom powierzchniowym ale także wodom podziemnym.

Aby poprawić stan wód na terenie powiatu należy dążyć do rozwoju sieci wodociągowej (oszczędność zasobów wody) i kanalizacyjnej (zmniejszenie zanieczyszczeń przenikających do gleby i do wód), budować nowe oczyszczalnie ścieków oraz propagować oczyszczalnie przydomowe w rejonach o rozproszonej zabudowie.

3.5. Surowce mineralne

3.5.1. Surowce naturalne powiatu

Powiat skarżyski charakteryzuje się bogatą bazą surowcową, wśród której znajdują się złoża zaliczane do złóż rzadkich i charakterystycznych dla regionu świętokrzyskiego.

Charakterystyka surowców i złóż na terenie powiatu skarżyskiego:

Dewońskie piaskowce kwarcytowe znajdujące się na obszarze Bukowej Góry. Piaskowce kwarcytowe z tego złoża stosowane są jako surowce w przemyśle materiałów ogniotrwałych oraz do produkcji żelazostopów. Ponadto wykorzystywane są również do produkcji kruszywa drogowego i kolejowego klasy I i II, gdyż surowiec ten charakteryzuje się wytrzymałością na ściskanie w granicach 100-230 MPa (w stanie nasycenia wodą) i nasiąkliwością rzędu 0,6-1,5%. W 2015r. w Bukowej Górze wydobyto 869 tys. ton. piaskowca.

Surowce ilaste są doskonałe do produkcji wysokiej jakości ceramiki kamionkowej. Około 40 % tych zasobów stanowią triasowe surowce ilaste. Złoże Wierzbka najcenniejsze ze względu na unikalny słomkowo-żółty kolor wpału masy ceramicznej, sporządzonej na bazie surowca z tego złoża. W obrębie złoża ulokowane są inne towarzyszące, głównie iłowce wapniste, które są bardzo przydatne do ceramiki budowlanej.

Jurajskie surowce ilaste charakteryzujące się występowaniem glin ceramicznych wysokiej jakości do produkcji: wyrobów kamionkowych, ogniotrwałych, w tym także glin białowypalających się.

Bloczne piaskowce triasowe wykorzystywane jako kamienie budowlane. Piaskowce koloru ciemnobrązowego posiadają spoiwo krzemionkowe łączące obwódkami regeneracyjnymi poszczególne ziarna kwarcu, przez co skała ma bardzo dobre własności fizyko-mechaniczne i nadaje się do produkcji elementów okładzinowych zewnętrznych poziomych (np. schody). Złoże Kamienna Góra i Stokowiec charakteryzują się występowaniem piaskowca jasnoszarego, żółtego, jasno różowego, określane mianem piaskowców suchedniowskich.

Kruszywo naturalne w skład, którego wchodzi piaski czwartorzędowe. Przydatne są w budownictwie i drogownictwie.

Na podstawie Bilansu Zasobów Złóż Kopalin w Polsce wg stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku na terenie powiatu skarżyskiego wydobywanie odbywa się w 5 złożach: Baranów, Kopulak 1, Bukowa Góra, Grzybowa Góra i Skarżysko – Bzin I. Zasoby i wydobywanie złóż kopalin na terenie powiatu w 2019 roku przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 41. Zasoby kopalin w powiecie skarżyskim

Rodzaj surowca	Nazwa złoża	Gmina	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby kopalin [tys. ton]		Wydobycie [tys. ton]
				Geologicznie bilansowe	Przemysłowe	
Gliny ceramiczne	Baranów	Suchedniów	E	1 123,51	1 027,51	13,45
	Wierzbka	Suchedniów	R	7 180	-	-
	Wierzbka 1	Suchedniów	R	553,01	-	-
	Majków	Skarżysko Kościelne	P	17 182,41	-	-
Kamienie łamane i bloczne	Kopulak	Suchedniów	Z	1 153	-	-
	Kopulak 1	Suchedniów	E	436	436	2
	Stokowiec	Suchedniów	Z	519	-	-
	Kamienna Góra - Suchedniów	Suchedniów	P	2 196	-	-
	Bukowa Góra	Łączna	E	41 759	6 800	935
Piaski i żwiry	Gilów	Bliżyn	P	1 534	-	-
	Łyżwy III	Skarżysko-Kamienna	R	150	-	-
	Skarżysko - Bzin	Skarżysko-Kamienna	Z	15 591	-	-
	Skarżysko - Bzin I	Skarżysko-Kamienna	E	1 296	644	219
	Grzybowa Góra	Skarżysko Kościelne	E	587	587	151
	Wołów	Bliżyn	R	333	-	-
	Majków	Skarżysko Kościelne	R	473	-	-
	Szczepanów	Skarżysko Kościelne	Z	389	-	-
Surowce ilaste ceramiki budowlanej	Wierzbka	Suchedniów	P	758	-	-

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2019r., Warszawa 2020 r.

Objaśnienia: E – złoża eksploatowane; P – złoża o zasobach rozpoznanych wstępnie; R – złoża, o zasobach rozpoznanych szczegółowo; T – złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo; Z - złoża, którego wydobycie zostało zaniechane, M – złoża skreślone z bilansu zasobów w roku sprawozdawczym.

Ochrona kopalin polega na racjonalnym gospodarowaniu zasobami oraz kompleksowemu wykorzystaniu surowca. Po zakończeniu eksploatacji złoża każdy przedsiębiorca zobowiązany jest do rekultywacji terenu. Najczęstszym sposobem rekultywacji jest zalesianie lub przeznaczenie wyrobisk na zbiorniki wodne.

3.6. Gleby

3.6.1. Typy gleb

W powiecie skarżyskim wyróżnia się (wg klasyfikacji M. Strzemskiego) suchedniowski region gleb wykształconych na utworach piaskowcowych dolnego triasu, północno-łysogórski region gleb wykształconych na piaskowcowym paleozoiku oraz częściowo gielniowsko-skarżyski region gleb wykształconych na piaskowcowym retyku i liasie.

Największe rozprzestrzenienie posiadają gleby bielicowe z płytkim poziomem próchnicznym i brunatne wytworzone z piasków, glin i iłów. Są to gleby kamieniste i mocno zakwaszone. W dolinach rzecznych występują gleby pochodzenia organicznego i mineralnego: mady rzeczne, gleby mułowe, mułowo-torfowe, torfowe i murszowe.

Na obszarze powiatu skarżyskiego dominują gleby o niskiej wartości produkcyjnej. Zdecydowana większość należy do klasy bonitacyjnej od IVa do VI, głównie są to kompleksy żytne słabe i najstabsze (żytnio-łubinowe). Niewielki areał zajmują gleby klasy IIIa i IIIb, tworzące kompleksy pszenne: dobry i wadliwy (północno-łysogórski region gleb).

Powiat skarżyski należy do rejonów, gdzie zakwaszenie gleb jest jedno z najwyższych i wynosi 85%. W celu podniesienia poziomu odczynu pH gleby poddaje się wapnowaniu. Jest to podstawowy zabieg agrotechniczny podnoszący zdolności produkcyjne gleby głównie poprzez poprawę jej żyzności oraz ograniczenie skutków zanieczyszczenia metalami ciężkimi.

Stan zasobności gleb w przyswajalne makroelementy jest w znacznym stopniu związany ze składnikami geochemicznymi gleb oraz jest wskaźnikiem produkcji rolnej (wpływa na rodzaj i wielkość nawożenia na danym terenie).

3.6.2. Użytkowanie rolnicze gleb

Powierzchnia gospodarstw prowadzących działalność rolniczą w powiecie skarżyskim wynosi 8 518,44 ha, z czego użytków rolnych w dobrej kulturze jest 3 255,16 ha, w tym: pod zasiewami 968,07 ha, grunty ugorowane 320,13 ha; łąki trwałe 1 761,08 ha; pastwiska trwałe 98,28 ha; ogrody przydomowe 40,59 ha i sady 50,13 ha. Do podstawowych upraw w gminie zaliczają się zboża oraz ziemniaki.

Na terenie powiatu jest 5 731 gospodarstw rolnych, w tym największy udział mają gospodarstwa o powierzchni do 1 ha – 3 664 gospodarstwa, o łącznej powierzchni 2 528,59 ha (Powszechny Spis Rolny 2010).

Tabela 42. Użytkowanie gruntów (ha) w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2014

Gmina	Użytki rolne razem [ha]	w tym:						
		Grunty orne	Sady	Łąki trwałe	Pastwiska trwałe	Grunty rolne zabudowane	Grunty pod stawami	Grunty pod rowami
Miasto Skarżysko-Kamienna	2 212	1 069	0	694	417	2	30	0
Miasto i Gmina Suchedniów	2 123	1 270	15	450	234	148	2	4
Gmina Bliżyn	3 728	1 699	32	906	873	209	0	9
Gmina Łączna	2 240	1 456	26	431	201	125	0	1
Gmina Skarżysko Kościelne	2 662	1 786	10	447	245	167	1	6
Ogółem powiat	12 965	7 280	83	2 928	1 970	651	33	20

Źródło – GUS

Główne zagrożenia gleb

Gleby powiatu skarżyskiego narażone są na degradację w związku z rozwojem rolnictwa i sieci osadniczej oraz prowadzonej eksploatacji kopalni. Ulegają one zarówno degradacji chemicznej, jak i fizycznej. Stan i jakość gleb są uzależnione od kompleksowego oddziaływania czynników naturalnych i antropogenicznych. Do najważniejszych obszarów problemowych związanych z ochroną gleb na terenie powiatu można zaliczyć:

- odcinki dróg o dużym natężeniu ruchu,
- obszary położone w sąsiedztwie stacji paliw,
- obszary związane z eksploatacją kopalni,
- obszary użytkowane rolniczo,
- obszary zajmowane pod zabudowę.

Naturalna odporność gleb na chemiczne czynniki niszczące związana jest ściśle z typem gleb. Najmniejszą odporność na tego typu zagrożenia wykazują gleby luźne i słabo gliniaste, ubogie w składniki pokarmowe, a więc głównie gleby bielcowe. Gleby brunatne, zasobne w składniki pokarmowe i wodę, są bardziej odporne na zagrożenia chemiczne. Działania antropogeniczne powodują przechodzenie związków biogenych i innych zanieczyszczeń bezpośrednio do gleby, wód podziemnych i powierzchniowych. Do zwiększenia degradacji przyczyniają się także rzeźba terenu oraz warunki atmosferyczne. Jednym z głównych czynników zmian w strukturze chemicznej gleb jest rolnicze użytkowanie, które może powodować nadmierne przechodzenie składników pokarmowych, takich jak azot, fosfor, potas i magnez do gleby, a tym samym dalej do wód powierzchniowych i podziemnych powodując eutrofizację. Niewłaściwe używanie nawozów naturalnych i mineralnych może spowodować poważne straty w środowisku. Biorąc pod uwagę rolniczy charakter Powiatu oraz funkcjonujące liczne gospodarstwa rolne należy mieć na uwadze możliwość stosowania nawozów organicznych, takich jak gnojowica pochodząca z gospodarstw o profilu produkcji zwierzęcej. W przypadku rolnictwa erozja i degradacja gleb najczęściej powiązana jest

z niewłaściwym nawożeniem mineralnym i organicznym, nieprawidłową uprawą, likwidacją zakrzewień i zadrzewień śródpolnych. Dla gleb Powiatu problemem są również zanieczyszczenia pyłowe, których źródłem jest głównie rozwijający się transport drogowy. Z komunikacją samochodową związane są takie zanieczyszczenia jak: substancje ropopochodne, metale ciężkie, związki azotu, węglowodory WWA i inne, takie jak sól stosowana w czasie zimy, detergenty, itp.

Najważniejszymi zabiegami, które mogą ograniczyć degradację fizyczną gleb są przede wszystkim:

- ograniczenie przeznaczania gleb na cele nierolnicze i nieleśne,
- zapobieganie procesom degradacji i dewastacji gruntów rolnych i leśnych oraz szkodom w produkcji rolniczej lub leśnej oraz w drzewostanach powstającym wskutek działalności nierolniczej lub nieleśnej,
- rekultywacja i zagospodarowanie gruntów na cele rolnicze,
- zachowanie torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych, odpowiednia melioracja (zarówno odwodnienia, jak i nawodnienia),
- przywracanie i poprawianie wartości użytkowej gruntom, które utraciły charakter gruntów leśnych wskutek działalności nieleśnej, a także zapobieganie obniżania produktywności gruntów leśnych,
- rekultywacja gruntów po eksploatacji odkrywkowej.

Grunty zdegradowane i zdewastowane na terenie powiatu skarżyskiego

- część terenów po byłym zakładzie Polifarb w Bliżynie (poza terenem oczyszczonym i zrehabilitowanym) – dotyczy to ok. 3,5 ha.
- potencjalnym terenem zanieczyszczonym może być zakład „Naftobazy” w Skarżysku Kościelnym.

3.6.4. Podsumowanie

Na obszarze powiatu skarżyskiego dominują gleby od IVa do VI klasy bonitacyjnej wymagające poprawy struktury warunków wodnych. Głównym zagrożeniem dla środowiska glebowego na terenie powiatu jest zakwaszenie gleb obniżające ich przydatność rolniczą oraz naturalne zagrożenie gleb procesami erozyjnymi. Do antropogenicznych zagrożeń gleb na terenie powiatu, oprócz rolnictwa należy zaliczyć zanieczyszczenia emitowane z sektora komunalnego. Szczególne zagrożenie stanowi emisja do powietrza zanieczyszczeń w wyniku spalania paliw, zanieczyszczenie ściekami, zanieczyszczenie powierzchni ziemi odpadami oraz magazynowanie i dystrybucja paliw.

3.7. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Obowiązek planowania gospodarki odpadami został sformułowany w uchwalonej przez Sejm RP ustawie z dnia 14 grudnia 2012r. o odpadach (t.j. Dz. U. 2021 poz. 779 ze zm.). Powszechna zasada gospodarowania odpadami (Rozdział 2 art. 18 Ustawy o odpadach) brzmi „Każdy, kto podejmuje działania powodujące lub mogące powodować powstanie odpadów, powinien takie działania planować, projektować i prowadzić przy użyciu takich sposobów produkcji lub form usług oraz surowców i materiałów, aby w pierwszej kolejności zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ilość odpadów i ich negatywne oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi oraz na środowisko, w tym przy wytwarzaniu produktów, podczas i po zakończeniu ich użycia”.

Zgodnie z art. 9e ust. 1 ustawy z dnia 13 września 1996r. *o utrzymaniu czystości i porządku w gminach* (t.j. Dz. U. 2021 poz. 888) podmiot odbierający odpady komunalne na podstawie umowy z właścicielem nieruchomości jest obowiązany do przekazywania odebranych od właścicieli nieruchomości:

- selektywnie zebranych odpadów komunalnych bezpośrednio lub za pośrednictwem innego zbierającego odpady do instalacji odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, o której mowa w art. 17 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach;
- niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych bezpośrednio do instalacji komunalnej.

3.7.1. Odpady komunalne

W powiecie skarżyskim występują różne systemy zbierania odpadów komunalnych. Podstawę indywidualizacji postępowania w poszczególnych gminach stanowią sposoby zbiórki odpadów, gwarantujące ich sprawny przewóz od wytwórcy do miejsca przetworzenia lub unieszkodliwienia. We wszystkich gminach prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów. Dominującym systemem w zabudowie jednorodzinnej jest segregacja prowadzona „u źródła” poprzez gromadzenie poszczególnych odpadów (szkło, tworzywa sztuczne, papier i tektura, metale) w odpowiednio oznakowanych pojemnikach lub workach.

Ilość odebranych odpadów komunalnych na terenie powiatu skarżyskiego

Na terenie powiatu skarżyskiego zebrano łącznie 31 797,28 Mg odpadów komunalnych, z czego 29 646,31 Mg pochodziło z gospodarstw domowych (dane GUS za rok 2020). Ponadto w 2019r. zlikwidowano 27 dzikich wysypisk odpadów, podczas likwidacji składowisk zebrano 214,6 Mg odpadów.

Tabela 43. Odpady zebrane w ciągu roku na terenie powiatu skarżyskiego (GUS)

Źródło powstałych odpadów	Jednostka	Rok 2019	Rok 2020
Odpady komunalne zebrane w ciągu roku			
Ogółem	Mg	22 022,55	31 797,28
Z gospodarstw domowych	Mg	19 134,36	29 646,31
Z innych źródeł	Mg	2 888,19	2 150,97
Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku			
Ogółem	Mg	6 013,22	8 257,49
Z gospodarstw domowych	Mg	5 128,14	7 612,88
Z innych źródeł	Mg	885,08	644,61
Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów			
Ogółem	%	27,3	26,0
Z gospodarstw domowych	%	26,8	25,7
Z innych źródeł	%	8,0	7,7
Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku			
Ogółem	Mg	16 009,33	23 539,79
Ogółem na 1 mieszkańca	kg	215,3	320,0
Z gospodarstw domowych	Mg	14 006,22	22 033,43
Odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca	kg	188,4	299,5
Z innych źródeł	Mg	2 003,11	1 506,36

Źródło: dane GUS

Inne odpady, w tym odpady niebezpieczne, zbierane selektywnie (takie jak: chemikalia, farby, rozpuszczalniki, oleje odpadowe, zużyte baterie i akumulatory, meble, odpady wielkogabarytowe, odpady budowlano - rozbiórkowe, zużyte opony, itp.) można oddawać dodatkowo w dowolnej ilości i nieodpłatnie w wyznaczonych w gminach punktach. Rodzaj przyjmowanych odpadów do punktów dodatkowych zależy od gminy.

Tabela 44. Odpady zebrane w PSZOK zlokalizowanych na terenach poszczególnych gmin powiatu skarżyskiego

Gmina	Ilość zebranych odpadów w PSZOK [Mg]		
	2018	2019	2020
Miasto Skarżysko-Kamienna	885,540	641,020	482,870
Miasto i Gmina Suchedniów	47,15	12,83	40,83
Gmina Bliżyn	39,347	71,773	14,270
Gmina Łączna	228,933	181,567	102,190
Gmina Skarżysko Kościelne	53,72	379,836	311,44
Ogółem powiat	1 254,69	1 287,026	951,60

Źródło – dane Urzędów Gmin

Tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych służy minimalizowaniu negatywnego oddziaływania na środowisko, właściwemu postępowaniu z odpadami, a także zapobiega zanieczyszczeniom środowiska naturalnego. Ponadto tego typu punkty oraz jego odpowiednia promocja doprowadzają do zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców, a co za tym idzie skuteczniejszej segregacji odpadów w Gminach.

3.7.2. Odpady niebezpieczne

Podstawowym źródłem powstawania odpadów niebezpiecznych jest działalność przemysłowa i usługowa. Odpady niebezpieczne powstają również w gospodarstwach domowych, służbie zdrowia, budynkach administracyjnych itp.

Na obszarze powiatu skarżyskiego nie ma zlokalizowanych czynnych składowisk odpadów niebezpiecznych ani mogilnika do składowania przeterminowanych środków ochrony roślin. Odpady niebezpieczne są wywożone poza teren powiatu do unieszkodliwienia lub przetworzenia.

Zorganizowane zbieranie odpadów niebezpiecznych występuje w niektórych placówkach:

- zużyty sprzęt RTV i AGD w sklepach sprzedających takie produkty
- baterie - pojemniki na baterie znajdują się w sklepach, obiektach administracyjnych, w tym: w szkołach
- przeterminowane leki - w aptekach
- opony, zużyte akumulatory i inne - w punktach wulkanizacji, naprawy lub demontażu samochodów.

Ponadto niektóre odpady niebezpieczne np. sprzęt elektroniczny i elektryczny, także zawierający części niebezpieczne można oddawać bez limitów ilościowych do Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK).

Gminy powiatu skarżyskiego posiadają opracowane „Programy usuwania wyrobów zawierających azbest...”. Realizacja programów odbywa się na zgłoszenie właściciela nieruchomości z wnioskiem o sfinansowanie wywozu i utylizacji wyrobów zawierających azbest. Wszystkie gminy z terenu powiatu skarżyskiego realizują zadania związane z demontażem, transportem i utylizacją wyrobów zawierających azbest.

Tabela 45. Ilość zebranego azbestu w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w latach 2018-2020

Gmina	Ilość zebranego azbestu [Mg]		
	2018	2019	2020
Miasto Skarżysko-Kamienna	129,999	124,336	128,760
Miasto i Gmina Suchedniów	85,26	83,5	67,71
Gmina Bliżyn	117,458	92,660	107,210
Gmina Łączna	45,0	66,0	70,0
Gmina Skarżysko Kościelne	100,0	150,0	100,0
Ogółem powiat	477,717	516,496	473,68

Źródło – dane Urzędów Gmin

Tabela 46. Ilość azbestu w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego

#	Zinventaryzowane [kg]	Unieszkodliwione [kg]	Pozostałe do unieszkodliwienia [kg]
GMINA SKARŻYSKO-KAMIENNA			
Razem	5 577 632	1 490 789	4 086 843
Osoby fizyczne	4 643 448	1 383 270	3 260 178
Osoby prawne	934 183	107 519	826 665
MIASTO I GMINA SUCHEDNIÓW			
Razem	2 446 293	244 219	2 202 074
Osoby fizyczne	2 288 263	242 338	2 045 925
Osoby prawne	158 030	1 881	156 149
GMINA BLIŻYN			
Razem	5 659 318	540 823	5 118 495
Osoby fizyczne	5 584 573	537 193	5 047 380
Osoby prawne	74 745	3 630	71 115
GMINA ŁĄCZNA			
Razem	2 341 201	601 261	1 739 940
Osoby fizyczne	2 324 199	597 152	1 727 047
Osoby prawne	17 002	4 109	12 893
GMINA SKARŻYSKO KOŚCIELNE			
Razem	3 289 434	704 409	2 585 025
Osoby fizyczne	3 277 069	700 834	2 576 235
Osoby prawne	12 365	3 575	8 790
POWIAT SKARŻYSKI OGÓŁEM			
Razem	19 313 877	3 581 500	15 732 377
Osoby fizyczne	18 117 552	3 460 786	14 656 765
Osoby prawne	1 196 325	120 714	1 075 611

Źródło: baza azbestowa.gov.pl

Na terenie powiatu zinwentaryzowano łącznie 19 313 877 kg azbestu, z czego unieszkodliwiono 3 581 500 kg. Do unieszkodliwienia pozostało 15 732 377 kg azbestu.

3.7.3. Odpady z sektora gospodarczego

Na terenie powiatu najwięksi wytwórcy odpadów z sektora gospodarczego to przedsiębiorstwa z terenu Skarżyska-Kamiennej: MESKO S.A. w Skarżysku-Kamiennej, Celsius Sp. z o.o., PKP Cargo S.A., PGE Dystrybucja S.A. Oddział Skarżysko-Kamienna, Wtórpol Sp. z o.o. oraz Szpital Powiatowy.

Największy udział w ogólnej ilości wytwarzanych odpadów z sektora gospodarczego mają odpady z procesów ciepłowniczych.

Według GUS w roku 2020 na obszarze powiatu powstało łącznie 468 000 Mg (z wyłączeniem odpadów komunalnych), w tym 6 300 Mg zostało przekazane innym odbiorcom.

Tabela 47. Odpady wytworzone i dotychczas składowane (nagromadzone z wyłączeniem odpadów komunalnych) na terenie powiatu skarżyskiego

Odpady wytworzone	Jednostka	Rok	
		2019	2020
Ogółem	tyś. Mg	544,3	468,0
Poddane odzyskowi razem	tyś. Mg	35,2	38,9
Poddane odzyskowi -w inny sposób	tyś. Mg	35,2	38,9
Unieszkodliwione	tyś. Mg	502,4	422,8
Przekazane innym odbiorcom	tyś. Mg	6,7	6,3

Źródło: dane GUS

Wszystkie odpady z sektora gospodarczego są odbierane – na podstawie indywidualnych umów z wytwórcami – przez specjalistyczne firmy, posiadające odpowiednie zezwolenia w tym zakresie, unieszkodliwiane (odpady niebezpieczne) lub wykorzystane gospodarczo.

3.7.4. Podsumowanie

Z gmin powiatu skarżyskiego odbierane są wszystkie odpady, zarówno komunalne zmieszane jak i odpady segregowane, w pojemnikach lub workach kolorowych. W wyniku przeprowadzonych w każdej gminie postępowań przetargowych wyłonione zostały podmioty odpowiedzialne za usługę odbioru odpadów komunalnych. W roku 2019 w powiecie zebrano 22 022,55 Mg odpadów komunalnych, z czego selektywnie zebrano 6 013,22 Mg.

W gminach prowadzona jest inwentaryzacja i dofinansowanie zbiórki wyrobów zawierających azbest.

Każdy z wytwórców odpadów niebezpiecznych - przemysłowych organizuje ich wywóz we własnym zakresie.

3.8. Zasoby przyrodnicze

3.8.1. Stan zasobów przyrody

Lasy

Naturalnym bogactwem Powiatu Skarżyskiego są lasy które zajmują powierzchnię 22 373,11 ha, w tym:

- publiczne - 19 557,68 ha,
- prywatne – 2 815,43 ha.

Lasy państwowe należą do nadleśnictw: Skarżysko, Suchedniów, Zagnańsk i Stąporków.

NADLEŚNICTWO SKARŻYSKO

W skład Nadleśnictwa wchodzi m.in. obręb Skarżysko o powierzchni 5 568,4 ha.

Siedliska

Dominującymi typami siedliskowymi w Nadleśnictwie są:

- Las mieszany wyżynny świeży – 27,78 %
- Las mieszany wyżynny wilgotny – 17,93%
- Las wyżynny świeży – 11,49%
- Las mieszany świeży – 11,11 %
- Bór mieszany świeży – 9,81%
- Las mieszany wyżynny – 4,41 %
- Bór mieszany wyżynny świeży – 4,14 %
- Las wyżynny wilgotny – 3,82%
- Bór mieszany wilgotny – 3,34 %
- Bór świeży, Bór wilgotny, Bór mieszany bagienny, Las mieszany bagienny, Las świeży, Las wilgotny, Las łąkowy, Ols, Ols jesionowy, Bór mieszany wyżynny wilgotny, Ols jesionowy wyżynny – 6,2%

Gatunki

Najważniejszym gatunkiem lasotwórczym we wszystkich obrębach jest sosna, która zajmuje 68,51 % powierzchni leśnej. Następnie jodła 23,10%. Pozostałe gatunki: Brzoza, Olcha, Dąb, Świerk, Modrzew, Buk, Grab, Osika stanowią ok. 8 % powierzchni.

Struktura wiekowa

Przeciętny wiek drzewostanu wynosi 63 lata, przeciętna zasobność na 1 ha 230m³, przeciętny przyrost 3,66 m³/ha.

Drzewostany rębne i blisko rębne zajmują 33,8% powierzchni leśnej i zapewniają ciągłość użytkowania na kilka najbliższych okresów gospodarczych.

Przyjęty wiek rębności dla gatunków

- Sosna – 110 lat,
- Modrzew, Buk, Jesion, Jawor – 120 lat

- Jodła – 140 lat
- Dąb – 160 lat
- Świerk, Grab, Brzoza, Olcha, Akacja – 80 lat
- Olcha – odroślowa – 60 lat
- Osika – 50 lat

NADLEŚNICTWO SUCHEDNIÓW

W skład Nadleśnictwa wchodzi m. in. obręb Bliżyn i obręb Suchedniów. Lasy Nadleśnictwa Suchedniów stanowią pozostałość dawnej Puszczy Świętokrzyskiej. Dominują drzewostany mieszane występujące w przewadze na bogatych siedliskach.

Udział siedlisk leśnych

wg grup żyzności:

- Siedliska lasowe – 91,80 %
- Siedliska borowe – 8,20 %

wg stopni uwilgotnienia:

- Świeże – 57,8 %
- Wilgotne – 40,4 %
- Bagienne – 0,8 %
- Zalewowe - 1,0 %

Udział powierzchniowy gatunków lasotwórczych wg gatunków panujących:

- 41 % – sosna
- 41 % - jodła
- 8 % – buk
- 3 % – olcha
- 2 % – brzoza
- 2 % – dąb
- 1 % – świerk
- 1 % – modrzew
- 1 % – pozostałe

Przeciętna zasobność drzewostanów – 282 m³/ha

Średni wiek lasów – 82 lata

Przeciętne wieki rębności dla poszczególnych gatunków drzew:

- Dąb - 160 lat
- Jodła, Buk, Jesion, Jawor, Modrzew - 120 lat
- Sosna - 110 lat
- Świerk, Brzoza, Olcha, Grab - 80 lat
- Osika - 60 lat
- Topola - 40 lat

NADLEŚNICTWO ZAGNAŃSK

Nadleśnictwo obejmuje gminę łączna – powierzchnia gruntów Nadleśnictwa w gminie wynosi 880,0605 ha.

Udział siedlisk leśnych w Nadleśnictwie:

- wg grup żyzności:
 - borowe – 6,0 %
 - lasowe – 1,7 %
 - borowe wyżynne – 7,8 %
 - lasowe wyżynne – 76,1 %
 - lasowe górskie - 8,4 %
- wg stopni uwilgotnienia:
 - Świeże – 74,2 %
 - Wilgotne – 24,4 %
 - Bagienne – 1,4 %

Powierzchnia lasów wg funkcji:

- Rezerwaty – 2,18 %
- Lasy ochronne – 97,4 %
- Lasy gospodarcze – 0,42 %

Tabela 48. Procentowy udział powierzchniowy i miąższościowy wg gatunków panujących

Gatunek	Sosna	Modrzew	Świerk	Jodła	Buk	Dąb	Jawor	Grab	Brzoza	Olcha	Osika
% udział powierzchniowy	39,25	0,14	1,66	36,58	18,80	0,34	0,02	0,13	0,57	2,49	0,02
% udział miąższościowy	40,01	0,15	1,47	38,1	18,04	0,35	0,00	0,07	0,31	1,49	0,01

*Źródło: Nadleśnictwo Zagnańsk, <http://www.radom.lasy.gov.pl>

Przeciętna zasobność drzewostanów nadleśnictwa wynosi 306 m³/ha. Przeciętny wiek drzewostanów nadleśnictwa wynosi 93 lata.

Procentowy udział powierzchni drzewostanów wg klas wieku:

- I klasa wieku – 1%
- II klasa wieku – 3%
- III klasa wieku – 15%
- IV klasa wieku – 42%
- V klasa wieku – 20%
- VI klasa wieku i starsze – 5%

Przyjęty wiek rębności dla poszczególnych gatunków:

- Jodła, Dąb – 140 lat,
- Buk, Jawor – 120 lat,
- Sosna, Modrzew – 110 lat,
- Świerk, Brzoza, Olcha, Grab – 80 lat,

- Osika – 60 lat.

NADLEŚNICTWO STĄPORKÓW

Nadleśnictwo obejmuje gminę Bliżyn – powierzchnia gruntów Nadleśnictwa w gminie wynosi 6,3567 ha.

Udział siedlisk leśnych w Nadleśnictwie wynosi:

- siedliska borowe – 47,5%
- siedliska lasowe – 52%
- siedliska olsowe – 0,5%

Udział gatunków lasotwórczych

- 84 % – sosna, modrzew
- 0,3 % – świerk
- 1,3 % – dąb, klon, jawor, wiąz, jesion
- 1,3 % – brzoza
- 1 % – buk
- 11,3 % – jodła, daglezja
- 0,8 % – pozostałe

Udział drzewostanów w klasach wieku

- 12 % – I klasa
- 14 % – II klasa
- 18 % – III klasa
- 23 % – IV klasa
- 14 % – V klasa
- 19 % – VI klasa i starsze

Lesistość powiatu skarżyskiego wynosi 56,6%. Podczas, gdy lesistość województwa świętokrzyskiego wynosi 28,3%.

Lesistość na terenie poszczególnych gmin powiatu skarżyskiego jest bardzo zróżnicowana. Największą lesistością charakteryzuje się gmina Bliżyn – 67,5%, natomiast najmniejszą miasto Skarżysko-Kamienna – 38,1%.

Tabela 49. Powierzchnia gruntów leśnych, powierzchnia lasów i lesistość poszczególnych gmin powiatu skarżyskiego w roku 2020

Gmina	Powierzchnia gruntów leśnych ogółem (ha)	Powierzchnia lasów (ha)	Lesistość (%)
Miasto Skarżysko-Kamienna	2 516,56	2 452,02	38,1
Miasto i Gmina Suchedniów	4 808,67	4 671,35	62,3
Gmina Bliżyn	9 753,10	9 537,44	67,5
Gmina łączna	3 495,26	3 409,56	55,3
Gmina Skarżysko Kościelne	2 349,62	2 302,74	43,3
Ogółem powiat	22 923,21	22 373,11	56,6

Źródło: dane GUS

Powierzchnia lasów będących własnością Skarbu Państwa stanowi 87% powierzchni lasów w powiecie skarżyskim, 13% stanowią lasy prywatne.

Tabela 50. Zalesienia wykonane na terenie powiatu skarżyskiego w latach 2016-2020

Powiat skarżyski	2016	2017	2018	2019	2020
Odnowienia i zalesienia [ha]	20,0	22,0	31,0	40,0	45,0

Źródło – dane GUS

Zdrowotność lasów jest pochodną oddziaływania czynników genetycznych, siedliskowych (glebowych, hydrologicznych i klimatycznych), kłęskowych zjawisk abiotycznych, szkodliwych czynników biotycznych (choroby, uszkodzenia roślin) oraz działalności człowieka (emisje gazowe i pyłowe, ścieki, fragmentacja lasów, turystyczne korzystanie z lasu, zaśmiecanie lasu itp.).

Generalnie stan zdrowotny drzewostanów na terenie powiatu skarżyskiego można uznać za dobry. Niekorzystne zjawiska wywołane są czynnikami abiotycznymi (np. suszą, mrozem, itp.), co stwarza dogodne warunki dla rozwoju organizmów szkodliwych (szkodników owadzych, chorób grzybowych) oraz złomy i wywroty drzew spowodowane występowaniem silnych wiatrów.

W celu uporządkowania rozwijającego się wypoczynku w lasach podejmowane są kroki administracyjno-prawne dotyczące ustalenia zasad przebywania i zachowania się ludzi w lesie, zasad udostępniania lasu dla celów wypoczynkowych, wyznaczania specjalnych terenów leśnych do wypoczynku oraz sposobu prowadzenia gospodarki leśnej.

Tereny zieleni urządzonej

Zgodnie z ewidencją poszczególnych gmin do terenów o charakterze zieleni urządzonej, które są regularnie pielęgnowane i utrzymywane zalicza się następujące tereny: parki spacerowo – wypoczynkowe, zieleńce, zieleń uliczną, zieleń osiedlową, żywoploty. Innym typem zieleni urządzonej jest zieleń przykościelna i zieleń cmentarna. Na terenie powiatu znajdują się 3 parki spacerowo – wypoczynkowe o łącznej powierzchni 6,8 ha. W większej ilości występują zieleńce, których jest 7, a zajmowana przez nie powierzchnia wynosi 9,52 ha. Na terenie powiatu skarżyskiego znajduje się również zieleń uliczna i tereny zieleni osiedlowej. Powierzchnia tych obszarów to odpowiednio 3,9 ha i 18,87 ha. Formą zieleni urządzonej są również cmentarze, których jest na terenie Powiatu 14. Cmentarze zajmują powierzchnię 27,88 ha (dane GUS, stan na koniec 2019r.).

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028

Tabela 51. Tereny zieleni urządzonej na terenie powiatu skarżyskiego

Gmina	Parki spacerowo-wypoczynkowe		Zieleńce		Zieleń uliczna	Tereny zieleni osiedlowej	Parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej	Cmentarze		Lasy gminne
	Obiekty [szt.]	Powierzchnia [ha]	Obiekty [szt.]	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [ha]	Ilość [szt.]	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [ha]
Miasto Skarżysko-Kamienna	2	4,1	6	8,20	2,3	16,73	29,03	1	6,6	40,39
Miasto i Gmina Suchedniów	1	2,7	0	0	1,6	2,0	4,70	1	4,2	18,0
Gmina Blizyn	0	0	1	1,32	0	0,05	1,37	7	6,08	3,97
Gmina łączna	0	0	0	0	0	0,09	0,09	2	3,5	2,40
Gmina Skarżysko Kościelne	0	0	0	0	0	0	0	3	7,50	6,77
Ogółem powiat	3	6,80	7	9,52	3,9	18,87	35,19	14	27,88	71,53

Źródło: dane GUS

3.8.2. Obszary chronione lub cenne przyrodniczo

Duże fragmenty obszarowe powiatu skarżyskiego objęte są formami ochrony przyrody. Należą do nich:

- Świętokrzyski Park Narodowy
- Parki Krajobrazowe
 - Suchedniowsko-Oblęgorski Park Krajobrazowy
 - Sieradowicki Park Krajobrazowy
- Obszary Chronionego Krajobrazu:
 - Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu
 - Suchedniowsko-Oblęgorski Obszar Chronionego Krajobrazu
 - Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej
 - Sieradowicki Obszar Chronionego Krajobrazu
 - Konecko-Łopuszniański Obszar Chronionego Krajobrazu
- Rezerwaty
 - Rezerwat „Świnia Góra”
 - Rezerwat „Dalejów”
 - Rezerwat „Ciechostowice”
- Obszary Natura 2000
 - „Lasy Suchedniowskie” PLH260010,
 - „Ostoja Sieradowicka” PLH260031,
 - „Dolina Krasnej” PLH260001,
 - „Łysogóry” PLH260002,
 - „Lasy Skarżyskie” PLH260011,
 - „Ostoja Barcza” PLH260025,
 - „Uroczysko Pięty” PLH260012,
 - „Dolina Czarnej” PLH260015
- 1 stanowisko dokumentacyjne
- 7 użytków ekologicznych
- 47 pomników przyrody

Tabela 52. Powierzchnia [ha] obszarów prawnie chronionych na terenie powiatu skarżyskiego w roku 2020

Rodzaj obszaru	Powiat	Miasto Skarżysko Kamienna	Miasto i Gmina Suchedniów	Gmina Blizyn	Gmina Łączna	Gmina Skarżysko Kościelne
Parki narodowe	527,10	-	-	-	527,10	-
Rezerwy przyrody	145,53	-	-	145,53	-	-
Parki krajobrazowe	12 214,0	-	3 623,00	6 359,00	2 232,00	-
Rezerwy i pozostałe formy ochrony w parkach krajobrazowych	151,15	-	-	151,15	-	-
Obszary chronionego krajobrazu	16 243,75	267,00	3 864,97	7 348,00	2 601,78	2 162,00
Rezerwy i pozostałe formy ochrony przyrody na obszarach chronionego krajobrazu	13,70	-	-	13,70	-	-
użytki ekologiczne	19,50	-	-	19,50	-	-
Ogółem	28 985,03	267,00	7 487,97	13 707,18	5 360,88	2 162,00

Źródło – dane GUS

PARKI NARODOWE

→ **Świętokrzyski Park Narodowy** - wraz z otuliną występuje tylko w niewielkim fragmencie w granicach Powiatu Skarżyskiego, pomiędzy miejscowościami: Klonów i Zagórze. Park położony jest w centralnej części Gór Świętokrzyskich i obejmuje: pasmo Łysogór (z najwyższym szczytem Łysicą – 612 m n.p.m. i Łysą Górą – 595 m n.p.m.), część Pasma Klonowskiego (z górami Psarską i Miejską), Doliny Wilkowskiej i Doliny Dębniańskiej, a także trzy eksklawy – Górę Chełmową, Las Serwis i Skarpę Zapusty (od roku 1996).

PARKI KRAJOBRAZOWE

→ **Suchedniowsko-Oblęgorski Park Krajobrazowy** - położony na zachód od drogi nr 7. Park obejmuje ochroną unikatowe zasoby przyrodnicze rejonu świętokrzyskiego oraz liczne obiekty Staropolskiego Okręgu Przemysłowego. W części zachodniej parku rozciąga się Pasma Oblęgorskie z najwyższym wzniesieniem Górą Sieniewską (444 m n.p.m.). Część wschodnią stanowi zwarty kompleks naturalnych lasów mieszanych Puszczy Świętokrzyskiej. Suchedniowską część parku w 93,2 % zajmują lasy, a grunty orne 3,2 %. W strefie ochronnej przeważają grunty orne i użytki zielone, a lasy zajmują jedynie 10 %. Występują tu prawie wszystkie gatunki drzew i krzewów

Niżu Polskiego. Drzewostany są przeważnie mieszane z sosną i jodłą. Osobliwością jest modrzew polski.

- **Sieradowicki Park Krajobrazowy** - położony w północnej części Gór Świętokrzyskich, pomiędzy Doliną rzeki Kamiennej, a Doliną Bodzentyńską. Obejmuje południowo-wschodni fragment gminy Suchedniów. Park obejmuje zwarty kompleks północno-wschodniego fragmentu Puszczy Świętokrzyskiej. Przeważają tu lasy mieszane świeże oraz lasy mieszane z udziałem jodły i modrzewia. Wyjątkowym bogactwem odznacza się runo leśne, w którym występują gatunki objęte ochroną prawną.

OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

- **Suchedniowsko-Oblęgarski Obszar Chronionego Krajobrazu** - położony na terenie otuliny Suchedniowsko-Oblęgarskiego Parku Krajobrazowego, w płn. centralnej części województwa. Tereny te obejmuje się ochroną ze względu na krajobraz oraz bogactwo ekosystemów i pełnienie funkcji korytarzy ekologicznych.
- Obszar zajmuje powierzchnię 27 514 ha (w powiecie skarżyskim zajmuje powierzchnię 4 824 ha, w tym Bliżyn – 2 551 ha, Łączna - 913 ha, Suchedniów – 1 093 ha, Skarżysko-Kamienna - 267 ha).
- **Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej** - posiada silnie zróżnicowaną i bogatą roślinność. OChK zajmuje powierzchnią ogółem 72 634 ha (w powiecie skarżyskim zajmuje 3 984 ha, w tym Skarżysko Kościelne – 2 162 ha, Suchedniów - 1 822 ha) i obejmuje część Puszczy Iłżeckiej oraz dorzecza Kamiennej. Rzeka Kamienna płynie w granicach otuliny Suchedniowsko-Oblęgarskiego Parku Krajobrazowego a jej prawobrzeżne dopływy Kuźniczka, Kobylanka, Zebrza, Kamionka odwadniają wschodnią i północną część parku. Potem Kamienna płynie przez otulinę Sieradowickiego Parku Krajobrazowego a jej prawobrzeżne dopływy Żarnówka, Lubianka, Świślina odwadniają całą jego powierzchnię. W dolinie Kamiennej występuje bogactwo fauny reprezentowanej przez jaszczurkę zwinę, padalca, żmiję zygzakowatą, zaskrońca, zająca, lisa, sarnę, a w ujściowym odcinku wydrę. Wśród ptactwa można spotkać można m.in.: bażanta, bociana czarnego, czajkę, czyża, dzięcioła zielono-siwego.
- **Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu** - położony w centralnej części województwa, na płn. i wsch. od miasta Kielce. Najważniejszymi funkcjami obszaru jest ochrona wód powierzchniowych w rzekach oraz ochrona dwóch zbiorników wód podziemnych (GZWP), a także korytarzy ekologicznych dolin rzecznych Lubrzanki, Warkocza, Bielanki i Czarnej Nidy. W obszarze wydzielono strefy krajobrazowe – A,B,C. Obszar zajmuje powierzchnię 26 484,69 ha (w powiecie skarżyskim zajmuje 109,97 ha i obejmuje grunty gminy Suchedniów).
- **Sieradowicki Obszar Chronionego Krajobrazu** - położony na terenie otuliny Sieradowickiego Parku Krajobrazowego, zajmuje powierzchnię 15 893 ha (w powiecie

skarżyskim zajmuje obszar 840 ha i obejmuje grunty gminy Suchedniów). Rzeźbę terenu ukształtowały pagórkowate tereny Wzgórz Suchedniowskich i pokryte zwartym kompleksem leśnym. Tereny Pasma Sieradowickiego obejmują 51,2% powierzchni gminy, a wraz z otuliną 74,3% powierzchni ogólnej gminy. Na terenie SOChK występują cenne pod względem siedliskowym i gospodarczym drzewostany, a także naturalne wychodnie skał, które podlegają ochronie indywidualnej. SOChK stanowi ważny regionalny węzeł hydrograficzny i obszar źródliskowy dla prawobrzeżnych dopływów Kamiennej (Żarnówki, Lubianki, Świśliny). Na tym obszarze przeważają lasy mieszane świeże oraz lasy mieszane z udziałem jodły i modrzewia. Wyjątkowym bogactwem odznacza się runo leśne, w którym spośród 52 gatunków prawnie chronionych, 42 objęte są prawną ochroną całkowitą.

- **Konecko-Łopuszniański Obszar Chronionego Krajobrazu** - obszar utworzono w celu ochrony wód podziemnych i powierzchniowych, spełnia także rolę klimatotwórczą i aerosanitarną – poprawiając jakość powietrza atmosferycznego. Blisko połowę jego powierzchni zajmują naturalne kompleksy leśne. Obszar ten zajmuje powierzchnię 98 287 ha (w powiecie skarżyskim zajmuje 4 797 ha i obejmuje grunty gminy Bliżyn).

REZERWATY PRZYRODY

- **Ciechostowice** - utworzony w 1953 r. jest rezerwatem leśnym, częściowym. Jego powierzchnia wynosi 7,45 ha. Lasy wchodzące w skład rezerwatu porastają południowo-zachodnie zbocze wzniesienia wchodzącego w skład Garbu Gielniowskiego. W rezerwacie stwierdzono występowanie 106 gatunków roślin naczyniowych (łącznie z gatunkami synantropijnymi) i 52 gatunki mszaków. Ponadto ukształtowały się tu zbiorowiska leśne o charakterystycznym składzie i strukturze. Współczesne drzewostany składają się głównie z jodły pospolitej z udziałem: sosny zwyczajnej, modrzewia europejskiego – odmiana polska, dębu bezszypułkowego.
- **Świnia Góra** - jest rezerwatem ścisłym, ze względu na bioróżnorodność i dziewiczość przyrody. Położony jest w środkowej części wzniesienia o nazwie Świnia Góra, m.in. 7 km. Na południowy-zachód od Bliżyna. Został utworzony w 1953 r., na powierzchni 50,78 ha i stanowi przedłużenie łańcucha lasów samsonowsko-suchedniowsko-bliżyńskich o powierzchni 16 000 ha i jest drugim pod względem wielkości na kielecczyźnie. Rezerwat charakteryzuje się: licznymi zabagnieniami i zwartym, wielogatunkowym drzewostanem, puszczańskim krajobrazem. Duży wpływ na glebę i roślinność rezerwatu wywarła eksploatacja rud żelaza (XVII i XVIII wiek).
- **Dalejów** - jest rezerwatem leśnym objętym ochroną częściową. Powierzchnia rezerwatu wynosi 87,58 ha. Rezerwat znajduje się na terenie wsi Wołów w odległości około 4,0 km na południe od Bliżyna. Różnica poziomów pomiędzy najwyższym punktem położonym w pobliżu tzw. „drogi górniczej” (355 m n.p.m.), a najniższym znajdującym się w północnej części rezerwatu bagnem (m.in. 315 m

n.p.m.) wynosi 40 metrów. Drzewostany uważane są za pozostałości dawnej Puszczy Świętokrzyskiej.

OBSZARY NATURA 2000

- **Dolina Krasnej (PLH260001)** - obszar obejmuje naturalną, bagienną dolinę rzeki Krasnej (w powiecie skarżyskim obszar ten obejmuje zachodni fragment gminy Bliżyn – 116,93 ha). Teren w znacznej części pokryty jest lasami, wśród których przeważają bory sosnowe. Znaczne powierzchnie w dolinie zajmują kompleksy wilgotnych łąk i torfowisk.
- **Lasy Suchedniowskie (PLH260010)** - obszar obejmuje dwa pasma wzniesień – Płaskowyż Suchedniowski i Wzgórza Kołomańskie. Zbudowane są one z piaskowców dolnotriasowych, gdzieśgdzie przykrytych plejstoceńskimi piaskami i glinami. Tylko na południowych stokach Pasma Oblęgorskiego występują lessy. Łagodne pagórki i wzgórza porośnięte są lasami, zajmującymi łącznie blisko 90% powierzchni ostoi. Są to przede wszystkim lasy mieszane i bory. W obniżeniach terenu zachowały się torfowiska i wilgotne łąki. Mała liczba osad spowodowała, że tylko ok. 8% terenu zajmują użytki rolne – łąki i pola uprawne. Na obszarze ostoi znajdują się tereny źródłiskowe Krasnej, Bobrzy i Kamionki. Są tu również liczne zespoły zabytków techniki przemysłu metalurgicznego i urządzeń hydrotechnicznych.
- **Lasy Skarżyskie PLH260011** - zajmują obszar ogółem 3 004 ha, a na terenie Powiatu Skarżyskiego znajdują się w gminach Bliżyn (1142,60 ha), Skarżysko-Kamienna (436,85 ha) i Skarżysko Kościelne (40,66 ha).
Charakterystyczne cechy ukształtowania terenu obszaru to wzgórza i pagórki poprzecinane dolinami strumieni oraz rozległe powierzchnie terenu równinnego i falistego. Przeważają utwory geologiczne pochodzenia polodowcowego, zalegające na podłożu piaskowca. Obszar zdominowany jest przez lasy (głównie wyżynny jodłowy bór mieszany, uważany za zbiorowisko endemiczne Polski, oraz żyzna buczyna karpacka stanowiąca ostoję dla wielu gatunków górskich). Na terenie ostoi mają swe obszary źródłiskowe rzeki: Oleśnica i Bernatka (dopływy Kamiennej) oraz liczne bezimienne ciek, zbierające wody stale lub okresowo.
- **Uroczysko Pięty PLH260012** - obszar o powierzchni ogólnej 753,36 ha, położony jest w naturalnym obniżeniu pomiędzy dwoma pasmami niewysokich wzniesień, w powiecie skarżyskim położony na terenie gminy Bliżyn (552,42 ha). Od południa graniczy z Płaskowyżem Suchedniowskim, a od północnego wschodu z południową częścią Garbu Gielniowskiego z tzw. Wzgórzami Niekańsko-Bliżyńskimi. W Powiecie Skarżyskim znajduje się w zachodniej części gminy Bliżyn.
- **Dolina Czarnej PLH260015** - obszar obejmuje dolinę Czarnej Koneckiej (Malenieckiej) od źródeł do ujścia, z kilkoma dopływami i z przylegającymi do niej kompleksami łąk i stawów, oraz lasami. Jest to największy prawobrzeżny dopływ Pilicy (ok. 85 km). Całość terenu zajmuje obszar 5 780,60 ha i jest w ok. 72% położony w województwie

świętokrzyskim. W powiecie skarżyskim obszar ten obejmuje mały fragment gminy Bliżyn (0,20 ha).

- **Ostoja Barcza PLH260025** - w powiecie skarżyskim ostoja zlokalizowana jest w gminie Łączna (684,18 ha). Całość obejmuje obszar 1 523,48 ha w zachodniej części pasma Klonowskiego Gór Świętokrzyskich, z wzniesieniami Barcza, Ostra i Czostek oraz położone w południowej części podmokłe łąki. Pasma górskie zbudowane jest z dolnodewońskich piaskowców i kwarcytów twardych i odpornych na wietrzenie, dolna część stoków pokryta jest lessem. Wzniesienia pasma porasta bór jodłowy z domieszką buka. W zachodniej części do lat 70 funkcjonowały na tym obszarze dwa kamieniołomy, w których pozyskiwano jasnoszare, piaskowce kwarcytowe. Warstwy skalne zawierają przeławicenia mułowców i iłowców. W skarpach dawnych kamieniołomów znajdują się też cienkie warstwy popiołów wulkanicznych, tzw. zielonych tufitów. Stanowią dowód na to, że w okresie dewonu w Górach Świętokrzyskich dochodziło do erupcji wulkanicznych. Po zaprzestaniu wydobywania nieeksploatowane wyrobiska stopniowo zapełniły się wodą.
- **Ostoja Sieradowicka (PLH260031)** - obszar obejmuje fragment Płaskowyżu Suchedniowskiego i fragment Pasma Sieradowickiego ze wzniesieniami: Kamień Michniowski (435 m n.p.m.) i Góra Sieradowska (390 m n.p.m.). Płaskowyż Suchedniowski stanowią regularne ciągi garbów denudacyjnych zbudowanych głównie z masywnych piaskowców dolnotriasowych, na których zalegają osady plejstoceniowe. Te wzniesienia o łagodnych stokach stanowią regularne ciągi pomiędzy którymi występują zabagnione dolinki. Obszar stanowi rozległy kompleks leśny (lasy iglaste i mieszane, w mniejszym stopniu liściaste), wchodzący w skład tzw. Puszczy Świętokrzyskiej, porozdzielany strumieniami, stanowiącymi dopływy rzeki Kamiennej.
- **Łysogóry (PLH260002)** - obszar ten obejmuje południowy fragment gminy Łączna (595,14 ha). Cały obszar obejmuje najwyższą część Gór Świętokrzyskich - starych gór uformowanych przez wypiętrzenie kaledońskie, a potem przez orogenezę hercyńską. Osobliwością pasma jest obecność podszczytowych rumowisk głazów kwarcytowych z okresu kambryjskiego, nazywanych gołoborzami, nieporośniętych przez florę naczyniową. Obszar jest w około 90% porośnięty przez lasy, w większości są to lasy jodłowo-bukowe. Mniej liczne są bory sosnowe i mieszane, z udziałem dębu. W niższych położeniach spotyka się grądy, a w miejscach o właściwych warunkach wodnych, bory wilgotne i bagienne a także olsy. Niektóre fragmenty drzewostanów mają dość znacznie zmieniony skład gatunkowy, co jest efektem prowadzonej tu niegdyś gospodarki leśnej. Na terenie ostoi znajdują się także małe enklawy łąk i pastwisk.

Celem utworzenia europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie różnorodności biologicznej krajów Unii Europejskiej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych

oraz dzikiej flory i fauny na jej terytorium. Na obszarach takich zabrania się podejmowania działań mogących:

- w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt,
- wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar NATURA 2000,
- pogorszyć integralność Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Na obszarach NATURA 2000, nie podlega ograniczeniu działalność związana z utrzymaniem bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka i rybicka, a także amatorski połów ryb, jeżeli nie zagrażają one zachowaniu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, ani nie wpływają w sposób istotny negatywnie na gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000. Wdrożenie programu NATURA 2000 przyczyni się do zapewnienia różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000

Plany Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 powstały dla obszarów:

- Lasy Suchedniowskie - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lasy Suchedniowskie PLH260010 (Dz. Urz. Woj. Święt. poz. 1458 ze zm.)
- Dolina Krasnej - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 25 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Krasnej PLH260001 (Dz. Urz. Woj. Święt. poz. 1450 ze zm.)
- Dolina Czarnej - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Czarnej PLH260015 (Dz. Urz. Woj. Święt. poz. 1561 ze zm.).

We wskazanym powyżej planie zadań ochronnych (PZO) zidentyfikowane zostały istniejące i potencjalne zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony w obszarach Natura 2000, cele działań ochronnych, działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania.

Pozostałe Obszary Natura 2000 nie posiadają opracowanych Planów Zadań Ochronnych.

STANOWISKA DOKUMENTACYJNE

W gminie Suchedniów w miejscowości Mostki znajduje się 1 stanowisko dokumentacyjne: Odślonięcie geologiczne – naturalna wychodnia szarych drobnoziarnistych piaskowców triasowych o długości 40,0 m i wysokości od 1,0 do 5,0 m. Skałki zarastają krzewami i pojedynczymi sosnami.

POMNIKI PRZYRODY

W powiecie znajduje się 47 pomników przyrody, w gminie: Skarżysko-Kamienna – 7 szt., Suchedniów – 7 szt., Bliżyn – 20 szt., Łączna – 4 szt., Skarżysko Kościelne – 9 szt. (wg danych Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody – crfop.gdos.gov.pl).

Tabela 53. Wykaz pomników przyrody zlokalizowanych na terenie powiatu skarżyskiego

L.p.	Lokalizacja	Data ustanowienia	Typ i rodzaj pomnika	Opis pomnika
Miasto Skarżysko-Kamienna				
1.	Przy ul. Praga, na wschodnim zboczu doliny rzeki Kamionki	02.10.1987	jednoobiektowy, skałka	„Skałka Rejowska” Wymiary: wys. - 7 m, szer. - 7,3 m, dł. 15,3 m, obwód - 44 m. Formy zbudowane są z dolnotriasowych piaskowców średnio- miejscami gruboziarnistych, jasnoszarych, niekiedy różowo- szarych
2.	Pomiędzy ul. 3-go Maja a ul. Łyżwy na działce nr 453/2, nr ark. 89, nr Obr Łyżwy	10.02.1989	wieloobiektowy, grupa drzew	3 dęby szypułkowe
3.	Pomiędzy ul. Grota Roweckiego a ul. Żytnią na działce nr ewid. 85/1, nr ark. 48, nr obr. 8-Bzinek	10.03.1989	wieloobiektowy, grupa drzew	2 dęby szypułkowe
4.	Na terenie Muzeum Orła Białego w Skarżysku-Kamiennej przy ul. Słonecznej na działce nr ewid. 294/1, nr ark. 64, nr obr. 6-Rejów	10. 03. 1989	jednoobiektowy, drzewo	Dąb szypułkowy
5.	Na terenie Ośrodka Wypoczynkowego "Rejów" przy ul. Wioślarskiej na działce nr ewid. 61/9, nr ark. 76, nr obr. 6-Rejów	10.03.1989	jednoobiektowy, drzewo	Klon pospolity (Klon zwyczajny)
6.	Przy ul. Kopernika, na działce nr ewid. 85/2, nr ark. 12, nr obr. 2-Borki	30.04.1989	jednoobiektowy, drzewo	Dąb szypułkowy
7.	Przy ul. Torowej na działce nr ewid. 322/1, nr ark. 44, nr obr. 10-Metalowiec	18.02.1994	jednoobiektowy, drzewo	Dąb szypułkowy
Miasto i Gmina Suchedniów				
1.	Nadleśnictwo Suchedniów, obręb Suchedniów, leśnictwo Rejów, oddział 125b	05.01.1954	jednoobiektowy, drzewo	Modrzew polski wiek ok. 200 lat
2.	Nadleśnictwo Suchedniów, obręb Suchedniów, leśnictwo Kruk, oddział 91a	05.01.1954	jednoobiektowy, drzewo	„Obrozik” Dąb szypułkowy wiek ok. 300 lat

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*

3.	Przy drodze Michniów Suchedniów, po zachodniej stronie drogi, ok. 0,5 km od ostatnich zabudowań wsi Michniów w kierunku na północ. Nadleśnictwo Suchedniów, obręb Suchedniów, leśnictwo Kruk, oddział 181c	05.01.1954	wieloobiektowy, grupa drzew	2 dęby szypułkowe wiek ok. 300 lat
4.	Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Kleszczyny, oddział 197b (akt), 197f (gm.)	19.01.1995	jednoobiektowy, drzewo	Dąb szypułkowy
5.	W pobliżu zabudowań pracowników Lasów Państwowych, przy granicy lasu. Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Rejów, oddział 83k (akt), 83g (gm.)	19.01.1995	jednoobiektowy, drzewo	Dąb szypułkowy
6.	Przy ulicy Bodzentyńskiej, droga wojewódzka Suchedniów-Bodzentyń	10.06.2000	jednoobiektowy, drzewo	Dąb szypułkowy wiek ok. 250 lat
7.	Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Rejów, oddział 150j	28.10.1954	jednoobiektowy, drzewo	Dąb szypułkowy
Gmina Blizyn				
1	Na skraju lasu, ok. 1,5 km na ESE od wsi Kopcie, ok. 8,5 km na NNE od Samsonowa i ok. 15 km na WSW od Skarżyska Kamiennej. Powiat skarżyski, Nadleśnictwo Suchedniów, leśnictwo Odrowążek, oddział 67A f	15.09.1955	jednoobiektowy drzewo	„Na Stawidłach” Dąb szypułkowy wiek ok. 300 lat
2	Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Odrowążek, oddz. 75 c	19.01.1995	jednoobiektowy drzewo	Buk pospolity wiek ok. 250 lat
3	Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Odrowążek, oddz. 75	19.01.1995	jednoobiektowy drzewo	Modrzew polski wiek ok. 250 lat
4	Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Odrowążek, oddz. 75 c	19.01.1995	jednoobiektowy drzewo	Buk pospolity wiek ok. 250 lat
5	Około 200m na północ od drogi utwardzonej Blizyn – Świnia Góra, (na wysokości samotnego buka rosnącego po prawej stronie drogi). Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Odrowążek, oddz. 75 c	19.01.1995	jednoobiektowy drzewo	Buk pospolity wiek ok. 250 lat

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*

6	W pobliżu leśniczówki na Świniej Górze, po zachodniej stronie drogi leśnej od leśniczówki do Bliżyna. Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Świnia Góra, oddz. 95 h	19.01.1995	jednoobiektowy drzewo	Klon jawor wiek ok. 200 lat
7	Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Świnia Góra, oddz. 116 m	19.01.1995	jednoobiektowy drzewo	Modrzew europejski wiek ok. 200 lat
8	Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Świnia Góra, oddz. 158 m	19.01.1995	jednoobiektowy drzewo	Buk pospolity wiek ok. 150 lat
9	Nadleśnictwo Skarżysko-Kamienna, leśnictwo Ciechostowice, oddział 133c, oddział 133b; w pobliżu drogi leśnej Mroczków - Ciechostowice	22.12.2011	wieloobiektowy grupa drzew	Skupisko 4 drzew modrzew polski w wieku od 350 do 450 lat
10	Około 1 km na N od drogi utwardzonej Bliżyn – Świnia Góra, ok. 11 km na WNW od Suchedniowa. Powiat skarżyski, Nadleśnictwo Suchedniów, leśnictwo Odrowążek, oddział 64 b	25.02.1954	jednoobiektowy drzewo	Buk zwyczajny wiek ok. 250 lat
11	Nadleśnictwa Suchedniów, leśnictwo Odrowążek, oddział 75 d, przy drodze prowadzącej ze Świniej Góry do Odrowążka, ok. 700 m od leśniczówki w Świniej Górze	24.12.1986	jednoobiektowy drzewo	Jodła pospolita wiek ok. 250 lat
12	W pobliżu drogi leśnej Bliżyn-Jastrzębia-Dalejów, ok. 1 km od leśniczówki Jastrzębia, na S zboczu wzniesienia. Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Jastrzębia, oddz. 153 a	25.02.1954	jednoobiektowy skałka	„Brama Piekielna” Pomnik geologiczny w Suchedniowsko-Oblęgarskim Parku Krajobrazowym. Bramę o wys. ok. 1,8 m i szer. 1,5 m do 2,0 m tworzą bloki skalne białego piskowca triasowego.
13	Przy modrzewiowym kościele św. Zofii w Bliżynie	17.06.2006	jednoobiektowy drzewo	Dąb szypułkowy wiek ok. 150 lat
14	Przy drodze gminnej prowadzącej do lasu we wsi Wojtyniów	17.06.2006	jednoobiektowy drzewo	Dąb szypułkowy wiek ok. 200 lat
15	Gostków ok. 350 m od linii kolejowej Skarżysko - Końskie, 700 m od stacji kolejowej Bliżyn, za posesją Gostków Dolny nr 74, 75a	02.10.1987	jednoobiektowy skałka	Profil geologiczny utworzony z zach. i ptn. ściany nieczynnego łomku wapienia o dł. 50 m i sz. 20 m. z odślonięciami utworu triasu środkowego - wapień muszlowy.

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*

16	Nad. Suchedniów ob. Bliżyn, Leśnictwo Jastrzębia, poddz. 176 b,c,f. W lesie na NW zboczach wzniesienia przy drodze leśnej biegnącej z Wojtynowa na pld., ok.. 2 km na pld. od mostu na rzece Kamiennej w Wojtynowie	02.10.1987	jednoobiektowy skałka	Liczne formy skalne: ścianki (małe urwiska), progi i bloki skalne o wys. 1-4m, w kilku grupach w pasie o dł. ok. 130 m i szerokości ok. 50 m. Pas form skalnych znajduje się w najniższej części zbocza wzniesienia nad doliną rzecznyą. Skałki tworzące grupę
17	Drzewa zlokalizowane na terenie Nadleśnictwa Suchedniów, Leśnictwo Dalejów, działka nr ewid. 10/1903 obręb Płaczków	22.12.2020	wieloobiektowy grupa drzew	„Dęby przy źródliku” Grupa 2 drzew dąb szypułkowy, wiek ok.200 lat
18.	Drzewa rosną na terenie Nadleśnictwa Suchedniów, Leśnictwo Odrowążek, działka nr ewid. 182, obręb Kopci	22.12.2020	wieloobiektowy grupa drzew	„Dęby na Okolcu” Grupa 4 drzew dąb szypułkowy, wiek ok. 320 lat
19.	na terenie Nadleśnictwa Suchedniów, Leśnictwo Świnia Góra, działka nr ewid. 195 obręb Kopcie	22.12.2020	jednoobiektowy, drzewo	„Modrzew Janeczek” Modrzew europejski wiek ok. 190 lat
20.	Drzewo rośnie na terenie Nadleśnictwa Skarżysko, Leśnictwo Ciechostowice, działka nr ewid. 133/1200 obręb Sobótka	22.12.2020	jednoobiektowy, drzewo	„Modrzew Platerów” Modrzew europejski wiek ok. 200 lat
Gmina łączna				
1.	W pobliżu nasypu dawnej kolejki leśnej po jego prawej stronie, w zwartym kompleksie leśnym. Znajduje się w oddz. 58d Leśnictwa Osieczno, Nadleśnictwo Suchedniów	15.01.1992	jednoobiektowy, drzewo	Cis pospolity
2.	Na północnym zboczu Góry Bukowej, w jej grzbietowej części, ok. 400 m na NW od jej szczytu, przy szlaku turystycznym, ok. 1,2 km na NNE od wschodnich krańców wsi Klonów. Działka ewidencyjna nr 573 położona w obrębie Klonów, gmina łączna	28.10.1954	jednoobiektowy, skałka	„Skałki Klonowskie” Skałki w formie bloków skalnych, baszt i stołów o wysokości 5 m zbudowanych z piaskowca dolnodowońskiego zajmujące obszar ok. 600m ²
3.	Pozycja nr 36 w akcie Drzewa znajdują się w oddz. 66c Leśnictwa Barcza Nadleśnictwa Zagnańsk	24.12.1986	wieloobiektowy, grupa drzew	2 modrzewie europejskie wiek ok. 200 lat
4.	Drzewo znajduje się na działce ewidencyjnej nr 12/1200 położonej w obrębie Klonów, gmina łączna	12.08.2011	jednoobiektowy, drzewo	Jodła pospolita

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028

Skarżysko Kościelne				
1.	Na płn.-zach. Zboczu wzniesienia leżącego na N od Parszowa, powyżej drogi trawersującej zbocze, blisko (40 m na N) linii oddziałowe	02.10.1987	jednoobiektowy, skałka	Ścianka skalna o długości - 8 m, wysokości - 1-1,5 m, położona na zboczu wzniesienia w rozciągłości W-E. Ścianka zbudowana jest z dolnotriasowego piaskowca bezowego, średnio- i gruboziarnistego z pojedynczymi otoczkami kwarcu.
2.	Ok. 1 km na NW od wschodniego krańca wsi Pleśniówka, w partii szczytowej wzniesienia położonego na N od Parszowa	02.10.1987	wieloobiektowy	„Bloki skalne” 4 szt., na odcinku zbocza o długości 20 m, o średnicach do 5 m i wysokości nad ziemią 1,5-3 m. Bloki zbudowane są z dolnotriasowych, średnio- i drobnoziarnistych piaskowców, barwy beżowej i jasnoszarej. Najciekawszym elementem mikrorzeźby (decydującym o wartości naukowej obiektu) są kuliste wgłębienia o średnicy ok. 15 cm, których pochodzenie nie zostało wyjaśnione.
3.	Ok. 1 km na NNE od wschodniego krańca wsi Pleśniówka	02.10.1987	wieloobiektowy	„Skałki” Trzy niewielkie stoły skalne o wysokości 1-2 m i średnicy 3-5 m, znajdujące się na obszarze o promieniu 10 m. Stoły zbudowane są z dolnotriasowych piaskowców średnio-, miejscami gruboziarnistych, jasnoszarych i jasnobezowych
4.	Na posesji Staffa 37	10.02.1989	jednoobiektowy, drzewo	Dąb szypułkowy wiek ok. 300 lat
5.	Na zachodniej stronie stoku wznoszącego się pod kątem ok. 45°, w odległości ok. 2 km od mostu na rzece Żarnówce w Parszowie (zbiegiem rzeki w kierunku północnym) i ok. 250 m od ujścia lewego dopływu bez nazwy w tym samym kierunku	10.02.1989	jednoobiektowy, drzewo	Dąb szypułkowy wiek ok. 300 lat
6.	oddział 152g, Nadleśnictwo Skarżysko-Kamienna	01.12.2009	jednoobiektowy, drzewo	„Partyzant” Dąb szypułkowy, wiek ok. 320 lat
7.	oddział 152g, Nadleśnictwo Skarżysko-Kamienna	01.12.2009	jednoobiektowy, drzewo	„Cysters” Dąb szypułkowy, wiek ok. 350 lat

8.	oddział 152g, Nadleśnictwo Skarżysko-Kamienna	01.12.2009	jednoobiektowy, drzewo	„Boruta” Dąb szypułkowy, wiek ok. 340 lat
9.	oddział 152g, Nadleśnictwo Skarżysko-Kamienna	01.12.2009	jednoobiektowy, drzewo	„Gwarek” Dąb szypułkowy, wiek ok. 350 lat

Źródło – *crfop.gdos.gov.pl*, wg stanu na 09.07.2021r.

Na podstawie art. 45 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. 2020, poz. 55 ze zm.) oraz dokumentów wprowadzających w stosunku do pomników przyrody, wprowadzono następujące zakazy:

- wycięcia, niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym albo budową, utrzymaniem i remontem lub naprawą urządzeń wodnych
- uszkodzenia (nacinania, rycia napisów i znaków) i zanieczyszczenia gleby
- zrywania pączków, kwiatów, owoców i liści
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej
- wchodzenia na drzewa
- umieszczania tablic reklamowych za wyjątkiem napisów o ochronie obiektu.

W bezpośrednim sąsiedztwie pomników przyrody (Rozporządzenie Nr 13/93 z dnia 30 grudnia 1993r. i 17/94 z dnia 30 grudnia 1994r. Woj. Kiel.) zabrania się również:

- zanieczyszczenia terenu
- niszczenia gleby
- wzniecania ognia
- budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych, linii komunikacyjnych, urządzeń lub instalacji.

UŻYTKI EKOLOGICZNE

Na terenie gminy Bliżyn znajduje się 7 użytków ekologicznych w formie 6 bagien i jednego podmokłego pastwiska.

Tabela 54. Wykaz użytków ekologicznych zlokalizowanych na terenie powiatu skarżyskiego

L.p.	Rodzaj użytku ekologicznego	Powierzchnia [ha]	Data ustanowienia	Lokalizacja
1.	bagno śródleśne	3,33	06.07.1999	Nadleśnictwo Skarżysko oddz. 144 "a" leśnictwa Ciechostowice
2.	bagno	2,52	14.01.1996	Położone w Leśnictwie Odrowążek, w obrębie Bliżyn Nadleśnictwa Suchedniów, w oddz. 49 I i 61 d, obręb geodezyjny Sorbin

3.	bagno	3,52	14.01.1996	Położone w Leśnictwie Jastrzębia, w obrębie Bliżyn Nadleśnictwa Suchedniów, w oddz. 173 c, m, 174 b, l, w obrębie geodezyjnym Wołów
4.	bagno	1,07	14.01.1996	Położone w Leśnictwie Świnia Góra, w obrębie Bliżyn Nadleśnictwa Suchedniów, w oddz. 183 d
5.	bagno	0,86	14.01.1996	Położone w Leśnictwie Dalejów, w obrębie Bliżyn Nadleśnictwa Suchedniów, w oddz. 60 m, obręb geodezyjny Sorbin
6.	płaty nieużytkowanej roślinności (podmokłe pastwisko)	5,55	24.10.1997	Położone w Leśnictwie Szałas w oddziale nr 37a, w obrębie Bliżyn Nadleśnictwa Suchedniów, na lewym brzegu rzeki Krasna, na zachód od miejscowości Szałas
7.	bagno śródleśne	2,65	06.07.1999	W obrębie Skarżysko Nadleśnictwa Skarżysko, w oddz. 125 km, a wg ewidencji gruntów gminy Bliżyn w obrębie ewidencyjnym Zagórze na części działki Nr 627

Źródło – *crfop.gdos.gov.pl*, wg stanu na 09.07.2021r.

Zagrożenia zasobów przyrodniczych

Układ siedlisk, struktura wiekowa i gatunkowa drzewostanów sprawia, że ich zagrożenie ze strony czynników biotycznych jest stosunkowo niewielkie. Czynniki mającymi wpływ na zdrowotność lasu są opady, szczególnie w okresie wegetacyjnym – jako czynnik stymulujący wzrost i rozwój drzewostanów oraz szkodliwe działanie grzybów, owadów i ssaków. Okresy suche przyczyniają się do zamierania drzewostanów. W osłabionych fizjologicznie drzewostanach mogą rozwijać się grzyby patogeniczne i szkodniki prowadzące do usychania drzew. Innym czynnikiem zagrażającym terenom leśnym są silne wiatry oraz pożary. Należy również zwrócić uwagę na zagrożenia jakie mogą występować względem obszarów prawnie chronionych, a przede wszystkim obszarów NATURA 2000. W przypadku obszarów NATURA 2000, każdy z nich może być chroniony w inny sposób – na wielu z nich gospodarka człowieka nie musi być w ogóle ograniczana, a niekiedy nawet dla zachowania ekosystemów półnaturalnych, wspiera się pewne jej formy. Negatywnie na stan fauny i flory mogą wpływać procesy przestrzenne przemian krajobrazu, w tym najbardziej rozpowszechniony – fragmentacja siedlisk. Fragmentacja polega na rozpadzie zwanego dotychczas obszaru (siedlisk, ekosystemów lub typów użytkowania gruntu) na mniejsze części (fragmenty). W jej efekcie zdecydowanie zwiększa się liczba płatów i długość granic krajobrazowych, zmniejsza natomiast zwartość krajobrazu. Fragmentacja jest jednym z najbardziej rozpowszechnionych procesów transformacji, prowadzącym do zmniejszania bioróżnorodności oraz przyspieszenia lokalnego zanikania roślin i zwierząt. Ze wzrostem fragmentacji ze względu na zanik siedlisk oraz bariery przestrzenne zmniejsza się także rozproszenie zwierząt i ich migracje, co przyczynia się do redukcji gatunków, powodując zmniejszenie bioróżnorodności gatunkowej wśród fauny. Wszystkie podejmowane działania powinny dążyć do minimalizacji tych procesów. Ważne jest planowanie przestrzenne, rozwój obszarów biologicznie

czynnych, łączące racje gospodarcze, potrzeby i możliwości z kwestiami ekologicznymi i możliwościami środowiska. Projektowane inwestycje i działania powinny być połączone z planowaniem sieci ekologicznych, tak by spełniały potrzebę utrzymania „łączności” siedlisk. Także wszelkie prace modernizacyjne związane z budynkami itp. termomodernizacje, mogą stanowić zagrożenie dla fauny. Prace modernizacyjne, w tym planowane termomodernizacje muszą być prowadzone z uwzględnieniem potencjalnie występujących na terenie obiektów chronionych gatunków ptaków i nietoperzy. Jak podaje Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska „przed rozpoczęciem prac remontowych zarządca powinien wykonać ekspertyzę przyrodniczą stwierdzającą obecność lub brak chronionych gatunków ptaków i nietoperzy w danym obiekcie budowlanym”. W przypadku zadań dotyczących budowy urządzeń melioracyjnych oraz konserwacji, modernizacji i odbudowy urządzeń wodnych, rowów i przepustów konieczne jest rozpoznanie zasobów biotycznych przed przystąpieniem do prac, ponieważ niewłaściwie przeprowadzone mogą zagrozić gatunkom chronionym lub cennym siedliskom.

3.8.3. Podsumowanie

Powiat położony jest w obszarze szczególnie atrakcyjnym pod względem ukształtowania terenu i walorów krajobrazowych. Lesistość powiatu wynosi 56,6%. Lasy chronią gleby przed zmywaniem i wyjąłowieniem przez wody opadowe, regulują stosunki wodne w zakresie retencjonowania wód podziemnych i powierzchniowych, a także zmniejszają ich spływ powierzchniowy. Stwarzają również korzystne warunki rekreacyjne i topoklimatyczne. Środowisko przyrodnicze na terenie powiatu jest chronione przepisami ogólnymi i prawem miejscowym.

3.9. Zagrożenia poważnymi awariami

Zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, w zależności od rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznej znajdującej się w zakładzie uznaje się za zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii (ZZR), albo za zakład o dużym ryzyku wystąpienia awarii (ZDR). Zasady zaliczania zakładów do kategorii zakładów o zwiększonym ryzyku albo zakładów o dużym ryzyku określił Minister Rozwoju w drodze rozporządzenia z dnia 29 stycznia 2016r. w sprawie rodzajów i ilości znajdujących się w zakładzie substancji niebezpiecznych, decydujących o zaliczeniu zakładu do zakładu o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. z 2016 poz. 138).

Według rejestru prowadzonego przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w Warszawie (stan na 31.12.2020r.) na terenie powiatu skarżyskiego znajdują się dwa zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR):

1. PERN S.A. Baza Paliw nr 6 w Skarżysku Kościelnym, składowane są tam ciecze ropopochodne. Zakład posiada odpowiednie tace, odstojniki i kanalizacje, które

zabezpieczają teren przed skażeniem. Największe niebezpieczeństwo występować może podczas pożaru. Należy się liczyć wówczas z rozszczelnieniem zbiorników i rozlewiskami cieczy oraz ze szkodliwością produktów spalania,

2. MESKO Spółka Akcyjna, Skarżysko-Kamienna, w procesie produkcji wykorzystywane są m.in.: cyjanek sodu, wodorotlenek sodu, kwasy: solny, siarkowy, azotowy, siarczan sodu, podchloryn sodu, cyjanek potasu, amoniak, rozpuszczalnik „tri”, ciecze ropopochodne. Zakłady posiadają wewnętrzną sieć kanalizacji, z której ścieki sanitarne i podczyszczone przemysłowe kierowane są do miejskiej oczyszczalni ścieków,

Na terenie powiatu skarżyskiego nie ma żadnego zakładu o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR).

Zagrożeniem dla środowiska mogą być awarie w mniejszych zakładach przemysłowych produkujących z materiałów niebezpiecznych lub też na stacjach paliw rozprowadzających materiały pędne dla potrzeb motoryzacji takie jak etyliny, oleje napędowe i gazy płynne.

IV. ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU

Zadania wyznaczone przez Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 wyznaczają kluczowe działania o charakterze horyzontalnym:

- Edukacja w zakresie zmian klimatu i ograniczenia ich skutków,
- Monitoring zmian gospodarki i społeczeństwa,
- Planowanie przestrzenne z uwzględnieniem zmian klimatu i adaptacji,
- Rozwój usług zdrowotnych ze szczególnym uwzględnieniem wrażliwości mieszkańców na występowanie fal upałów,
- Ograniczenie skutków zagrożeń w rolnictwie, lasach i ekosystemach wynikających z pojawiania się inwazyjnych gatunków i chorób, a także uwzględnienie przystosowania gatunkowego lasów do oczekiwanego wzrostu temperatury w procesie zalesień,
- Promocja właściwego gospodarowania na obszarach rolnych, wsparcie technologiczne gospodarstw oraz doradztwo technologiczne uwzględniające aspekty dostosowania budownictwa i produkcji rolnej do zmieniających się warunków klimatycznych,
- Uwzględnienie trendów klimatycznych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej.

W powiecie skarżyskim adaptacja do zmian klimatu realizowana jest głównie poprzez działania przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 55. Działania nawiązujące do strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Działania	Jednostki odpowiedzialne
Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu	Gminy
Stworzenie lokalnych systemów monitorowania i wczesnego ostrzegania o możliwych skutkach zmian klimatycznych dla produkcji roślinnej i zwierzęcej	WIOŚ, MRiRW, Gminy

V. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Zagrożenia dla środowiska naturalnego mogą stanowić awarie lub katastrofy. Potencjalne zagrożenie na terenie powiatu skarżyskiego stwarzają:

- zagrożenia pożarowe
- prowadzenie działalności przemysłowej z użyciem substancji niebezpiecznych
- transport drogowy materiałów niebezpiecznych
- magazynowanie i stosowanie w instalacjach technologicznych substancji niebezpiecznych
- magazynowanie i dystrybucja produktów ropopochodnych
- niewłaściwe postępowanie z odpadami zawierającymi substancje niebezpieczne
- zagrożenia naturalne.

5.1. Zagrożenia pożarowe

Obszary najbardziej zagrożone na wystąpienie pożaru w powiecie skarżyskim to tereny leśne oraz tereny centrum miast.

Tereny leśne w powiecie, a zwłaszcza gmina Bliżyn, Suchedniów i łączna narażone są na zaproszenie ognia, mogące się szybko rozprzestrzeniać.

Typowe zagrożenie pożarowe miejskie występuje w centrum miasta Skarżysko-Kamienna. Duże zagrożenie stwarzają zakłady przemysłowe, stacje redukcji gazu ziemnego oraz sieć dróg. Ponadto niebezpieczeństwo występuje w blokach mieszkalnych (głównie w budynkach wysokich) oraz obiektach użyteczności publicznej. Związane jest to głównie z utrudnieniami w dojazdach do tych obiektów oraz braku odpowiedniego sprzętu do działań na wysokości.

5.2. Zagrożenia naturalne

Duży wpływ na stan środowiska i możliwości jego ochrony, oprócz czynników antropogenicznych, mają także zagrożenia naturalne. Ich skala, a także ryzyko i skutki ich wystąpienia uzależnione są w dużej mierze od naturalnych uwarunkowań regionu wynikających głównie z ukształtowania terenu i budowy geologicznej oraz warunków występowania wód podziemnych i wód powierzchniowych, a także szaty roślinnej. Warunki naturalne mogą być sztucznie przekształcane pod kątem zapewnienia ochrony przed takimi zagrożeniami.

5.3. Zagrożenie powodzią

Zagrożenie powodziowe na terenie powiatu występuje w dolinie rzeki Kamiennej. Rzeka ta jest uregulowana tylko w obrębie miasta Skarżysko-Kamienna (na niewielkim odcinku od

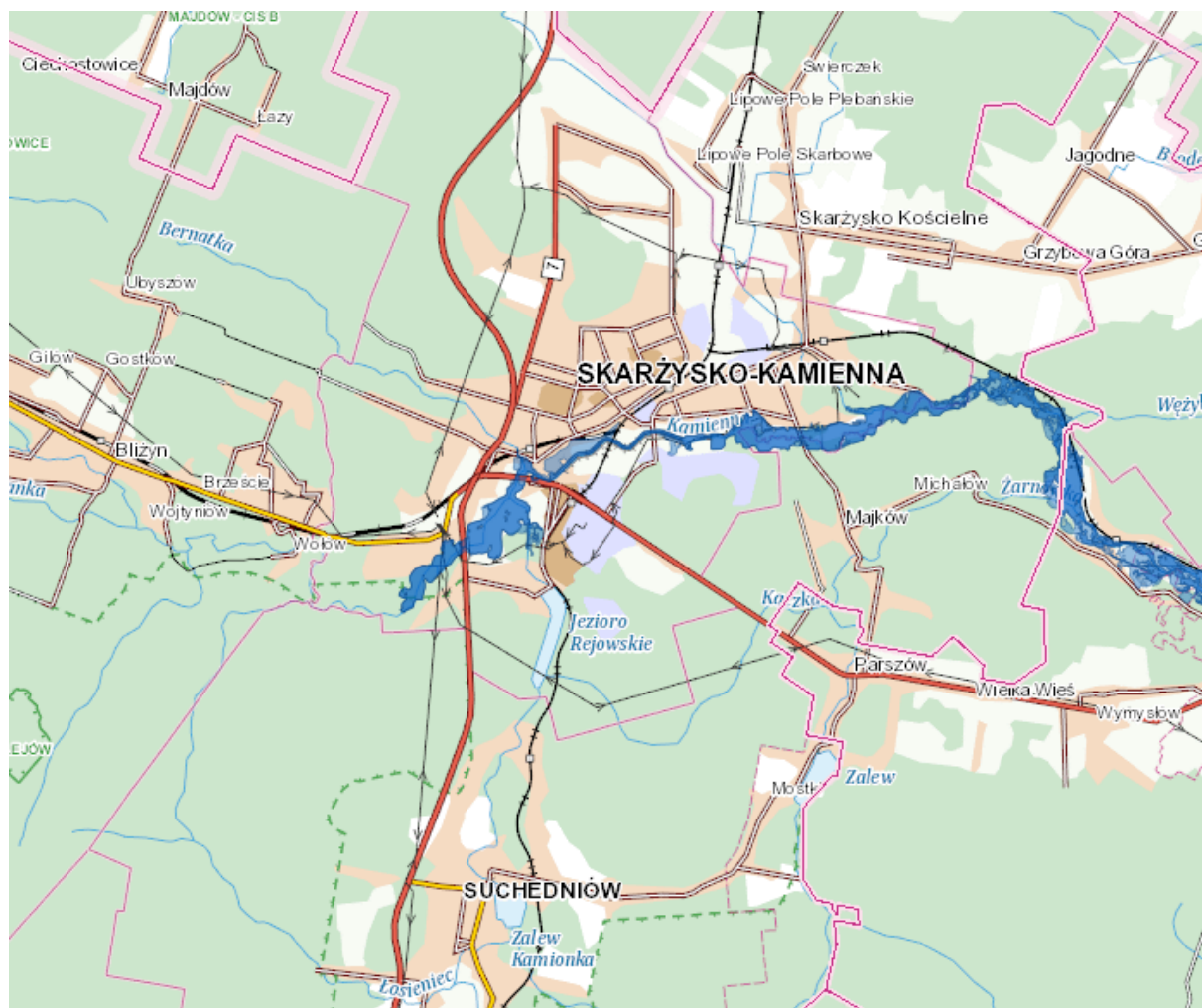
ujścia Kamionki do ul. Wierzbowej) i otoczona wałami przeciwpowodziowymi. Miejscami szczególnie narażonymi na zagrożenie podtopieniem czy powodzią są:

- budynki mieszkalne położone przy ul. Brzozowej w Skarżysku-Kamiennej
- oczyszczalnia ścieków w Skarżysku-Kamiennej w dzielnicy Dolna Kamienna,
- miejscowość Szczepanów, gm. Skarżysko Kościelne

Na terenach miejskich występuje duża ilość terenów utwardzonych, kanalizacja deszczowa nie jest dostosowana do przyjęcia tak dużej ilości wód opadowych. W 2013r. w gminie Skarżysko-Kamienna wystąpiły podtopienia, które objęły 87 gospodarstw domowych.

Na poniższej mapie przedstawiono obszary (oznaczone kolorem jasnoczerwonym), na których stwierdzono istnienie znaczącego ryzyka powodziowego lub wystąpienie znaczącego ryzyka jest prawdopodobne, będące wynikiem wstępnej oceny ryzyka powodziowego zgodnie z art. 88b ust. 2 pkt 5 ustawy Prawo wodne.

Rysunek 6. Obszary zagrożenia powodziowego na terenie powiatu skarżyskiego

Źródło – geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/

5.4. Susze

Występowanie suszy nie jest regularne, o jej wystąpieniu decydują ogółem warunki meteorologiczne i glebowe. Wystąpienie suszy zależy od czynników, które decydują o regularności cyklu hydrologicznego, tzn. o wielkości i częstotliwości opadów atmosferycznych, reżimu odpływu, zdolności retencyjnych podłoża. Znaczenie ma również stan infrastruktury melioracyjnej. Niestety na gruntach ornych i przeznaczonych pod uprawę – czyli tam gdzie skutki suszy są najdotkliwsze – nie ma wystarczającej ilości rowów i urządzeń melioracyjnych.

5.5. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska w poszczególnych obszarach interwencji

W powiecie skarżyskim nadzwyczajne zagrożenia środowiska skupiają się w trzech obszarach interwencji: zagrożenia hałasem, gospodarowanie wodami i zagrożenia poważnymi awariami. Konkretnie zagrożenia zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 56. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska w poszczególnych obszarach interwencji na terenie powiatu skarżyskiego

Obszar interwencji	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Brak zagrożeń
Ochrona przed hałasem	Duże natężenie ruchu pojazdów szczególnie przy drogach krajowych nr 7 i nr 42 oraz drodze wojewódzkiej nr 751
Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym	Brak zagrożeń
Gospodarowanie wodami	Zagrożenie podtopieniami terenów zlokalizowanych przy rzece Kamiennej
Gospodarka wodno-ściekowa	Brak zagrożeń
Gleby	Brak zagrożeń
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Brak zagrożeń
Zasoby przyrodnicze	Brak zagrożeń
Zagrożenia poważnymi awariami	Zlokalizowane na terenie powiatu skarżyskiego 2 zakłady o dużym ryzyku (ZDR): <ul style="list-style-type: none"> ➤ Operator Logistyczny Paliw Płynnych Sp. z o.o. w Skarżysku Kościelnym, ➤ MESKO Spółka Akcyjna, Skarżysko-Kamienna

VI. DZIAŁANIA EDUKACYJNE

Podstawowym celem edukacji ekologicznej jest upowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia oraz wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej. Ważnym celem jest również kształtowanie pełnej świadomości i budzenie zainteresowania społeczeństwa sprawami środowiska, rozpatrując jego walory w ramach ekonomii, ekologii i wartości społecznych. Ponadto należy umożliwić każdemu człowiekowi zdobywanie wiedzy i umiejętności niezbędnych dla poprawy stanu środowiska i zachęcać mieszkańców do angażowania się w sprawy ochrony środowiska i właściwego korzystania z jego zasobów. W powiecie skarżyskim działania edukacyjne skupiają się w poszczególnych obszarach interwencji:

Tabela 57. Działania edukacyjne w poszczególnych obszarach interwencji na terenie powiatu skarżyskiego

Obszar interwencji	Działania edukacyjne
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Organizowanie rajdów ekologicznych, konkursów ekologicznych w placówkach oświatowych w poszczególnych Gminach. Przekazywanie przez Gminy do wiadomości mieszkańcom okresowo ważnych informacji o możliwości dofinansowania do wymiany pieców c.o. w gospodarstwach domowych, zainstalowania OZE itp. Działanie realizowane poprzez: strony internetowe Urzędów Gmin, obwieszczenia do sołtysów, tablice informacyjne, lokalną prasę
Zagrożenia hałasem	Brak działań
Pola elektromagnetyczne	Brak działań
Gospodarowanie wodami	Przekazywanie przez Gminy do wiadomości mieszkańcom okresowo ważnych informacji o konieczności oszczędnego gospodarowania wodami podziemnymi, zagrożeniu powodziowym, itp. Działanie realizowane poprzez: strony internetowe Urzędów Gmin, obwieszczenia do sołtysów, tablice informacyjne, lokalną prasę.
Gospodarka wodno-ściekowa	Przekazywanie przez Gminy do wiadomości mieszkańcom okresowo ważnych informacji o: wywozie nieczystości płynnych, pracach modernizacyjnych lub budowlanych w zakresie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, itp. Działanie realizowane poprzez: strony internetowe Urzędów Gmin, obwieszczenia do sołtysów, tablice informacyjne, lokalną prasę.
Gleby	Przekazywanie przez Gminy do wiadomości mieszkańcom okresowo ważnych informacji o obowiązkach w zakresie nawożenia gleb, stosowania środków ochrony roślin, zakazu wypalania traw, itp. Działanie realizowane poprzez: strony internetowe Urzędów Gmin, obwieszczenia do sołtysów, tablice informacyjne, lokalną prasę.
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Prowadzenie zajęć z ekologii w szkołach, na których omawiane są głównie zalety selektywnej zbiórki i segregacji odpadów oraz aspekty ekologiczne i ekonomiczne wtórnego wykorzystanie odpadów. Organizowanie akcji sprzątania świata, która w Polsce od wielu lat i cieszy się dość dużym zainteresowaniem wśród dzieci i młodzieży. Informowanie mieszkańców o prowadzonym systemie selektywnej zbiórki odpadów w Gminach i możliwościach odbioru odpadów niebezpiecznych,

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*

	w tym azbestu. Działania realizowane poprzez: edukację ekologiczną w szkołach, informacje na stronie internetowej gminy, obwieszczenia do sołtysów, tablice informacyjne, lokalną prasę.
Zasoby przyrodnicze	Organizowanie konkursów ekologicznych, rajdów ekologicznych w placówkach oświatowych w Gminach
Zagrożenia poważnymi awariami	Brak działań

VII. MONITORING ŚRODOWISKA

Osiągnięcie celów, wyznaczonych w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028” wymaga prowadzenia bieżącego monitoringu przebiegu jego realizacji. Stały monitoring umożliwi ocenę skuteczności podejmowanych działań oraz wprowadzanie – w razie wystąpienia takiej konieczności – odpowiednich korekt.

Tabela 58. Harmonogram działań monitorujących „Program...”

Działanie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Monitoring stanu środowiska								
Raporty z realizacji programu								
Aktualizacja programu								

Dla oceny realizacji „Programu...” konieczne jest ustalenie systemu wskaźników, określających skuteczność poszczególnych działań. Wskaźniki te można podzielić na grupy:

- wskaźniki ekologiczne – pozwolą określić efekt ekologiczny podejmowanych działań (jakość wód powierzchniowych i podziemnych, wskaźniki zanieczyszczenia powietrza, długość sieci infrastruktury, wskaźniki lesistości, stopień odzysku surowców wtórnych itp.)
- wskaźniki ekonomiczne – koszt jednostkowy osiągnięcia określonego efektu ekologicznego
- wskaźniki społeczne – zaangażowanie mieszkańców w działania związane z ochroną środowiska, udział w realizacji sieci infrastruktury technicznej, skuteczność selektywnej zbiórki odpadów itp.

Ocena skuteczności wdrażania programu będzie prowadzona m.in. przez porównanie wskaźników charakteryzujących stan środowiska oraz stan infrastruktury technicznej, wpływającej na stan środowiska:

- jakość wód powierzchniowych
- jakość wód podziemnych
- stężenie zanieczyszczeń powietrza gazowych i pyłowych
- wskaźnik lesistości
- powierzchnia terenów objętych ochroną prawną
- udział komunalnych ścieków nieoczyszczonych w ściekach ogółem
- długość sieci kanalizacyjnej
- stosunek długości sieci wodociągowej do sieci kanalizacyjnej
- ilość odpadów komunalnych wytworzonych przez 1 mieszkańca

- udział odpadów posegregowanych w ogólnej ilości odpadów
 - nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska,
- oraz wskaźniki społeczne:
- udział społeczeństwa w realizacji działań z zakresu ochrony środowiska
 - uspołecznienie procesów decyzyjnych
 - lokalne inicjatywy proekologiczne
 - ilość działań prawnych związanych z redukcją zanieczyszczenia środowiska.

Informacje niezbędne do analizy stanu środowiska i monitoringu realizacji „Programu...” powinny być na bieżąco gromadzone i przetwarzane przez odpowiednie wydziały Starostwa Powiatowego w Skarżysku-Kamiennej.

Wdrażanie Programu będzie podlegało regularnej ocenie poprzez sporządzenie Raportu z realizacji Programu co 2 lata w ramach którego nastąpi:

- określenie stopnia wykonania przedsięwzięć/działań,
- określenie stopnia realizacji przyjętych celów,
- ocena rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- analiza przyczyn tych rozbieżności.

Poniżej w formie tabelarycznej przedstawiono listę wskaźników do wykorzystania w Raportach.

Tabela 59. Wskaźniki monitorowania programu

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość	Źródło informacji o wskaźnikach
OBSZAR INTERWENCJI – OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA			
Ilość zlikwidowanych pieców/kotłów węglowych	szt.		Gminy
Powierzchnia lokali ogrzewanych paliwami stałymi, w których nastąpiła zmiana sposobu ogrzewania na niskoemisyjne	m ²		Gminy
Szacunkowa redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza wynikająca ze zmiany systemów ogrzewania na niskoemisyjne	Mg		Gminy
Długość nowych odcinków dróg	km		Zarządcy dróg
Długość zmodernizowanych dróg	km		Zarządcy dróg
OBSZAR INTERWENCJI – OCHRONA PRZED HAŁASEM			
Realizacja inwestycji wpływających na zmniejszenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego	liczba interwencji		Zarządcy dróg, Gminy
OBSZAR INTERWENCJI – POLA ELEKTROMAGNETYCZNE			
Ilość źródeł promieniowania elektromagnetycznego	szt.		Gminy Gestor sieci
OBSZAR INTERWENCJI – GOSPODAROWANIE WODAMI			
Inwestycje z zakresu retencji wodnej oraz ochrony przed skutkami suszy	km – przyrost długości rowów o poprawionej przepustowości koryta		Gminy

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*

Jakość cieków wodnych, udział wód pozaklasowych	% udziału w ogólnej ilości punktów pomiarowych		WIOŚ
Jakość wód podziemnych, udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości	% udziału w ogólnej ilości punktów monitoringu		WIOŚ
Pobór wód podziemnych	dam ³		GUS
OBZAR INTERWENCJI – GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA			
Ilość zużytej wody/1 mieszkańca/rok	m ³ /osoba		GUS, Gminy
Udział ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków	% ogółu ludności		GUS, Gminy
Liczba zbiorników bezodpływowych	szt.		GUS, Gminy
Liczba oczyszczalni przydomowych	szt.		GUS, Gminy
Długość czynnej sieci wodociągowej	km		GUS, Gminy
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	%		GUS, Gminy
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km		GUS, Gminy
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	%		GUS, Gminy
OBZAR INTERWENCJI - GLEBY			
Powierzchnia terenów wymagających rekultywacji	ha		Gminy
Powierzchnia terenów zrehabilitowanych	ha		Gminy
OBZAR INTERWENCJI – GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW			
Odsetek mieszkańców objętych selektywną zbiórką odpadów	%		Gminy
Osiągnięte poziomy recyklingu i przygotowania do ponownego odzysku odpadów o właściwościach surowców wtórnych	%		Gminy
Ilość dzikich wysypisk	szt.		Gminy
OBZAR INTERWENCJI – ZASOBY PRZYRODNICZE			
% powierzchnia Gminy objęta prawną ochroną przyrody	%		RDOŚ, Gminy
Liczba pomników przyrody	szt.		RDOŚ, Gminy
Użytki leśne oraz grunty zadrzewione i zakrzewione	% powierzchni		GUS, Gminy
Lesistość Gminy (% ogólnej powierzchni Gminy)	%		GUS, Nadleśnictwa
Udział terenów zieleni w powierzchni ogółem	ha		GUS, Gminy

XIII. ANALIZA ZGODNOŚCI PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM, WOJEWÓDZKIM I POWIATOWYM

8.1. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym

Tabela 60. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w krajowych dokumentach strategicznych

Cele wskazane w dokumentach strategicznych	Zadania zaplanowane w Programie powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w dokumentach strategicznych
Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kierunek – poprawa efektywności energetycznej <ol style="list-style-type: none"> i. Cel główny – dążenie do utrzymania zeroenergetycznego wzrostu gospodarczego, tj. rozwoju gospodarki następującego bez wzrostu zapotrzebowania na energię pierwotną, ii. Cel główny – konsekwentne zmniejszanie energochłonności polskiej gospodarki do poziomu UE-15, 2. Kierunek – wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii <ol style="list-style-type: none"> i. Cel główny – racjonalne i efektywne gospodarowanie złożami węgla, znajdującymi się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ii. Cel główny – zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju poprzez dywersyfikację źródeł i kierunków dostaw gazu ziemnego, 3. Kierunek – wytwarzanie i przesyłanie energii elektrycznej oraz ciepła <ol style="list-style-type: none"> i. Cel główny – zapewnienie ciągłego pokrycia zapotrzebowania na energię przy uwzględnieniu maksymalnego możliwego wykorzystania krajowych zasobów oraz przyjaznych środowisku technologii, 4. Kierunek – dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej <ol style="list-style-type: none"> i. Cel główny – przygotowanie infrastruktury dla energetyki jądrowej i zapewnienie inwestorom warunków do wybudowania i uruchomienia elektrowni jądrowych opartych na bezpiecznych technologiach, z poparciem społecznym i z zapewnieniem wysokiej kultury bezpieczeństwa jądrowego na wszystkich etapach: lokalizacji, projektowania, budowy, uruchomienia, eksploatacji i likwidacji elektrowni jądrowych 5. Kierunek – rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw <ol style="list-style-type: none"> i. Cel główny – wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii co najmniej do poziomu 15% w 2020 roku oraz dalszy wzrost tego wskaźnika w latach następnych, ii. Cel główny – osiągnięcie w 2020 roku 10% udziału biopaliw w rynku paliw transportowych oraz zwiększenie wykorzystania biopaliw II generacji, iii. Cel główny – ochrona lasów przed nadmiernym 	<p>Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ochrona klimatu i jakości powietrza

<p>eksploatowaniem, w celu pozyskiwania biomasy oraz zrównoważone wykorzystanie obszarów rolniczych na cele OZE, w tym biopaliw, tak aby nie doprowadzić do konkurencji pomiędzy energetyką odnawialną i rolnictwem oraz zachować różnorodność biologiczną,</p> <p>iv. Cel główny – wykorzystanie do produkcji energii elektrycznej istniejących urządzeń piętrzących stanowiących własność Skarbu Państwa,</p> <p>v. Cel główny – zwiększenie stopnia dywersyfikacji źródeł dostaw oraz stworzenie optymalnych warunków do rozwoju energetyki rozproszonej opartej na lokalnie dostępnych surowcach,</p> <p>6. Kierunek – rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii</p> <p>i. Cel główny – zapewnienie niezakłóconego funkcjonowania rynków paliw i energii, a przez to przeciwdziałanie nadmiernemu wzrostowi cen,</p> <p>7. Kierunek – ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko</p> <p>i. Cel główny – ograniczenie emisji CO₂ do 2020 roku przy zachowaniu wysokiego poziomu bezpieczeństwa energetycznego,</p> <p>ii. Cel główny – ograniczenie emisji SO₂ i NO_x oraz pyłów (w tym PM₁₀ i PM_{2,5}) do poziomów wynikających z obecnych i projektowanych regulacji unijnych,</p> <p>iii. Cel główny – ograniczanie negatywnego oddziaływania energetyki na stan wód powierzchniowych i podziemnych,</p> <p>iv. Cel główny – minimalizacja składowania odpadów poprzez jak najszerze wykorzystanie ich w gospodarce,</p> <p>v. Cel główny – zmiana struktury wytwarzania energii w kierunku technologii niskoemisyjnych.</p>	
Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020 z perspektywą do roku 2030	
<p>Celem głównym jest poprawa jakości życia mieszkańców Polski, szczególnie ochrony ich zdrowia i warunków życia, z uwzględnieniem ochrony środowiska, z jednoczesnym zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju</p>	<p>Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji</p>
Plan Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły	
<p>Dla naturalnych części wód celem jest osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego i dla silnie zmienionych i sztucznych części wód – co najmniej dobrego potencjału ekologicznego. Ponadto, w obydwu przypadkach, w celu osiągnięcia dobrego stanu/potencjału konieczne będzie dodatkowo utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego.</p> <p>Dla wód podziemnych określono następujące główne cele środowiskowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapobieganie dopływowi lub ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych • Zapobieganie pogarszaniu się stanu wszystkich części wód podziemnych • Zapewnienie równowagi pomiędzy poborem a zasilaniem wód podziemnych • Wdrożenie działań niezbędnych dla odwrócenia znaczącego i utrzymującego się rosnącego trendu stężenia każdego zanieczyszczenia powstałego na skutek działalności człowieka • Dla spełnienia wymogu niepogarszania stanu części wód, dla części wód będących w co najmniej dobrym stanie chemicznym i ilościowym, celem środowiskowym będzie utrzymanie tego stanu. 	<p>Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gospodarowanie wodami • gospodarka wodno-ściekowa

Program wodno-środowiskowy kraju	
<p>Cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niepogarszanie stanu części wód • Osiągnięcie dobrego stanu wód: dobry stan ekologiczny i chemiczny dla wód powierzchniowych, dobry stan chemiczny i ilościowy dla wód podziemnych, • Spełnienie wymagań specjalnych, zawartych w innych unijnych aktach prawnych i polskim prawie w odniesieniu do obszarów chronionych (w tym wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych, narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, przeznaczonych do celów rekreacyjnych, do poboru wody dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym, do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie • Zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone zrzuty tych substancji 	<p>Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gospodarowanie wodami • gospodarka wodno-ściekowa
Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych	
<p>Celem Programu jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków, a co za tym idzie – ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami.</p>	<p>Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gospodarka wodno-ściekowa
Master Plan dla obszaru dorzecza Wisły	
<p>Nadrzędne cele strategiczne polityki wodnej Unii Europejskiej, które uwzględniono w dokumencie, skupiają się przede wszystkim na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osiągnięciu i utrzymaniu dobrego stanu oraz potencjału wód, a także związanych z nimi ekosystemów, • Zapewnieniu dostępu do zasobów wodnych dla zaspokojenia potrzeb ludności, środowiska naturalnego oraz społecznie i ekonomicznie uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki • Ograniczeniu negatywnych skutków powodzi i suszy oraz minimalizowaniu ryzyka wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych • Wdrożeniu systemu zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi i gospodarowania wodami 	<p>Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gospodarowanie wodami • gospodarka wodno-ściekowa
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	
<p>Cele główne zarządzania ryzykiem powodziowym, to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego, • Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego, • Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym 	<p>Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ gospodarowanie wodami
Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022	
<p>W gospodarce odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji, przyjęto następujące cele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zmniejszenie ilości powstających odpadów 2) zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat właściwego gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji; 3) doprowadzenie do funkcjonowania systemów zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami. 4) zmniejszenie udziału zmieszanych odpadów komunalnych 	<p>Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

<p>w całym strumieniu zbieranych odpadów (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie)</p> <p>5) zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów w stosunku do masy odpadów wytworzonych w 1995 r.,</p> <p>6) zaprzestanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych;</p> <p>7) zaprzestanie składowania zmieszanych odpadów komunalnych bez przetworzenia;</p> <p>8) zmniejszenie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych;</p> <p>9) utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi;</p> <p>10) monitorowanie i kontrola postępowania z frakcją odpadów komunalnych wysortowywaną ze strumienia zmieszanych odpadów komunalnych i nieprzeznaczoną do składowania (frakcja 19 12 12);</p> <p>11) zbilansowanie funkcjonowania systemu gospodarki odpadami komunalnymi w świetle obowiązującego zakazu składowania określonych frakcji odpadów komunalnych i pochodzących z przetwarzania odpadów komunalnych, w tym odpadów o zawartości ogólnego węgla organicznego powyżej 5% s.m. i o cieple spalania powyżej 6 MJ/kg suchej masy, od 1 stycznia 2016 r.</p>	
Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032	
<p>W dokumencie zostały wyznaczone następujące cele dotyczące azbestu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest • Minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych, spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju • Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko 	<ul style="list-style-type: none"> • Kontynuacja programu usuwania azbestu z terenu gminy
Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej	
<p>Celem głównym jest rozwój gospodarki niskoemisyjnej przy zapewnieniu zrównoważonego rozwoju kraju.</p> <p>Celami szczegółowymi są:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niskoemisyjne wytwarzanie energii, • Poprawa efektywności gospodarowania surowcami i materiałami, w tym odpadami, • Rozwój zrównoważonej produkcji – obejmujący przemysł, budownictwo i rolnictwo • Transformacja niskoemisyjna w dystrybucji i mobilności 	<p>Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ochrona klimatu i jakości powietrza
Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej	
<p>Podstawowe cele zdefiniowane w NSEE to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Upowszechnienie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek człowieka, czyli objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców Polski, • Wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej • Tworzenie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej, stanowiących rozwinięcie Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej, a ujmujących propozycje wnoszone przez poszczególne podmioty, realizujące projekty edukacyjne dla lokalnej społeczności, • Promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej 	<p>Cele te będą realizowane przez działania opisane w punkcie Edukacja ekologiczna</p>

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Polska 2030, Trzecia fala nowoczesności	
<p>Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Kierunek interwencji – Modernizacja infrastruktury i bezpieczeństwo energetyczne, ii. Kierunek interwencji – Modernizacja sieci elektroenergetycznych i ciepłowniczych, iii. Kierunek interwencji – Realizacja programu inteligentnych sieci w elektroenergetyce, iv. Kierunek interwencji – Wzmocnienie roli odbiorców finalnych w zarządzaniu zużyciem energii, v. Kierunek interwencji – Stworzenie zachęt przyspieszających rozwój zielonej gospodarki, vi. Kierunek interwencji – Zwiększenie poziomu ochrony środowiska, <p>Cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Kierunek interwencji – Rewitalizacja obszarów problemowych w miastach, ii. Kierunek interwencji – Stworzenie warunków sprzyjających tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy na wsi i zwiększaniu mobilności zawodowej na linii obszary wiejskie – miasta, iii. Kierunek interwencji – Zrównoważony wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego zapewniający bezpieczeństwo żywnościowe oraz stymulujący wzrost pozarolniczego zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, iv. Kierunek interwencji – Wprowadzenie rozwiązań prawno-organizacyjnych stymulujących rozwój miast, <p>Cel 9 – Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Kierunek interwencji – Udrożnienie obszarów miejskich i metropolitarnych poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego 	<p>Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.</p>
Strategia na rzecz Odnawialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.)	
<ul style="list-style-type: none"> 1. Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną <ul style="list-style-type: none"> i. Kierunek interwencji – Stymulowanie popytu na innowacje przez sektor publiczny 2. Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony <ul style="list-style-type: none"> i. Kierunek interwencji – Wsparcie dla podwyższania atrakcyjności inwestycyjnej Śląska oraz promocji zmian strukturalnych ii. Kierunek interwencji – Aktywne gospodarczo i przyjazne mieszkańcom miasta iii. Kierunek interwencji – Rozwój obszarów wiejskich 3. Obszar wpływający na osiągnięcie celów <i>Strategii</i> – Transport <ul style="list-style-type: none"> i. Kierunek interwencji – Budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce ii. Kierunek interwencji – Zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności 4. Obszar wpływający na osiągnięcie celów <i>Strategii</i> – Energia <ul style="list-style-type: none"> i. Kierunek interwencji – Poprawa bezpieczeństwa 	<p>Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.</p>

<p>energetycznego kraju</p> <ul style="list-style-type: none"> ii. Kierunek interwencji – Poprawa efektywności energetycznej iii. Kierunek interwencji – Rozwój techniki <p>5. Obszar wpływający na osiągnięcie celów <i>Strategii</i> – Środowisko</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Kierunek interwencji – Zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych i osiągnięcie wysokiej jakości wód ii. Kierunek interwencji – Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania iii. Kierunek interwencji – Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego iv. Kierunek interwencji – Ochrona gleb przed degradacją v. Kierunek interwencji – Zarządzanie zasobami geologicznymi vi. Kierunek interwencji – Gospodarka odpadami vii. Kierunek interwencji – Oddziaływanie na jakość życia w zakresie klimatu akustycznego i oddziaływania pól elektromagnetycznych 	
Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej	
<ul style="list-style-type: none"> 1. Cel szczegółowy: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego (I) <ul style="list-style-type: none"> i. Kierunek interwencji: Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód (I.1) ii. Kierunek interwencji: Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania (I.2) iii. Kierunek interwencji: Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb (I.3) iv. Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej (I.4) 2. Cel szczegółowy: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska (II) <ul style="list-style-type: none"> i. Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu (II.1) ii. Kierunek interwencji: Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (II.2) iii. Kierunek interwencji: Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (II.3) iv. Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa (II.4) v. Kierunek interwencji: Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT (II.5) 3. Cel szczegółowy: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III) <ul style="list-style-type: none"> i. Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zmianom klimatu (III.1) ii. Kierunek interwencji: Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III.2) 4. Cel szczegółowy: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa (IV) <ul style="list-style-type: none"> i. Kierunek interwencji: Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji (IV.1) 5. Cel szczegółowy: Środowisko i administracja. Poprawa 	<p>Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.</p>

<p>efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska (V)</p> <p>i. Kierunek interwencji: Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania (V.1)</p>	
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku	
<p>i. Kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności</p> <p>ii. Kierunek interwencji 5: ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko</p>	<p>Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ochrona przed hałasem
Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030	
<p>1. Cel szczegółowy II. Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska</p> <p>i. Kierunek interwencji: II.4. Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska</p> <p>ii. Kierunek interwencji: II.5. Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom</p>	<p>Priorytety te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.</p>
Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022	
<p>Cel 3. Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego</p> <p>ii. Priorytet 3.1. Zwiększanie odporności infrastruktury krytycznej</p> <p>a) Kierunek interwencji 3.1.3. Zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonowania energetyki jądrowej w Polsce,</p> <p>Cel 4. Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa</p> <p>iii. Priorytet 4.1. Integracja rozwoju społeczno-gospodarczego i bezpieczeństwa narodowego</p> <p>b) Kierunek interwencji 4.1.1. Wzmocnienie relacji między rozwojem regionalnym kraju a polityką obronną,</p> <p>c) Kierunek interwencji 4.1.2. Koordynacja działań i procedur planowania przestrzennego uwzględniających wymagania obronności i bezpieczeństwa państwa,</p> <p>d) Kierunek interwencji 4.1.3. Wspieranie rozwoju infrastruktury przez sektor bezpieczeństwa,</p> <p>e) Kierunek interwencji 4.1.4. Wspieranie ochrony środowiska przez sektor bezpieczeństwa</p>	<p>Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ochrona klimatu i jakości powietrza
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	
<p>1. Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym</p> <p>i. Kierunek interwencji 1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska</p> <p>ii. Kierunek interwencji 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych</p> <p>iii. Kierunek interwencji 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów</p> <p>2. Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych</p> <p>i. Kierunek interwencji 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach</p>	<p>Priorytety te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.</p>

8.2. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie wojewódzkim

Tabela 61. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w wojewódzkich dokumentach strategicznych

Cele wskazane w dokumentach strategicznych	Zadania zaplanowane w Programie powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w dokumentach strategicznych
Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+	
<p>Wizja Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego: Świętokrzyskie w 2030 roku to ambitny region o atrakcyjnym wizerunku:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ wnoszący coraz większy wkład w rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy Polski i Europy ✓ szanujący i dbający o swoje dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne ✓ będący dobrym miejscem do życia, pracy i rozwoju <p>Misja Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego: Samorząd Województwa Świętokrzyskiego:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ tworzy przestrzeń współdziałania, pozwalającą na wykorzystanie potencjału mieszkańców i przedsiębiorców regionu dla budowania wspólnoty o wysokim kapitale społecznym i rosnącej zdolności konkurencyjnej ✓ uzyskuje konsensus w regionie wokół najważniejszych celów strategicznych i przedsięwzięć, służących modernizacji i transformacji ścieżki rozwoju województwa ✓ pozyskuje kapitał stymulujący rozwój regionu, obejmujący publiczne środki finansowe (od wspólnotowych po lokalne), środki prywatne (w tym – nowe inwestycje zewnętrzne) <p>Cele strategiczne rozwoju województwa świętokrzyskiego:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inteligentna gospodarka i aktywni ludzie 2. Przyjazny dla środowiska i czysty region 3. Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi 4. Sprawne zarządzanie regionem 	<p>Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.</p>
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego	
<p>Wiodący imperatyw regionalnej polityki przestrzennej to integrowanie działań gospodarczych, politycznych i społecznych, podejmowanych na różnych poziomach zarządzania, z utrzymaniem równowagi środowiska naturalnego, trwałości podstawowych procesów przyrodniczych oraz zachowaniem najcenniejszych wartości krajobrazu. Wśród nadrzędnych priorytetów zagospodarowania przestrzennego w dokumencie tym eksponuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wymagania ładu przestrzennego, urbanistyki i architektury, • Walory architektoniczne i krajobrazowe, • Wymagania ochrony środowiska przyrodniczego, zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także wymagania osób niepełnosprawnych, • Wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury, 	<p>Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.</p>

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*

<ul style="list-style-type: none"> • Walory ekonomiczne przestrzeni i prawo własności, • Potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa 	
Plan gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego 2016-2022	
<p>Do nadrzędnych celów w zakresie gospodarki odpadami należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ochrona środowiska, • Zapobieganie powstawaniu odpadów • Zrównoważony rozwój województwa, • Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego województwa <p>Osiągnięcie celów nadrzędnych wymaga realizacji wyznaczonych poniżej celów pośrednich.</p> <p>Odpady komunalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osiągnięcie poziomu recydingu i przygotowania do ponownego użycia łącznej masy odpadów komunalnych w wysokości 60% do 2025 r. <p>Odpady ulegające biodegradacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wdrożenie do 2025r. w każdej gminie selektywnego zbierania i odbierania odpadów zielonych i innych bioodpadów <p>Odpady zawierające azbest:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sukcesywne usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest 	<p>Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów
Program ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych	
<p>Celem Programu ochrony powietrza jest wskazanie przyczyn wystąpienia przekroczeń poziomów dopuszczalnych i docelowych dla pyłu zawieszonego PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu, a następnie wskazanie działań naprawczych, które pomogą poprawić jakość powietrza w województwie świętokrzyskim</p>	<p>Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza.</p>
Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami położonych w pobliżu dróg krajowych z terenu województwa świętokrzyskiego, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne	
<p>Program ma na celu określenie niezbędnych priorytetów i kierunków działań, których zadaniem jest zmniejszenie uciążliwości oraz ograniczenie nadmiernego poziomu hałasu na obszarach dróg krajowych na terenie województwa świętokrzyskiego.</p>	<p>Cele niniejszego dokumentu będą realizowane przez działania związane z ograniczeniem hałasu związanym z transportem</p>

8.3. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatowym

Tabela 62. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w powiatowych dokumentach strategicznych

Cele wskazane w dokumentach strategicznych	Zadania zaplanowane w Programie powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w dokumentach strategicznych
Strategia Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023	
<p>Wizja powiatu: <i>Powiat skarżyski – dynamicznie rozwijające się miejsce z perspektywami, interesujące i otwarte, wykorzystujące swoje zasoby oraz atrakcyjne inwestycyjnie.</i></p> <p>Cel nadrzędny: Dynamiczny rozwój powiatu skarżyskiego, z wykorzystaniem zasobów endogennych, inwestycji oraz aktywności mieszkańców</p> <p>Cele strategiczne:</p> <p>Obszar - Inwestycje i przedsiębiorczość w powiecie skarżyskim</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej obszaru powiatu oraz wspieranie możliwości rozwoju firm <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Profesjonalna i wspólna dla gmin powiatu oferta inwestycyjna. ➤ Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą ➤ Powiązanie działań PUP z ofertą inwestycyjną powiatu ➤ Wspieranie firm w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych ➤ Umożliwienie podnoszenia kwalifikacji w firmach ➤ Aktywne kształtowanie profilu szkolnictwa zawodowego ➤ Podnoszenie poziomu szkolnictwa zawodowego oraz utrzymanie wysokiego poziomu szkolnictwa ogólnokształcącego <p>Obszar - Aktywne i uczestniczące społeczeństwo w powiecie skarżyskim</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywni mieszkańcy, przejawiający inicjatywę w życiu społecznym <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Wspieranie inicjatyw obywatelskich ➤ Wspieranie działalności organizacji pozarządowych ➤ Podnoszenie poziomu szkolnictwa w placówkach oświatowych ➤ Wspieranie inicjatyw ukierunkowanych na wieloaspektową edukację poprzez stworzenie możliwości rozwoju, wymianę doświadczeń, współpracę krajową i międzynarodową ➤ Zapewnienie możliwości łączenia pracy zawodowej i opieki nad dziećmi, czy osobami zależnymi <p>Obszar - Turystyka w powiecie skarżyskim</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie atrakcyjności turystycznej powiatu w oparciu o walory naturalne i przyrodnicze <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Wspieranie powstawania infrastruktury turystycznej 	<p>Wszystkie zadania zaplanowane w ramach programu wpisują się w cele strategiczne omawianego dokumentu</p>

<ul style="list-style-type: none">➤ Wspólna promocja turystyki➤ Współpraca samorządów (wspólny kalendarz imprez, eliminacja konkurencji między gminami)➤ Wspólne uczestnictwo gmin w targach turystycznych➤ Benchmarking (wykorzystywanie doświadczeń innych – zarządzanie jakością).➤ Zwiększenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców i przedsiębiorców➤ Propagowanie turystyki wśród mieszkańców powiatu➤ Aktualizacja, modernizacja i uatrakcyjnienie szlaków turystycznych (monitoring) <p>Obszar - Infrastruktura techniczna, rewitalizacja i ochrona środowiska w powiecie skarżyskim</p> <ul style="list-style-type: none">• Nowoczesna i przyjazna środowisku infrastruktura w powiecie skarżyskim <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Poprawa infrastruktury komunikacyjnej powiatu➤ Rozwój infrastruktury ochrony środowiska➤ Wsparcie dla procesów rewitalizacyjnych➤ Poprawa i rozwój infrastruktury drogowej i mostowej w powiecie➤ Analiza i ocena warunków ruchu ze specjalnym uwzględnieniem bezpieczeństwa ruchu drogowego (wypadkowość, mapa zdarzeń drogowych) <p>Obszar - Opieka zdrowotna i społeczna w powiecie skarżyskim</p> <ul style="list-style-type: none">• Sprawnie funkcjonujący system opieki zdrowotnej i społecznej <p>Cele operacyjne</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Poprawa dostępności oraz podniesienie jakości udzielania świadczeń zdrowotnych,➤ Koordynacja programów z zakresu ochrony zdrowia i pomocy społecznej,➤ Profilaktyka prozdrowotna, promocja zdrowego i aktywnego stylu życia,➤ Zapobieganie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu osób niepełnosprawnych poprzez edukowanie społeczności i działania integracyjne,➤ Rozwój wysokiej jakości usług społecznych➤ Aktywizowanie osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej	
--	--

IX. ANALIZA SWOT

Podsumowanie diagnozy stanowi niżej przeprowadzona analiza SWOT, która przeprowadzona została w podziale na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

- **S (Strengths)** – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu,
- **W (Weaknesses)** – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obiektu,
- **O (Opportunities)** – szanse: wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu szansę korzystnej zmiany,
- **T (Threats)** – zagrożenia: wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Tabela 63. Analiza SWOT w poszczególnych obszarach interwencji

OBSZAR INTERWENCJI: OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	
–	Klasyfikacja powietrza strefy świętokrzyskiej pod względem ochrony zdrowia: klasa A dla dwutlenku azotu, dwutlenku siarki, tlenku węgla, benzenu, PM2,5, arsenu, kadmu, niklu, ołowiu, PM10, ozonu dla poziomu docelowego
–	Klasyfikacja powietrza strefy świętokrzyskiej pod względem ochrony roślin: klasa A dla NOx, dwutlenku siarki oraz ozonu dla poziomu docelowego
–	Niski stopień uprzemysłowienia powiatu przekłada się na dobrą jakość powietrza
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)	
–	Klasyfikacja powietrza strefy świętokrzyskiej pod względem ochrony zdrowia: klasa C dla benzo(a)pirenu oraz ozonu wg poziomu celu długoterminowego
–	Klasyfikacja powietrza strefy świętokrzyskiej pod względem ochrony roślin dla ozonu powyżej poziomu celu długoterminowego
Szanse (czynniki zewnętrzne)	
–	Możliwość pozyskania środków unijnych (czynniki zewnętrzne) na inwestycje związane z tym obszarem interwencji
–	Opracowanie i realizacja „Programów ograniczenia niskiej emisji”, „Planów gospodarki niskoemisyjnej” i „Założeń do Planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” przez Gminy powiatu skarżyskiego
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)	
–	Napływ zanieczyszczeń z sąsiednich powiatów
OBSZAR INTERWENCJI: OCHRONA PRZED HAŁASEM	
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	
–	Zmodernizowane odcinki dróg
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)	
–	Przebiegające przez centrum miast i krzyżujące się w obrębie zwartej zabudowy drogi krajowe i wojewódzkie
Szanse (czynniki zewnętrzne)	
–	Możliwość pozyskania środków unijnych na inwestycje związane z tym obszarem interwencji
–	Rozwój transportu publicznego
–	Rozwój ścieżek rowerowych

Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> – Zwiększająca się liczba pojazdów – Pogorszenie jakości dróg wskutek ich eksploatacji przez zwiększającą się ilość pojazdów – Nieuzyskanie środków finansowych na budowę i przebudowę dróg oraz ich remonty
OBSZAR INTERWENCJI: OCHRONA PRZED PROMIENIOWANIEM ELEKTROMAGNETYCZNYM
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> – Brak przekroczeń norm pola elektromagnetycznego na obszarze powiatu
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> – Brak edukacji ekologicznej nt. rzeczywistej skali zagrożenia emisją pól elektromagnetycznych – Przebiegająca przez obszar powiatu linia elektromagnetyczna wysokiego napięcia 220 kV
Szanse (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> – Stopniowe zastępowanie systemów GSM/UMTS nowymi rodzajami nadajników LTE (Long Term Evolution), które emitują jeszcze mniej promieniowania elektromagnetycznego
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> – Zwiększenie ilości stacji bazowych telefonii komórkowych
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODAROWANIE WODAMI
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> – Zbiorniki rekreacyjne na terenie powiatu – Dobry stan chemiczny wód podziemnych
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> – Zanieczyszczone wody powierzchniowe na terenie powiatu
Szanse (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> – Budowa 2 zbiorników retencyjnych na terenie powiatu – Wdrożenie ekologicznych metod oczyszczania wód powierzchniowych
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> – Zagrożenie powodziowe - rzeka Kamienna – Zagrożenie podtopieniami – Infiltracja zanieczyszczeń z rolnictwa
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> – Zwodociągowanie gminy na poziomie 96,4% (ludność korzystająca z sieci ogółem w %)
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> – Dysproporcja między długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej
Szanse (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> – Rozwój przydomowych oczyszczalni ścieków, gdzie budowa kanalizacji jest technicznie i ekonomicznie nieuzasadniona – Możliwość pozyskania środków unijnych na inwestycje związane z tym obszarem inwestycji
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> – Zrzut zanieczyszczonej wody w powiatach ościennych
OBSZAR INTERWENCJI: GLEBY
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> – Rekultywacja terenów i użytków rolnych zdegradowanych i zdewastowanych
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> – Gleby o niskiej wartości produkcyjnej – Wysokie zakwaszenie gleb

Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Kompleksowa wiedza na temat potrzeb glebowych oparta na aktualnych badaniach gleb
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Możliwość skażenia gleb
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Zorganizowany system odbioru odpadów w powiecie
– Wzrost ilości odpadów zebranych selektywnie
– Sukcesywny odbiór odpadów azbestowych
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Niska świadomość ekologiczna mieszkańców
Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Kupowanie produktów bez zbędnych opakowań jako działanie proekologiczne
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Przywóz odpadów komunalnych lub niebezpiecznych z innych województw
OBSZAR INTERWENCJI: ZASOBY PRZYRODNICZE
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Liczne formy ochrony przyrody
– Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe powiatu
– Lesistość na poziomie 56,6%
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców
– Niski poziom wykorzystania OZE
Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Popyt na OZE
– Propagowanie rolnictwa i przetwórstwa ekologicznego
– Napływ turystów
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Zagrożenia naturalne: pożary, powodzie, gradobicia, huragany
– Niewystarczające środki finansowe przeznaczone na ochronę środowiska
– Wysoki koszt inwestycji w OZE
OBSZAR INTERWENCJI: ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Brak zakładów o dużym ryzyku wystąpienia awarii
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Zlokalizowany na terenie powiatu 2 zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR)
Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Stosowane nowoczesne zabezpieczenia w zakładach
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Możliwość wystąpienia awarii w powiatach ościennych

X. CELE, KIERUNKI INTERWENCJI ORAZ ZADANIA I ICH FINANSOWANIE

Propozycje celów, kierunków interwencji oraz zadań wynikają m.in. ze zdefiniowanych zagrożeń i problemów dla poszczególnych obszarów interwencji (analiza SWOT). Planowane zadania przyczyniają się do osiągnięcia celów zapisanych w dokumentach strategicznych i programowych poziomu krajowego, wojewódzkiego i powiatowego.

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028” jest dokumentem, który przedstawia priorytety i cele działań kompatybilne z programami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu. Ponadto, założenia niniejszego „Programu...” wynikają z obecnego stanu środowiska powiatu, jej aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej oraz planów rozwojowych.

Wyboru priorytetów dla „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028” dokonano w oparciu o diagnozę stanu poszczególnych komponentów środowiska na terenie powiatu, uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, a także innych wymagań w zakresie jakości środowiska.

PRIORYTETY POWIATU SKARŻYSKIEGO

PRIORYTET I

- Poprawa stanu środowiska w poszczególnych obszarach interwencji powiatu

PRIORYTET II

- Przyjazny środowisku naturalnemu rozwój gospodarczy powiatu

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*

Tabela 64. Cele, kierunki interwencji oraz zadania

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do roku 2028	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2021-2028	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
<i>Ochrona klimatu i jakości powietrza</i>	Poprawa jakości powietrza	Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza	Termomodernizacja budynku przy ul. Sikorskiego 20 w Skarżysku-Kam. wraz z adaptacją pomieszczeń na potrzeby Powiatowego Urzędu Pracy	Starostwo Powiatowe	Brak środków finansowych
			Termomodernizacja budynku warsztatów przy Zespole Placówek Edukacyjno – Wychowawczych w Skarżysku-Kamiennej		
			Termomodernizacja budynku Starostwa Powiatowego przy ul. Konarskiego 20 w Skarżysku-Kamiennej		
			Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej należących do Powiatu Skarżyskiego		
			Termomodernizacja i efektywne wykorzystanie energii w trzech ośrodkach subregionalnych. Oszczędność energii w sektorze publicznym ETAP II – termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Skarżysku-Kamiennej	Miasto Skarżysko-Kamienna	Brak środków finansowych
			Termomodernizacja i przebudowa systemu grzewczego budynku Przedszkola w Bliżynie	Gmina Bliżyn	Brak środków finansowych
			Termomodernizacja budynku w którym znajduje się Klub Seniora w Mroczkowie		
			Termomodernizacja Szkoły Podstawowej w Zaleziance	Gmina łączna	Brak środków finansowych
			Kompleksowa termomodernizacja budynku Zakładu Gospodarki Komunalnej w łącznej		
			Wymiana oświetlenia ulicznego	Gmina Skarżysko Kościelne	Brak środków finansowych

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do roku 2028	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2021-2028	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Ochrona przed hałasem	Podniesienie komfortu akustycznego mieszkańców powiatu	Zwiększenie komfortu jazdy i usprawnienie ruchu Ograniczenie hałasu komunikacyjnego	Przebudowa ul. Langiewicza	Miasto Skarżysko-Kamienna	Brak środków finansowych
			Przebudowa ul. Pułaskiego na odcinku od ul. Armii Krajowej do ul. Moniuszki		
			Przebudowa ul. Głównej i Rajdowej		
			Budowa ul. Jodłowej		
			Przebudowa ul. Kochanowskiego w Skarżysku-Kamiennej		
			Budowa ul. Borówkowej		
			Budowa ul. Św. Alberta		
			Budowa ulic: Krzemowa, Granitowa, Bazaltowa, Marmurowa, Bursztynowa, Szmaragdowa		
			Przebudowa ul. Spacerowej na odcinku od ul. Żurawiej do ul. Jastrzębiej w Skarżysku-Kamiennej		
			Przebudowa ulic: Dzielnej, Hubala, Świerkowej i Dębowej		
			Budowa ulic w Osiedlu Ptasia	Miasto i Gmina Suchedniów	Brak środków finansowych
			Budowa ulic Fabrycznej i Chemicznej na osiedlu Dolna Kamienna		
			Przebudowa ul. Powstańców 1863 oraz ul. Krótkiej		
			Przebudowa odcinka drogi gminnej ul. Kielecka		
			Przebudowa drogi gminnej ul. Sportowa		
			Przebudowa drogi gminnej Ostojów-Krzyżka-Podłazie		
			Przebudowa drogi gminnej Mostki (Szelejtów)		
			Przebudowa drogi gminnej ul. Stokowiec		
			Przebudowa mostu w ciągu drogi gminnej na rzece Żarnówce		
			Budowa drogi gminnej Górki-Barwinek-Mroczków w miejscowości Górki i Mroczków		
			Budowa drogi wewnętrznej Gilów-Górki w miejscowości Gilów i Górki		
Budowa drogi gminnej Bliżyn ul. Źródłana w m-sc Bliżyn					

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do roku 2028	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2021-2028	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
			wraz z oświetleniem Budowa drogi Gminnej Bliżyn ul. Skrajna wraz z oświetleniem		
Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym	Minimalizacja oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego	Kontrola źródeł PEM, ochrona zdrowia mieszkańców	Prowadzenie cyklicznych kontrolnych badań poziomów promieniowania na obszarach o zwiększonym stopniu ryzyka	GIOŚ w Warszawie	Brak monitoringu w niektórych lokalizacjach
			Wprowadzanie do planów zagospodarowania przestrzennego zapisów dot. ochrony przed polami elektromagnetycznym	Gminy	Brak środków finansowych, nieobjęcie wszystkich terenów dokumentacją planistyczną
			Edukacja społeczeństwa z zakresu oddziaływania i szkodliwości PEM	Organizacje pozarządowe	Brak środków finansowych, brak kapitału ludzkiego, brak zainteresowania społecznego
Gospodarowanie wodami	Zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego	Ograniczenie zasięgu oraz skutków powodzi, przeciwdziałanie skutkom suszy	Budowa zbiornika Bzin	Skarżysko-Kamienna	Brak dofinansowania
			Budowa zbiornika retencyjnego Michałów	Skarżysko Kościelne	
Gospodarka wodno-ściekowa	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	Ochrona wód, utrzymanie dobrego stanu jakości wód	Budowa kanalizacji deszczowej na odcinku od skrzyżowania ul. Sokolej z ul. Żeromskiego do skrzyżowania ul. Niepodległości z ul. Zielną	Skarżysko-Kamienna	Brak środków finansowych
			Budowa podczyszczalni wód deszczowych ul. Spokojna, Suchedniów	Miasto i Gmina Suchedniów	
			Budowa kanalizacji sanitarnej ul. Kielecka-Warszawska		

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do roku 2028	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2021-2028	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
			Budowa kanalizacji sanitarnej ul. Żeromskiego		
			Przebudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej ul. Powstańców i Krótka		
			Budowa kanalizacji sanitarnej ul. Langiewicza, Słoneczna, Jarzębinowa		
			Budowa kanalizacji sanitarnej z rozbudową sieci wodociągowej w miejscowości Bliżyn i Ubyszów	Gmina Bliżyn	
			Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Bliżyn, Gilów i Gostków		
			Rozbudowa sieci kanalizacyjnej zgodnie z posiadaną dokumentacją pn. „Koncepcja programowa kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków dla gminy Bliżyn”		
			Modernizacja oczyszczalni ścieków w Kamionkach	Gmina Łączna	
			Kanalizacja m. Kierz Niedźwiedzi	Gmina Skarżysko Kościelne	
Gleby	Ochrona gleb	Poprawa jakości gleb na terenie powiatu	Realizacja zadań wskazanych w pakietach rolno-środowiskowo-klimatycznych	ARiMR ARR Województwo Świętokrzyskie rolnicy indywidualni	Brak zainteresowania rolników udziałem w programie
			Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych	ARiMR, ŚODR	
			Ochrona przed erozją wietrzną m.in. poprzez prowadzenie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych i wprowadzanie zalesień na glebach o niższych klasach bonitacyjnych	Właściciele terenów	
			Promocja rolnictwa ekologicznego i agroturystyki	Gminy powiatu	

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do roku 2028	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2021-2028	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
			poprzez działania edukacyjno-szkoleniowe, a także promocyjne	skarżyskiego	
<i>Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów</i>	Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami	Racjonalne zarządzanie, wdrażanie i monitorowanie gospodarki odpadami w gminach	Odbiór, transport i zagospodarowanie odpadów komunalnych pochodzących z nieruchomości zamieszkałych na terenie Gminy Suchedniów oraz prowadzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych	Miasto i Gmina Suchedniów	Brak środków finansowych
			Kontynuacja programu usuwania azbestu	Gminy Powiatu Skarżyskiego	Brak dofinansowania
<i>Zasoby przyrodnicze</i>	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy	Ochrona zasobów przyrodniczych gminy	Rewitalizacja Parku Miejskiego	Miasto i Gmina Suchedniów	Brak środków finansowych

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*

Tabela 65. Harmonogram realizacji zadań monitorowanych wraz z ich finansowaniem planowanych do realizacji w latach 2021-2028

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania [zł]	Źródła środków
OBSZAR INTERWENCJI: OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA				
Termomodernizacja budynku przy ul. Sikorskiego 20 w Skarżysku-Kam. wraz z adaptacją pomieszczeń na potrzeby Powiatowego Urzędu Pracy	Starostwo Powiatowe	2022	ok. 8 000 000	RPO WŚ Środki własne
Termomodernizacja budynku warsztatów przy Zespole Placówek Edukacyjno – Wychowawczych w Skarżysku-Kamiennej	Starostwo Powiatowe	2022-2023	ok. 800 000	RPO WŚ Środki własne
Termomodernizacja budynku Starostwa Powiatowego przy ul. Konarskiego 20 w Skarżysku-Kamiennej	Starostwo Powiatowe	2022-2024	ok. 3 000 000	RPO WŚ Środki własne
Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej należących do Powiatu Skarżyskiego	Starostwo Powiatowe	2022-2024	ok. 3 000 000	RPO WŚ Środki własne
Termomodernizacja i efektywne wykorzystanie energii w trzech ośrodkach subregionalnych. Oszczędność energii w sektorze publicznym ETAP II – termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Skarżysku-Kamiennej	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2021	7 230 179	RPO WŚ Środki własne
Zakup nowych autobusów	Miasto Skarżysko-Kamienna	2021-2027	15 000 000	RPO WŚ Środki własne
Termomodernizacja i przebudowa systemu grzewczego budynku Przedszkola w Bliżynie	Gmina Bliżyn	2022-2023	900 000	Środki własne Środki UE
Termomodernizacja budynku w którym znajduje się Klub Seniora w Mroczkowie	Gmina Bliżyn	2022-2023	50 000	Środki własne
Termomodernizacja Szkoły Podstawowej w Zaleziance	Gmina łączna	2021	863 011,91	RPO WŚ Środki własne
Kompleksowa termomodernizacja budynku Zakładu Gospodarki Komunalnej w łącznej	Gmina łączna	2021-2022	547 209,30	RPO WŚ Środki własne
Wymiana oświetlenia ulicznego	Gmina Skarżysko Kościelne	2021-2028	2 000 000	Środki UE Środki rządowe Środki własne

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*

OBSZAR INTERWENCJI: OCHRONA PRZED HAŁASEM				
Przebudowa ul. Langiewicza	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2023	2 391 000	Środki własne Środki z FDS
Przebudowa ul. Pułaskiego na odcinku od ul. Armii Krajowej do ul. Moniuszki	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2021	1 730 000	Środki własne Środki z FDS
Przebudowa ul. Głównej i ul. Rajdowej	Miasto Skarżysko-Kamienna	2019-2023	3 606 518	Środki własne Dofinansowanie z Programu przeciwdziałania występowaniu i usuwaniu skutków klęsk żywiołowych „powodziówki”
Budowa ul. Jodłowej	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2022	2 570 000	Środki własne
Przebudowa ul. Kochanowskiego w Skarżysku-Kamiennej	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2030	4 000 000	Środki własne
Budowa ul. Borówkowej	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2030	750 000	Środki własne
Budowa ul. Św. Alberta	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2030	1 200 000	Środki własne
Budowa ulic: Krzemowa, Granitowa, Bazaltowa, Marmurowa, Bursztynowa, Szmaragdowa	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2030	5 000 000	Środki własne
Przebudowa ul. Spacerowej na odcinku od ul. Żurawiej do ul. Jastrzębiej w Skarżysku-Kamiennej	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2030	1 500 000	Środki własne Środki z FDS
Przebudowa ulic: Dzielnej, Hubala, Świerkowej i Dębowej	Miasto Skarżysko-Kamienna	2021-2022	4 000 000	Środki własne
Budowa ulic w Osiedlu Ptasie	Miasto Skarżysko-Kamienna	2021-2023	4 073 680	Środki własne
Budowa ulic Fabrycznej i Chemicznej na osiedlu Dolna Kamienna	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2030	1 500 000	Środki własne
Przebudowa ul. Powstańców 1863 oraz ul. Krótkiej	Miasto i Gmina Suchedniów	2021	1 273 053,36	Budżet Państwa Środki własne

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*

Przebudowa odcinka drogi gminnej ul. Kielecka	Miasto i Gmina Suchedniów	2021	2 055 312,16	Budżet Państwa Środki własne
Przebudowa drogi gminnej ul. Sportowa	Miasto i Gmina Suchedniów	2021	452 046	Budżet Państwa Środki własne
Przebudowa drogi gminnej Ostojów-Krzyżka-Podfłazie	Miasto i Gmina Suchedniów	2021-2023	616 300	Budżet Państwa Środki własne
Przebudowa drogi gminnej Mostki (Szelejtów)	Miasto i Gmina Suchedniów	2021	562 340,31	Budżet Państwa Środki własne
Przebudowa drogi gminnej ul. Stokowiec	Miasto i Gmina Suchedniów	2021-2022	9 000 000	Budżet Państwa Środki własne
Przebudowa mostu w ciągu drogi gminnej na rzece Żarnówce	Miasto i Gmina Suchedniów	2021	1 907 185,11	Budżet Państwa Środki własne
Budowa drogi gminnej Górki-Barwinek-Mroczków w miejscowości Górki i Mroczków	Gmina Bliżyn	2013-2027	716 937	Środki własne Środki z FDS
Budowa drogi wewnętrznej Gilów-Górki w miejscowości Gilów i Górki	Gmina Bliżyn	2009-2027	443 046	Środki własne Środki z FDS
Budowa drogi gminnej Bliżyn ul. Źródłana w m-sc Bliżyn wraz z oświetleniem	Gmina Bliżyn	2020-2025	500 000	Środki własne Środki z FDS
Budowa drogi Gminnej Bliżyn ul. Skrajna wraz z oświetleniem	Gmina Bliżyn	2021-2025	500 000	Środki własne Środki z FDS
OBSZAR INTERWENCJI: OCHRONA PRZED PROMIENIOWANIEM ELEKTROMAGNETYCZNYM				
Prowadzenie cyklicznych kontrolnych badań poziomów promieniowania na obszarach o zwiększonym stopniu ryzyka	GIOŚ w Warszawie	Według potrzeb	b.d.	Budżet Państwa
Wprowadzanie do planów zagospodarowania przestrzennego zapisów dot. ochrony przed polami elektromagnetycznymi	Gminy Powiatu Skarżyskiego	2021-2028	b.d.	Środki własne
Edukacja społeczeństwa z zakresu oddziaływania i szkodliwości PEM	Organizacje pozarządowe	2021-2028	b.d.	Środki własne Środki krajowe Środki zewnętrzne

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*

OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODAROWANIE WODAMI				
Budowa zbiornika Bzin	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2030	120 000 000	RPOWŚ 2021-2027 Skarb Państwa Wody Polskie UM Skarżysko-Kamienna Powiat Skarżyski
Budowa zbiornika retencyjnego Michałów	Gmina Skarżysko Kościelne	2023-2030	12 000 000	EFRR NFOŚiGW Środki własne
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA				
Budowa kanalizacji deszczowej na odcinku od skrzyżowania ul. Sokolej z ul. Żeromskiego do skrzyżowania ul. Niepodległości z ul. Zielną	Miasto Skarżysko-Kamienna	2023-2030	4 559 253	Środki własne
Budowa podczyszczalni wód deszczowych ul. Spokojna, Suchedniów	Miasto i Gmina Suchedniów	2021	75 000	Środki własne
Budowa kanalizacji sanitarnej ul. Kielecka-Warszawska	Miasto i Gmina Suchedniów	2021-2023	3 233 642,02	RPO WŚ Środki własne
Budowa kanalizacji sanitarnej ul. Żeromskiego	Miasto i Gmina Suchedniów	2021-2022	16 016 920	RPO WŚ Środki własne
Przebudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej ul. Powstańców i Krótka	Miasto i Gmina Suchedniów	2021	3 040 830	RPOWŚ Środki własne
Budowa kanalizacji sanitarnej ul. Langiewicza, Stoneczna, Jarzębinowa	Miasto i Gmina Suchedniów	2021-2023	8 653 065,04	RPO WŚ Środki własne
Budowa kanalizacji sanitarnej z rozbudową sieci wodociągowej w miejscowości Bliżyn i Ubyszów	Gmina Bliżyn	2021-2024	8 839 000	Środki własne Środki UE
Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Bliżyn, Gilów i Gostków	Gmina Bliżyn	2021-2024	8 839 000	Środki własne Środki UE
Rozbudowa sieci kanalizacyjnej zgodnie z posiadaną dokumentacją pn. „Koncepcja programowa kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków dla gminy Bliżyn”	Gmina Bliżyn	2024-2028	20 000 000	Środki własne Środki UE
Modernizacja oczyszczalni ścieków w Kamionkach	Gmina Łączna	2020-2023	11 462 000	RPO WŚ Środki własne
Kanalizacja m. Kierz Niedźwiedzi	Gmina Skarżysko Kościelne	2021-2026	10 000 000	PROW Środki własne

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*

OBSZAR INTERWENCJI: GLEBY				
Realizacja zadań wskazanych w pakietach rolno-środowiskowo-klimatycznych	ARiMR ARR Województwo Świętokrzyskie rolnicy indywidualni	2021-2028	b.d.	Środki własne
Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych	ARiMR, ŚODR	2021-2028	b.d.	Środki własne
Ochrona przed erozją wietrzną m.in. poprzez prowadzenie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych i wprowadzanie zalesień na glebach o niższych klasach bonitacyjnych	Właściciele terenów	2021-2028	b.d.	Środki własne
Promocja rolnictwa ekologicznego i agroturystyki poprzez działania edukacyjno-szkoleniowe, a także promocyjne	Gminy Powiatu Skarżyskiego	2021-2028	b.d.	Środki własne
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW				
Odbiór, transport i zagospodarowanie odpadów komunalnych pochodzących z nieruchomości zamieszkałych na terenie Gminy Suchedniów oraz prowadzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych	Miasto i Gmina Suchedniów	2021-2022	3 451 500	Środki własne
Kontynuacja programu usuwania azbestu	Gminy Powiatu Skarżyskiego	2021-2028	koszty są zależne od zgłoszeń mieszkańców i ilości zebranego azbestu rocznie	Środki własne Środki UE WFOŚiGW w Kielcach
OBSZAR INTERWENCJI: ZASOBY PRZYRODNICZE				
Rewitalizacja Parku Miejskiego	Miasto i Gmina Suchedniów	2021-2022	520 000	Środki własne

XI. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA

11.1. Ogólne zasady zarządzania ochroną środowiska

Zarządzanie ochroną środowiska powinno opierać się na następujących zasadach, wynikających z polityki ekologicznej Polski i Unii Europejskiej: przezorności, integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi, równego dostępu do środowiska przyrodniczego, regionalizacji, uspołecznienia, „zanieczyszczający płaci”, prewencji, stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT), subsydiarności, skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

Zarządzenie środowiskiem opiera się na wykorzystaniu:

- instrumentów prawnych – ustaw i rozporządzeń, dających odpowiednie kompetencje organom administracji rządowej i samorządowej oraz organom administracji specjalnej
- instrumentów finansowych – opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska, administracyjnych kar pieniężnych, funduszy celowych
- instrumentów społecznych – współdziałania i partnerstwa, edukacji ekologicznej, komunikacji społecznej
- instrumentów strukturalnych – strategii i programów wdrożeniowych.

Zarządzanie ochroną środowiska na szczeblu powiatu dotyczy zadań własnych oraz koordynacji zadań realizowanych przez jednostki organizacyjne, podmioty gospodarcze – uznanych za ważne dla stanu środowiska naturalnego. W realizacji programu uczestniczą:

- podmioty prowadzące działania organizacyjne i zarządzające programem,
- podmioty uczestniczące w realizacji poszczególnych zadań,
- jednostki kontrolujące realizację programu oraz efekty,
- mieszkańcy, jako końcowy beneficjent programu.

Organem odpowiedzialnym za realizację programu jest Zarząd Powiatu, który jest zobowiązany do składania cyklicznych raportów Radzie Powiatu. Realizacja programu wymaga współdziałania z organami administracji rządowej i samorządowej (szczebla wojewódzkiego, gmin wchodzących w skład powiatu oraz sąsiednich powiatów) oraz administracji specjalnej, w kompetencjach której znajdują się sprawy kontroli stanu środowiska.

11.2. Propozycje rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań na środowisko w związku z realizacją projektu POŚ

DZIAŁANIA ŁAGODZĄCE

Są to środki zmierzające do zmniejszenia lub nawet eliminacji negatywnego oddziaływania na element środowiska społecznego lub przyrodniczego.

DZIAŁANIA KOMPENSUJĄCE

Są to działania najczęściej niezależne od przedsięwzięcia inwestycyjnego, których celem jest kompensacja znaczącego niekorzystnego oddziaływania na środowisko, jakie jest spowodowane realizacją tego przedsięwzięcia.

Do przedsięwzięć realizowanych w ramach „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028”, które mogą negatywnie oddziaływać na środowisko należą przede wszystkim na etapie budowy inwestycje w zakresie infrastruktury komunalnej: inwestycje wodociągowe i kanalizacyjne, a także inwestycje dotyczące rozbudowy dróg, budowy zbiorników małej retencji i termomodernizacji budynków. Zadania te wykonywane są głównie przez gminy. Negatywne oddziaływanie tych inwestycji na środowisko można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależy będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań. Ponadto prawidłowy projekt, uwzględniający potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy jak i w fazie eksploatacji inwestycji pozwoli także ograniczyć te oddziaływania.

Do rozwiązań zapobiegających lub ograniczających ewentualne negatywne oddziaływania na środowisko należą:

- zminimalizowanie konieczności wycinki drzew związanych z nowymi inwestycjami – lokalizacja inwestycji powinna w jak najmniejszym stopniu odbywać się kosztem istniejącego drzewostanu
- zaplanowanie miejsc do nasadzeń drzew, niekolidujących z planami zagospodarowania przestrzennego
- zapobieganie powstawaniu oraz niewłaściwemu postępowaniu z powstałymi odpadami w trakcie prowadzenia prac inwestycyjnych oraz w fazie eksploatacji
- zapobieganie zwiększonej emisji hałasu w związku z prowadzeniem prac – korzystanie z nowoczesnych maszyn w dobrym stanie technicznym, ograniczenie działań do pory dziennej
- wprowadzania nasadzeń w obszarach o zwiększonym ruchu kołowym, w celu ochrony przed hałasem komunikacyjnym, związanym np. ze zwiększeniem presji turystycznej

- w czasie realizacji inwestycji prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy, w tym zwłaszcza w miejscach styku z ekosystemami szczególnie wrażliwymi na zmiany warunków siedliskowych
- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych
- prowadzenie kontroli zakładów przemysłowych w zakresie emisji zanieczyszczeń powietrza, ścieków
- dostosowanie terminów prac do terminów rozrodu zwierząt
- maskowanie elementów dysharmonijnych dla krajobrazu.

W stosunku do konkretnych inwestycji realizowanych przez Gminy należy przewidzieć odrębne działania zapobiegające naruszeniom zasobów środowiskowych. Gminy prowadzą nadzór nad tymi działaniami. I tak:

- realizacja zadań rozbudowy infrastruktury sieciowej – wodociągowej i kanalizacyjnej- (opracowanie koncepcji budowy zgodnej z warunkami ukształtowania terenu i rzeczywistymi potrzebami długoterminowymi, odpowiednie zabezpieczenie terenu prac ziemnych, właściwe postępowanie ze sprzętem, powstałymi odpadami, przestrzeganie dziennej pory prowadzenia prac, odtworzenie szaty roślinnej naruszonej w czasie budowy)
- realizacja zadań modernizacji i rozbudowy dróg (dopasowanie technologii, zabezpieczenie spływu z nawierzchni jezdni, odpowiednie zabezpieczenie terenu prac ziemnych, odpowiednie zabezpieczenie krzyżujących się instalacji, właściwe postępowanie ze sprzętem, powstałymi odpadami, przestrzeganie dziennej pory prowadzenia prac, odtworzenie szaty roślinnej naruszonej w czasie budowy, budowy przejść dla zwierząt)
- realizacja zadań termomodernizacji obiektów i wymiany źródeł ciepła (opracowanie technologii, dostosowanie terminów prac do terminów rozrodu zwierząt, korzystanie z nowoczesnych technologii i urządzeń niskoemisyjnych). Elementem podstawowym przed przystąpieniem do prac termomodernizacyjnych jest ekspertyza ornitologa i chiropterologa stwierdzająca obecność ptaków i nietoperzy lub ich brak w danym obiekcie. W sytuacji stwierdzenia obecności ptaków czy nietoperzy, należy dostosować terminy i sposób wykonywania prac do okresów lęgu, rozrodu lub hibernacji ptaków i nietoperzy, zabezpieczając z wyprzedzeniem szczeliny przed zajęciem ich przez ptaki i nietoperze. Podczas prowadzenia prac inwestycyjnych w takich budynkach należy uzyskać (przed rozpoczęciem prac) zezwolenie, o którym mowa w art. 56 ustawy z dnia 16 kwietnia 2014 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. 2020, poz. 55 ze zm.). Po zakończeniu prac należy umożliwić im dalsze gniazdowanie lub zapewnić siedliska zastępcze.

W zależności od rodzaju realizowanej inwestycji może wystąpić konieczność uzgodnień z właściwymi organami ochrony środowiska.

XII. WDRAŻANIE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU SKARŻYSKIEGO

12.1. Środki finansowe na realizację „Programu...”

Realizacja zadań inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska wymaga nakładów finansowych znacznie przewyższających możliwości budżetowe jednostek samorządu terytorialnego. Istnieje zatem potrzeba pozyskania zewnętrznych źródeł finansowego wsparcia przedsięwzięć inwestycyjnych.

Na wdrażanie programu ochrony środowiska mogą być przeznaczone:

- środki własne
- kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych
- kredyty i pożyczki o oprocentowaniu preferencyjnym udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin i powiatów
- emisja obligacji
- dotacje z funduszy krajowych i zagranicznych.

Podstawowymi źródłami środków zewnętrznych, z których mogą korzystać samorządy dla realizacji programów ochrony środowiska to:

- Budżet Państwa
- Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Narodowy, Wojewódzki)
- Fundusze UE
- Fundacje i fundusze wspierające ochronę środowiska.

ŚRODKI WŁASNE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Do uzyskania niektórych dotacji konieczne jest zainwestowanie w przedsięwzięcie własnych środków na wymaganym poziomie.

NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Celem działalności Narodowego Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska.

Narodowy Fundusz prowadzi samodzielną gospodarkę finansową, działając na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska i zgodnie z unijną zasadą „zanieczyszczający płaci”. Czerpie przychody głównie z opłat i kar za korzystanie ze środowiska, opłat eksploatacyjnych i koncesyjnych, opłat sektora energetycznego, opłat wynikających z ustawy o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji oraz ze sprzedaży jednostek przyznanej emisji gazów cieplarnianych.

Narodowy Fundusz zapewnia wykorzystanie funduszy zagranicznych, przeznaczonych na ochronę środowiska, m.in. z Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rozwoju

Regionalnego, Programu LIFE+, Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Wpływy uzyskane przez Polskę w międzynarodowych transakcjach sprzedaży uprawnień do emisji dwutlenku węgla w ramach Protokołu z Kioto, zasilają System zielonych inwestycji (GIS - Green Investment Scheme), który wspiera inwestycje z zakresu ochrony klimatu i redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Dofinansowanie przedsięwzięć odbywa się przez udzielanie:

- zwrotnych oprocentowanych pożyczek,
- bezzwrotnych dotacji, w tym:
 - dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych,
 - dokonywanie częściowych spłat kapitału kredytów bankowych,
 - dopłaty do oprocentowania lub ceny wykupu obligacji,
 - dopłaty do demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.

Główną formą dofinansowania działań przez NFOŚiGW są oprocentowane pożyczki i dotacje. Planowanie i realizacja dofinansowania przedsięwzięć odbywa się, zgodnie z preferencjami, wg listy programów priorytetowych. Jako priorytetowe traktuje się w szczególności te przedsięwzięcia, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej.

Szczegółowe informacje można uzyskać pod adresem: nfosigw.gov.pl oraz w siedzibie Funduszu w Warszawie przy ul. Konstruktorskiej 3a.

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W KIELCACH

Rolą wojewódzkiego funduszu jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym, a podstawowym źródłem ich przychodów są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. W każdym województwie WFOŚiGW przygotowują na wzór NFOŚiGW listy zdań priorytetowych, które mogą być finansowane z ich środków oraz zasady i kryteria, które będą obowiązywać przy wyborze zadań do realizacji.

Fundusze oprócz udzielania pożyczek i przyznawania dotacji, zgodnie z art. 411 ust. 1 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska, mogą także:

- udzielać dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek,
- wnosić udziały spółek działających w kraju,
- nabywać obligacje, akcje i udziały spółek działających w kraju.

Głównym celem WFOŚiGW w Kielcach jest poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez:

- stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku w województwie świętokrzyskim,

- pełne oraz zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju wykorzystanie środków pochodzących z Unii Europejskiej na ochronę środowiska, w odniesieniu do pięciu dziedzinowych celów środowiskowych (priorytetów):
 - ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi;
 - racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi;
 - ochrona atmosfery oraz ochrona przed hałasem;
 - ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów;
 - inne działania ochrony środowiska, w tym szeroko rozumiana edukacja ekologiczna na rzecz zrównoważonego rozwoju.

W latach 2018-2029 realizowany jest program **Czyste Powietrze**, który stwarza możliwość uzyskania wsparcia finansowego przez osoby fizyczne, właścicieli domów jednorodzinnych na: wymianę starych źródeł ciepła (pieców i kotłów na paliwa stałe) oraz zakup i montaż nowego źródła ciepła, spełniających wymagania programu,

- docieplenie przegród budynku,
- wymianę stolarki okiennej i drzwiowej,
- montaż lub modernizację instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej,
- instalację odnawialnych źródeł energii (kolektorów słonecznych i instalacji fotowoltaicznej),
- montaż wentylacji mechanicznej z odzyskaniem ciepła.

Dla osób fizycznych uruchomiony jest Program priorytetowy **Mój prąd** – program polega na wsparciu w formie dotacji (do 50%, nie więcej niż 3 tys. zł) rozwoju mikroinstalacji fotowoltaicznych (PV).

- *Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych*

Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL) to program, w ramach którego rządowe środki trafiają do gmin, powiatów i miast w całej Polsce na inwestycje bliskie ludziom (np. budowę żłobków, przedszkoli czy drogi). Wsparcie jest bezzwrotne i pochodzi z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19.

- *Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych*

Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych realizowanych przez gminy, powiaty i miasta lub ich związki w całej Polsce. Wsparcie dotyczy wielu dziedzin życia społecznego i gospodarczego, w tym również działań i inwestycji w obszarze energetyki i odnawialnych źródeł energii.

- *Program Stop Smog*

Program przeznaczony jest dla osób ubogich energetycznie, którzy są właścicielami lub współwłaścicielami budynków mieszkalnych jednorodzinnych oraz gmin realizujących przedsięwzięcia niskoemisyjne w budynkach jednorodzinnych wchodzących w skład

mieszkaniowego zasobu gminy. Gmina w ramach zaplanowanego przedsięwzięcia może ująć te dwie grupy budynków. Program obsługiwany jest przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

- Środki Unii Europejskiej, dostępne w ramach m.in. *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2027*

Obecnie trwają prace nad zakończeniem ustaleń dotyczących nowych Wieloletnich ram finansowych Unii Europejskiej na lata 2021-2027, w których zostaną określone nowe zasady przydziału środków z funduszy na poszczególne kraje oraz obszary. Ogromny nacisk położony zostanie na działania oparte o OZE w takich dziedzinach jak gospodarka odpadami, gospodarka o obiegu zamkniętym, przystosowanie się do zmiany klimatu oraz niska emisja.

XIII. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Przedmiotem opracowania jest kolejna aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla powiatu skarżyskiego. Ostatnia aktualizacja Programu Ochrony Środowiska została uchwalona w 2017 r. przez Radę Powiatu Skarżyskiego. Zgodnie z obowiązującym w Polsce prawem, Powiat jest zobowiązany dokonywać aktualizacji tego typu strategicznych dokumentów.

Program obejmuje szeroką tematykę związaną z analizą stanu środowiska i infrastruktury na terenie powiatu skarżyskiego. Na bazie tego, jaki stan środowiska został zdiagnozowany wytyczono dla jednostki cele ekologiczne, których realizacja do roku 2028 ma spowodować polepszenie złego stanu środowiska tam gdzie tego potrzeba bądź utrzymywanie dobrego poziomu tam, gdzie już na obecnym etapie jest to zapewnione przez jednostki samorządowe. Do opisu środowiska i infrastruktury posłużono się danymi pochodzącymi ze Starostwa Powiatowego, Urzędów poszczególnych jednostek gminnych na terenie powiatu oraz z innych jednostek i podmiotów działających na tym terenie. Do przeprowadzenia analizy zostały wykorzystane również dane zgromadzone przez jednostki zajmujące się monitorowaniem stanu środowiska.

Powiat skarżyski położony jest w północnej części województwa świętokrzyskiego. Powiat tworzy miasto Skarżysko-Kamienna, miasto i gmina Suchedniów oraz gminy: Bliżyn, Łączna, Skarżysko Kościelne. Powierzchnia powiatu wynosi 395,5 km². Ogólna liczba ludności, wg stanu na 31.12.2020r., wynosiła 73 163.

Podstawową formą użytkowania terenu powiatu są użytki rolne, duży udział mają także grunty leśne oraz zadrzewienia i zakrzewienia. Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest w branżach: handel, naprawa pojazdów, przetwórstwo przemysłowe oraz budownictwo.

Gleby na terenie powiatu cechują się niską jakością (dominują tu klasy od IVa do VI). Największe rozprzestrzenienie posiadają gleby bielcowe i brunatne wytworzone z piasków, glin i iłów. Są to gleby kamieniste i mocno zakwaszone. W dolinach rzecznych występują: mady rzeczne, gleby mułowe, mułowo-torfowe, torfowe i murszowe.

Powiat Skarżyski leży na obszarze czterech zlewni drugiego rzędu: Kamiennej, Pilicy, Iżanki i Nidy. Na terenie powiatu znajduje się 6 zbiorników wodnych: „Rejów” i „Bernatka” w Skarżysku-Kamiennej, „Kamionka (Suchedniów)” i „Mostki” w Suchedniowie, „Jaśle” w łącznej oraz „Bliżyński” usytuowany w Bliżynie. Na obszarze powiatu skarżyskiego wody podziemne występują w poziomach: sylursko- dewońskim, triasowym, jurajskim i czwartorzędowym. Znajdują się tu 3 Główne Zbiorniki Wód Podziemnych: nr 415 – Górna Kamienna, 414 – Zagnańsk oraz w niewielkim fragmencie 413 - Goszczewice-Szydłowiec. Południowo-wschodnia część powiatu znajduje się w zasięgu Lokalnego Zbiornika Wód podziemnych nr 419 – Bodzentyn.

Lesistość powiatu skarżyskiego wynosi 56,6 % powierzchni ogólnej. Lasy państwowe należą do nadleśnictw: Skarżysko, Suchedniów, Zagnańsk i Stąporków.

Obszarami i formami chronionymi są:

- Świętokrzyski Park Narodowy
- Suchedniowsko-Oblęgorski Park Krajobrazowy
- Sieradowicki Park Krajobrazowy
- Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu
- Suchedniowsko-Oblęgorski Obszar Chronionego Krajobrazu
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej
- Sieradowicki Obszar Chronionego Krajobrazu
- Konecko-Łopuszniański Obszar Chronionego Krajobrazu
- Rezerwat „Świnia Góra”
- Rezerwat „Dalejów”
- Rezerwat „Ciechostowice”
- Obszary Natura 2000: „Lasy Suchedniowskie” PLH260010, „Ostoja Sieradowicka” PLH260031, „Dolina Krasnej” PLH260001, „Łysogóry” PLH260002, „Lasy Skarżyskie” PLH260011, „Ostoja Barcza” PLH260025, „Uroczysko Pięty” PLH260012, „Dolina Czarnej” PLH260015
- 1 stanowisko dokumentacyjne
- 7 użytków ekologicznych
- 47 pomników przyrody

Aktualnie obszarami interwencji na terenie powiatu, czyli obszarami stwarzającymi nadal problemy środowiskowe są: wody powierzchniowe, zasoby przyrodnicze, powietrze atmosferyczne, klimat akustyczny, infrastruktura kanalizacyjna, gospodarka odpadami.

Na podstawie wskazanych obszarów interwencji dla powiatu określono cele ekologiczne, które powinny być realizowane w następujących kierunkach interwencji:

- Ochrona klimatu i jakości powietrza
- Ochrona przed hałasem
- Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym
- Gospodarowanie wodami
- Gospodarka wodno-ściekowa
- Gleby
- Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów
- Zasoby przyrodnicze

Głównymi priorytetami (w perspektywie do roku 2028) dla powiatu są:

1. Poprawa stanu środowiska w poszczególnych obszarach interwencji
2. Przyjazny środowisku naturalnemu rozwój gospodarczy

Powiat po dwóch latach wdrażania opracowanej strategii ochrony środowiska będzie zobowiązany do sporządzenia Raportu z realizacji Programu Ochrony Środowiska, w którym zostaną przeanalizowane podejmowane działania i określony zostanie stan realizacji założonych celów. Program ochrony środowiska jest zatem dokumentem, który w sposób stały będzie wspomagać ochronę środowiska na terenie powiatu skarżyskiego, a także będzie stanowił podstawę do ubiegania się o dofinansowania na inwestycje prośrodowiskowe.